

**VERSLAG VAN DE REGERING
OVER HET BELEID GEVOERD OVEREENKOMSTIG
DE DOELSTELLINGEN VAN DE VIERDE
WERELDVROUWENCONFERENTIE
DIE IN SEPTEMBER 1995 TE PEKING
HEEFT PLAATSGEHAD**

(JAAR 1999)

INHOUDSTAFEL

INLEIDING

Eerste Minister, G. Verhofstadt

Vice-Eerste Minister en Minister van Werkgelegenheid, L. Onkelinx

Vice-Eerste Minister en Minister van Buitenlandse Zaken, L. Michel
Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken,
M.P. Chevalier

Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale
Economie, J. Vande Lanotte

Vice-Eerste Minister en Minister van Mobiliteit en Vervoer, I. Durant

Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, M. Aelvoet

Minister van Binnenlandse Zaken, A. Duquesne

Minister van Sociale Zaken en Pensioenen, F. Vandenbroucke

Minister van Ambtenarenzaken en Modernisering van de openbare besturen,
L. Van den Bossche

Minister van Landsverdediging, A. Flahaut

Minister van Landbouw en Middenstand, J. Gabriels

Minister van Justitie, M. Verwilghen

Minister van Financiën, D. Reynders

Minister van Telecommunicatie en Overheidsbedrijven en Participatie, H.R. Daems

Minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek, belast met het Grootstedenbeleid,
Ch. Picqué

Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, toegevoegd aan de Minister van
Buitenlandse Zaken, E. Boutmans

Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, toegevoegd aan de Minister van
Mobiliteit en Vervoer, O. Deleuze

Conclusie

INLEIDING

De wet van 6 maart 1996 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie in Peking voorziet in de overhandiging van drie jaarlijkse verslagen aan het Parlement:

- Een verslag van de regering
- Een verslag van de Minister bevoegd voor het beleid van gelijke kansen voor mannen en vrouwen
- Een verslag van de Staatssecretaris voor de ontwikkelingssamenwerking.

Elke bijdrage dient te handelen over de specifieke acties die werden ondernomen door elk departement binnen hun respectieve bevoegdheidsdomein.

Tijdens dit zeer symbolische jaar, waar de UNO zich klaarmaakt om, tijdens een bijzondere zitting van de Algemene Vergadering in juni te New York, een balans op te stellen over de stand van zaken van de situatie van de vrouwen in de wereld, vijf jaar na de goedkeuring van het platform van Peking, heeft de Regering er aan gehouden deze verplichting effectief te maken door voor het eerst een verslag te publiceren over de stand van zaken daarover in België. De wens van de Regering is een positief signaal te geven om de problematiek van de gelijkheid uit haar verzuiling te halen en om elk Departement te responsabiliseren. Voortaan erkent heel de Regering de rol die zij heeft te vervullen bij de verwezenlijking van de gelijkheid van mannen en vrouwen. Er moet wel gepreciseerd worden dat de parastatale instellingen en de overheidsbedrijven, vermits ze totnogtoe niet inbegrepen zijn in de opvolging van het platform van Peking, niet als dusdanig opgenomen zijn.

Doordat dit verslag het eerste is dat wordt opgesteld sedert de inwerkingtreding van de wet, kan voortaan de graad van informatie en sensibilisering inzake gelijkheid worden bepaald. Op deze basis wil de Regering de medewerking opwekken van alle politieke, bestuurlijke, economische en sociale actoren teneinde een strategie uit te werken om de doelstellingen te verwezenlijken die bepaald zijn in het platform van Peking.

Het uitgangspunt van dit initiatief is de erkenning van het transversale karakter van de genderdimensie. Dit laatste houdt in dat, met het oog op het verwezenlijken van gelijkheid, de respectieve situaties, prioriteiten en behoeften van vrouwen en mannen op een systematische manier worden geïntegreerd op alle niveaus van het sociale, politieke, economische en culturele domein.

Een dergelijke aanpak betekent een breuk met de anti-discriminatielogica en de logica van de specificiteit die totnogtoe de overhand haalden en die beoogden, a posteriori, de discriminerende effecten van opgezette vormen van beleid bij te sturen. Men bevindt zich in een prospectieve en dus preventieve logica, die het perspectief van het geslacht wil invoeren in het ontwerp, de uitvoering en de evaluatie van de beleidsvormen en in het geheel van de voorzieningen en mechanismen die deze beleidsvormen voortbrengen, opdat het gelijkheidsbeginsel van mannen en vrouwen feitelijk gewaarborgd en verwezenlijkt zou worden. Deze benaderingswijze, die een werkelijke geïntegreerde benadering wenst te voeren vanuit het oogpunt van het geslacht, werd gedefinieerd tijdens de Conferentie van Peking en wordt gesteund door de Europese Unie waar zij beter bekend staat onder de benaming "gender mainstreaming".

Het is overbodig te zeggen dat een dergelijke ommekeer in logica nog verre van begrepen en geassimileerd is. Dit hebben de verschillende etappes in de uitwerking van dit verslag aangetoond. De moeilijkheden doken zeer vlug op.

- bij het identificeren van een genderdimensie in domeinen die niet traditioneel met gelijkheid geassocieerd worden;
- bij het niet beperken van de identificatie van de beleidsvormen die betrokken zijn bij het geslacht tot alleen maar de specifieke maatregelen ten gunste van de vrouwen of tot alleen maar de domeinen die meer traditioneel beschouwd worden als "vrouwelijk".
- niettemin zijn deze voorafgaande stappen inzake sensibilisering en bewustwording van de genderdimensie, essentieel gebleken om de noodzaak te doen aanvoelen van een aanpak inzake "gender en mainstreaming".

Nu gaat het er om alle beleidsvormen en maatregelen te mobiliseren, om met het oog op gelijkheid, actief en openlijk rekening te houden met hun weerslag op de respectieve situatie van de vrouwen en van de mannen, niet alleen bij de programmering ervan, maar ook bij hun uitvoering en hun evaluatie.

Het is uiteraard van groot belang dat de geïntegreerde aanpak van de gelijkheid van vrouwen en mannen moet steunen op degelijke statistische analyses. In dit opzicht stelt men een constante vooruitgang vast op het vlak van de inzameling en de verspreiding van statistieken die betrekking hebben op het geslacht, zelfs zo de uitgevoerde studies blijvende leemten vertonen. De gender mainstreaming kan zich niet beperken tot het verzamelen van statistieken die betrekking hebben op het geslacht. Het is noodzakelijk om ter zake nieuwe initiatieven te nemen.

Door het debat dat het heeft opgewekt, heeft men met dit eerste verslag kunnen vaststellen in welke mate gender mainstreaming nog het voorwerp moet uitmaken van verdere toelichting. Naast het feit dat dit verslag toelaat om een reeks soms miskende maatregelen te belichten, die werden getroffen om een grotere gelijkheid tussen mannen en vrouwen te waarborgen, wil het ook het vertrekpunt zijn voor grondiger overwegingen inzake gender bij het ontwerp, de uitvoering en de evaluatie van de beleidsvormen, waarover kan worden gerapporteerd in de volgende verslagen.

**Eerste Minister
G. VERHOFSTADT
Wetstraat 16
1000 Brussel**

Inleiding

De Eerste Minister beheert geen eigen bevoegdheden die verband houden met de prioritaire domeinen van het Actieprogramma van de in 1995 in Peking gehouden IVde Wereldvrouwenconferentie van de Verenigde Naties. Wel geeft hij leiding aan en coördineert hij het werk van de Regering en volgt hij, samen met zijn Kabinet en zijn Diensten, vanuit die opdracht van nabij de concretisering van het Regeerakkoord.

In dat Regeerakkoord hebben diverse maatregelen, inzonderheid die inzake de aanpassing van de arbeidstijd en de kwaliteit van de arbeid, het opleidings- en werkgelegenheidsbeleid, de belastinghervorming, het armoedebeleid, direct of indirect een weerslag op de domeinen, bedoeld in het Actieprogramma van Peking en dienen zij mede voor de tenuitvoerlegging van sommige strategische doelstellingen die er in zijn vastgelegd. De Eerste Minister blijft dan ook aandachtig de geëvoceerde problematiek volgen, ook al begeleidt hij er niet elke bijzondere ontwikkeling van.

Desalniettemin werden er bij de Eerste Minister organen en instellingen opgericht of ondersteund door een subsidie die ingeschreven is in de begroting van de Diensten van de Eerste Minister. Via deze organen en instellingen werden maatregelen ontwikkeld die betrekking hebben op de grote domeinen van de het actieprogramma van Peking en met name ten voordele van:

- Het jonge meisje
- De fundamentele rechten van de vrouwen
- De strijd tegen het geweld op vrouwen
- De institutionele mechanismen voor de bevordering van de vrouw

Externe beleidsmaatregelen

Maatregelen ten behoeve van de jonge meisjes

Strategische doelstelling L.7. Uitbanning van het geweld tegen jonge meisjes

Inzake de rechten van het kind zij aangestipt dat het Europees Centrum voor Vermiste en Seksueel Uitgebuide Kinderen (ook bekend onder de naam “Child Focus”), opgericht bij KB van 10 juli 1997, thans jaarlijks een op de begroting van de Diensten van de Eerste Minister ingeschreven subsidie krijgt van 36 miljoen.

Maatregelen ter bevordering van de fundamentele rechten van de vrouw

Strategische doelstelling I.2. Het verzekeren van de non-discriminatie en de gelijkheid voor de wet in de praktijk.

In verband met het actieprogramma van de Wereldvrouwenconferentie in Peking in 1995, besteedt het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, dat onder de controle van de Eerste Minister staat, specifiek aandacht aan de problematiek van de “fundamentele rechten van de vrouw” en meer in het bijzonder aan de status van de vrouwelijke migranten en de indirecte discriminatie waar zij het slachtoffer van zijn.

Maatregelen voor het uitbannen van het geweld tegen vrouwen

Strategische doelstelling D.3. De vrouwenhandel uitbannen en hulp bieden aan vrouwen die het slachtoffer zijn van prostitutiegebonden geweld en mensenhandel.

Het Centrum voor de gelijkheid van kansen en de racismebestrijding heeft inzake de strijd tegen de handel in en de uitbuiting van vrouwen een coördinatieopdracht gekregen in de strijd tegen de mensenhandel in België.

Enige concrete punten die werden gerealiseerd:

- de oprichting en de coördinatie van opvangcentra voor slachtoffers van mensenhandel in Antwerpen, Brussel en Luik, waar slachtoffers van mensenhandel die uit het circuit willen treden terecht kunnen voor hulp en bescherming tegen hun eventuele uitbuiters.
- de wettelijke mogelijkheid om juridisch tegen hun uitbuiters op te treden;
- een bijzonder verblijfsstatuut voor die slachtoffers tijdens de gerechtelijke procedure tegen de uitbuiters;
- de coördinatie van de bestrijding van de mensenhandel in België, met name door een dynamische samenwerking tussen de opvangdiensten van de politiediensten, de inspectiediensten, de dienst vreemdelingenzaken en het gerecht;
- de mogelijkheid voor het Centrum om in naam van de slachtoffers of in eigen naam in geschillen die hiermee verband houden in rechte op te treden;

Deze en andere punten zijn samen met het Centrum verwezenlijkt ter bestrijding van de mensenhandel in het algemeen, maar zij gelden natuurlijk evenzeer voor de vrouwelijke slachtoffers van mensenhandel in het bijzonder (zie daartoe de jaarverslagen inzake de bestrijding van de mensenhandel).

Maatregelen genomen ten behoeve van de institutionele mechanismen voor de bevordering van de vrouw

Strategische doelstelling H.3. Het opstellen en verspreiden van geslachtsspecifieke gegevens en informatie met het oog op planning en evaluatie.

De federale Diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden (DWTC) van de “Diensten van de Eerste Minster”, maar die onder het gezag vallen van de Minister voor Wetenschapsbeleid, houden zich nu al bijna 10 jaar bezig met wetenschappelijk onderzoek naar de gelijke kansen voor mannen en vrouwen. De meest markante verwezenlijking is de oprichting van een universitair steunpunt “Women’s Studies” in het Limburgs Universitair Centrum (LUC) in Diepenbeek. Er zijn door dat steunpunt met DWTC-geld heel wat werken gepubliceerd.

In het kader van de Agora-missie van de DWTC werd een nieuwe activiteit toevertrouwd aan het Steunpunt “Women’s Studies” ter ondersteuning van het gelijke-kansenbeleid dat wordt gevoerd door het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid. Het project bestaat erin specifieke statistieken op te stellen vanuit een genderdimensie rond thema’s die te maken hebben met de arbeidsmarkt, de inkomens, de fiscaliteit, de demografie en de vertegenwoordiging van de vrouwen in de politieke en economische besluitvormingsorganen. Het luik aangaande de demografie is afgerond en is zowat één maand geleden voorgesteld in het Ministerie. Het verwachte eindproduct bestaat erin het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid in te lichten aangaande de administratieve statistieken zowel inzake de genderverschillen als inzake de leemten die er terzake nog bestaan.

Het ligt trouwens voor de hand dat de DWTC het thema van de genderverschillen tussen mannen en vrouwen in diverse onderzoeksprogramma’s naar voren schuiven. Dat wordt zeker het geval in het programma "huidige programma’s voor sociale cohesie" dat binnenkort het fiat van de Ministerraad moet krijgen.

Interne maatregelen

In de onder de Eerste Minister ressorterende diensten (Kanselarij van de Eerste Minister en de Diensten van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie) worden de maatregelen ter bevordering van de gelijke kansen van mannen en vrouwen (positieve acties) toegepast zoals dat door de wetgeving wordt voorgeschreven.

Er is dan ook een gelijke-kansenplan uitgewerkt. In dat gelijke-kansenplan staan maatregelen met betrekking tot de volgende domeinen: de verbetering van de arbeidsvoorwaarden, de bestrijding van ongewenst seksueel gedrag, de combinatie van het gezinsleven en het beroepsleven, mentaliteitsverandering. Om de tenuitvoerlegging van dat plan op te volgen is een interne begeleidingscommissie opgezet en is er onder het personeel een verantwoordelijke voor “positieve actie” aangewezen. Die heeft geregeld contact met de Directie van de Gelijke Kansen van het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid en neemt deel aan de vergaderingen van het interdepartementale netwerk dat zich met die kwesties bezighoudt.

Perspectieven

Ook in de toekomst zal de Eerste Minister, hoewel hij niet rechtstreeks bevoegd is, de prioriteiten waarnaar verwezen wordt in het Actieprogramma van Peking van nabij volgen. Inzonderheid zal hij nieuwe initiatieven stimuleren en coördineren, waarin met name ook de uitbouw van de actieve welvaartstaat centraal staat. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan de gelijke kansen voor mannen en vrouwen en zulks in diverse domeinen, zowel sociaal als economisch en politiek.

**Vice-Eerste Minister en
Minister van Werkgelegenheid
L. ONKELINX
Belliardstraat 51
1040 Brussel**

Inleiding

Het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid is belast met de vijf volgende opdrachten:

- de arbeidsvoorwaarden verbeteren door het vaststellen van normen; op de naleving ervan wordt toegezien door de inspecties die een adviserende, preventieve, controlerende en eventueel een repressieve taak hebben;
- de collectieve arbeidsverhoudingen verbeteren door voortdurend overleg tussen de sociale partners waardoor sociale conflicten kunnen worden voorkomen, bijgelegd of opgelost;
- een vervangingsinkomen bij werkverlies garanderen en de werkgelegenheid door vernieuwende initiatieven verbeteren;
- de verschillende actoren van de sociaal-economische wereld ontvankelijk maken voor de humanisering van de arbeid;
- de bevordering van de gelijke kansen voor mannen en vrouwen. In verband met deze doelstelling moet worden verwezen naar het specifiek rapport van de Minister aan het Parlement waarin de maatregelen en acties voor de tenuitvoerlegging van het Actieprogramma van Peking zijn opgenomen.

Externe beleidsmaatregelen

Vrouwen en gezondheid

Strategische doelstelling C.1.: Uitbreiding van de toegang van vrouwen gedurende hun hele leven tot gezondheidszorg, informatie en tot aangepaste, betaalbare en kwaliteitsvolle aanverwante diensten.

Uit hoofde van zijn opdrachten die gericht zijn op de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers en werkneemsters op het werk, draagt het departement bij tot de verbetering van de gezondheid en de veiligheid van de vrouwen in het kader van hun beroepsactiviteiten.

Het betreft meer in het bijzonder de diensten voor preventie en bescherming op het werk, bestaande uit preventieadviseurs-arbeidsgeneesheren, onder wie een groot aantal vrouwen die een reeks opdrachten uitvoeren waaronder de verplichte analyse van de risico's die elke werknemer loopt (koninklijk besluit van 27 maart 1998 betreffende het welzijn van de werknemers op het werk) en de speciale maatregelen inzake bescherming en medisch toezicht die moeten worden genomen.

Bovendien moeten zij rekening houden met de risico's voor de werknemers die toenemen wegens bijvoorbeeld zwangerschap of het geven van borstvoeding, periodes waarin de blootstelling aan biologische agentia nefaste gevolgen kan hebben.

Die arbeidsgeneesheren onderzoeken en bestuderen de risicofactoren die beroepsziekten kunnen veroorzaken en zij moeten hierbij rekening houden met de situatie en de kenmerken van elk individu.

Uit die onderzoeken en studies komen bepalingen tot stand die, ofwel minimumvoorschriften voor de werkposten preciseren (bijvoorbeeld: koninklijk besluit van 27 augustus 1993 betreffende de beeldschermapparatuur), ofwel sommige werknemerscategorieën beschermen (bijvoorbeeld: koninklijk besluit van 3 mei 1999 betreffende de bescherming van jongeren op het werk).

Uitgaande van diezelfde filosofie inzake preventie, wordt een systematische analyse van de arbeidsongevallen verricht met het oog op de verbetering van de arbeidsveiligheid. Hierbij moet vooral aandacht worden besteed aan de ongevallen waarmee het transport van lasten gepaard gaat.

Gelet op de fysiologische verschillen tussen de geslachten worden de vrouwen proportioneel immers meer dan de mannen aan die risico's blootgesteld. Het departement heeft een brochure gepubliceerd met daarin de preventiemaatregelen alsook duidelijke adviezen en aanbevelingen.

Geweld tegenover vrouwen

Strategische doelstelling D.1.: Het nemen van overdachte maatregelen om geweld ten aanzien van vrouwen te voorkomen en weg te werken.

Opzetten van de programma's en tenuitvoerlegging van de procedures gericht op de wegwerking van ongewenst seksueel gedrag op het werk

De Inspectie van de sociale wetten ziet toe op de toepassing van de wet van 8 april 1965 tot instelling van de arbeidsreglementen waaronder de verplichte vermeldingen in verband met ongewenst seksueel gedrag op het werk (koninklijk besluit van 18 september 1992) en van de wet van 7 mei 1999 betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen (ongewenst seksueel gedrag op het werk wordt hier beschouwd als een vorm van discriminatie op basis van het geslacht).

In die context worden in de verschillende regionale inspectiediensten deskundigen aangewezen om slachtoffers van ongewenst seksueel gedrag met advies bij te staan.

Uit een nationale bevolkingsenquête van 1984 blijkt dat in Vlaanderen 30% van de vrouwen en 10% van de mannen en in Wallonië 34% van de vrouwen en 12% van de mannen te maken kregen met een behandeling die kan worden gecatalogeerd als ongewenst seksueel gedrag op het werk. Uit een recentere enquête (1995) bij de directiesecretarissen (m/v) blijkt dat 41% van de ondervraagde personen vertrouwd zijn met het verschijnsel ongewenst seksueel gedrag op het werk en dat 29% er het slachtoffer van zijn. Uit de cijfers kan bovendien worden opgemaakt dat 85% van de klachten uitgaan van vrouwen en dat in 90% van de gevallen de daders mannen zijn.

Strategische doelstelling D.3.: Wegwerking van de vrouwenhandel en opvang van vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld in de context van prostitutie en mensenhandel.

De wet van 13 april 1995 houdende bepalingen met het oog op de repressie van de mensenhandel en kinderpornografie heeft tot doel doeltreffender op te treden tegen sekstoerisme, de internationale netwerken van mensenhandel en kinderpornografie.

De meeste gevallen van mensenhandel doen zich voor in het prostitutiemilieu. Het fenomeen mensenhandel beperkt zich evenwel niet tot dat prostitutiemilieu. Ook andere vormen van misbruik en uitbuiting van de personen die zich vaak in een precare situatie bevinden kunnen worden beschouwd als een vorm van mensenhandel.

In verband met de naleving van de wetgevingen waarop wordt toegezien door de Inspectie van de sociale wetten, moet bijzondere aandacht worden besteed aan de inbreuken op het gebied van tewerkstelling van vreemde werknemers en meer in het bijzonder aan:

- de tewerkstelling van een vreemde werknemer die geen verblijfs- of arbeidsvergunning bezit;
- de tewerkstelling van een vreemde werknemer die een verblijfsvergunning heeft, maar voor wie de werkgever geen arbeidsvergunning heeft bekommen;
- de medeplichtigheid van iedereen die voornoemde vreemdelingen in België binnenlaat of ze daarbij helpt;
- de betaling van iedereen die voornoemde vreemdelingen belooft voor hen een baan te zoeken of te bezorgen of die hiertoe geld aanvaardt;

- de tussenkomst van iedere persoon die fungeert als bemiddelaar tussen de voornoemde vreemdelingen en de werkgevers en/of overheden en hen op om het even welke wijze bedriegt.

Tussen 1993 en 1996 zijn de resultaten van de controle door de Inspectie van de sociale wetten geëvolueerd als volgt: in 1993 werden 1419 inbreuken vastgesteld waarbij 2278 werknemers waren betrokken; in 1996 zijn die cijfers gedaald naar respectievelijk 679 en 961 terwijl het aantal controles ongewijzigd is gebleven (*Belgische Kamer van de Volksvertegenwoordigers, Bespreking van de rapporten van de Commissie Mensenhandel – 30 januari 1998*).

Krachtens het samenwerkingsprotocol van 1994 tussen de verschillende diensten van de sociale basisinspectie (Inspectie van de sociale wetten, Rijksdienst voor Sociale Zekerheid evenals alle diensten die naast de arbeidsauditoraten controles bij de werkgevers verrichten), onderneemt de Inspectie van de sociale wetten acties in het milieu van de confectieateliers en de transportbedrijven. Die inspectiecellen organiseren algemene acties tegen zwartwerk en leveren de eerste aanwijzingen voor het bestaan van netwerken (*rapport aan de regering over de bestrijding van de mensenhandel – 9 december 1999*).

Vrouwen en economie

Strategische doelstelling F.1.: Bevordering van de rechten en de economische onafhankelijkheid van de vrouwen, inzonderheid de toegang tot werkgelegenheid, passende arbeidsomstandigheden en toegang tot de economische hulpbronnen.

De startbaanovereenkomst

Het in november 1999 goedgekeurde startbanenplan dat tot doel heeft in de eerste plaats banen te leveren voor ongeschoolde jongeren binnen zes maanden na het verlaten van de schoolbanken, zou ten goede moeten komen aan de jonge meisjes die 57,5% van de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen vertegenwoordigen. Om de resultaten te screenen werd in de jaarlijkse evaluatie, en dit voor de eerste maal, voorzien in een clausule betreffende de impact van die maatregel op de vrouwelijke werkgelegenheid. Wanneer discrepanties worden vastgesteld, zullen bijsturingsmaatregelen worden getroffen.

De hervorming van de sancties in verband met de werkloosheid

Het te strikte en weinig soepele vigerende stelsel leidde ertoe dat de voorgeschreven sancties automatisch, buiten verhouding of helemaal niet werden toegepast. Bovendien kwam de sociaal verzekerde op wie een sanctie werd toegepast vaak in een moeilijke sociale en financiële, soms zelfs uitzichtloze situatie terecht omdat hij een inbreuk had gepleegd op de reglementering, inbreuk die meestal aan onwetendheid te wijten was. Bovendien moet erop worden gewezen dat die sancties hoofdzakelijk vrouwen troffen (in 1999, waren 3/4 van de 11.482 uitgesloten langdurig werklozen vrouwen). De hervorming van het stelsel voorziet in:

- een betere verhouding tussen de tekortkoming of de vastgestelde fout en de opgelegde sanctie;
- de afschaffing van het gedwongen thuisbezoek in het kader van de controles op de gezinssituatie;
- een vereenvoudiging en een correcte en redelijke toepassing van de sancties.

De strijd tegen zwartwerk

In 1999 heeft de regering een algemene oriëntatienota goedgekeurd over de strijd tegen zwartwerk. Zwartwerk kan in twee categorieën worden onderverdeeld:

- de micro-economie die vooral te maken heeft met de buurtdiensten die tussen privé-personen worden geleverd en waar de vrouwen in de meerderheid zijn;

- de geïntegreerde clandestiene economie waaronder de niet-aangegeven arbeid van de zelfstandigen maar eveneens de illegaal gepresteerde arbeid van werknemers die al een baan hebben.

Het uitgewerkte actieplan is gebaseerd op drie krachtlijnen: preventie, actie en repressie.

Wat actie betreft, zal de creatie van buurtbanen een groot aantal nieuwe banen opleveren voor de categorieën waaronder de vrouwen met een lage tewerkstellingsgraad. Het komt erop aan het aanbod van kwaliteitsdiensten te structureren en de vraag te solvabiliseren.

De toepassing van de wetten waarbij elke seksuele discriminatie op de arbeidsmarkt wordt verboden.

In verband met nachtarbeid had de wet van 17 februari van 1997 (B.S. van 8 april 1997) tot doel de gelijke behandeling van mannen en vrouwen te realiseren in het kader van het verbod op nachtarbeid in de privé-sector. Die wet werd gevolgd door een uitvoeringsbesluit van 16 april 1998 (B.S. van 24 april 1998). Het verbod op nachtarbeid blijft het algemeen principe maar de wet voert afwijkingsmogelijkheden in die identiek zijn voor mannen en vrouwen. Met andere woorden, die maatregel heeft tot gevolg gehad dat vrouwen in de privé-sector toegang kregen tot bepaalde banen of bevorderingen en kan als positief worden beschouwd wanneer men het vooropgestelde doel bekijkt. In relatieve termen stelt men een grotere toename vast van nachtarbeid door vrouwen in loondienst, een gegeven dat in ruime mate kan worden verklaard door de wetswijziging. In 1998 (laatste beschikbare cijfers) werkten 451.000 werknemers (nl. 14,2% van de werknemers) 's nachts, van wie een op vier een vrouw was.

De Inspectie van de sociale wetten is eveneens belast met de toepassing van de wet van 7 mei 1999 betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen die talrijke bepalingen herneemt van titel V van de wet van 4 augustus 1978 tot economische heroriëntering (arbeidsvoorwaarden, toegang tot het beroep en promotiekansen, toegang tot een zelfstandig beroep) en die het toepassingsgebied ervan verruimt op het gebied van de aanvullende stelsels van de sociale zekerheid. Bovendien wordt in deze nieuwe wet ongewenst seksueel gedrag erkend als een vorm van discriminatie op basis van het geslacht.

De cijfers van de in 1999 door de Inspectie van de sociale wetten in deze materie behandelde dossiers wijzen erop hoe moeilijk het is om concrete feiten op strafrechtelijk vlak vast te stellen en terzake op te treden. Voor het hele land hadden slechts 14 enquêtes (op een totaal van zowat 40.000) betrekking op de specifieke controle van die wetgeving. Wat de resultaten van die controles betreft, hebben twee controles aanleiding gegeven tot een verwittiging en twee andere tot een regularisatie. In de andere gevallen werden dossiers geseponneerd zonder dat de inbreuk kon worden bewezen. Het belangrijkste probleem in het kader van die controles is de bewijslast. Zonder een klacht van een werknemer is het nagenoeg onmogelijk bij een controle in de onderneming aan te tonen dat er tussen de mannelijke en de vrouwelijke werknemers een discriminatie bestaat op het gebied van arbeidsvoorwaarden en verloning. In 1999 werd in het kader van die dossiers geen enkel proces-verbaal opgemaakt.

Strategische doelstelling F.3.: Verstrekken aan de vrouwen, inzonderheid zij met een laag inkomen, van professionele diensten en opleidingsmiddelen en het geven van toegang tot de arbeidsmarkt, de informatie en de technologie.

Strategische doelstelling F.4.: Versterking van de economische draagkracht en de commerciële netwerken van vrouwen.

De Afdeling internationale zaken ziet erop toe dat het gelijke-kansenbeleid voor mannen en vrouwen wordt weerspiegeld op het vlak van de Belgische standpunten die in de verschillende internationale instellingen worden verdedigd.

Bij de I.A.O. voldoet de vertegenwoordiging van de regering aan de verwachtingen van de betrokken instelling op het gebied van vertegenwoordiging van de vrouwen in de nationale afvaardigingen. Bij de behandeling van de bijzondere dossiers waakt de afdeling over de coherentie ten aanzien van

de nationale en Europese bepalingen inzake gelijkheid. Ter ondersteuning van gerichte projecten werden drie subsidies toegekend.

- 1) In 1998 werd voor de creatie van ondernemingen door Bosnische vrouwen een financieringsproject van micro-kredieten ondersteund. Het toegekende bedrag is sedertdien een recurrent fonds voor de ontwikkeling van activiteiten door vrouwen in de bedoelde regio.
- 2) In 1999 werd steun verleend aan een project inzake vorming van opleiders voor de ontwikkeling van het ondernemerschap. Op verzoek van het departement werd de dimensie bevordering van de vrouwenarbeid geïntegreerd in het project.
- 3) In 1999 werd de subsidie voor het IPEC-programma (bestrijding van kinderarbeid) gedeeltelijk toegespitst op acties die in verband stonden met programma "better jobs for women" van de I.A.O.

Strategische doelstelling F.5.: Wegwerking van de segregatie in het beroepsleven en van alle vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt.

Uitvaardiging en toepassing van de wetten en verfijning van de reglementen die elke discriminatie op de arbeidsmarkt gebaseerd op het geslacht verbieden

De administratie van de individuele arbeidsbetrekkingen staat in voor de opvolging van diverse wetgevingen, inzonderheid op het gebied van deeltijdse en tijdelijke arbeid, wetgevingen die vooral op vrouwen betrekking hebben.

Sedert het begin van de jaren tachtig werden, zowel inzake arbeidsrecht als sociale zekerheid, tal van maatregelen aangenomen om de deeltijdse werknemers een volwaardig statuut toe te wijzen om paal en perk te stellen aan de verschillende vormen van discriminatie waarmee deze werknemerscategorie te kampen heeft. Op die manier worden de risico's van een ongecontroleerde flexibiliteit voorkomen door toereikende waarborgen in te bouwen ten gunste van de deeltijdse werknemers.

Voor 1999 kan op de volgende regelgevende initiatieven worden gewezen:

- Recht op loopbaanonderbreking nadat een einde is gekomen aan de vermindering van de arbeidsprestaties in het kader van de wetgeving op de loopbaanonderbreking.

Op grond van artikel 107bis van de herstellwet van 22 januari 1985 houdende sociale bepalingen, dat werd ingevoegd bij de wet van 22 december 1995, heeft de werknemer die alle wettelijke mogelijkheden om zijn arbeidsprestaties in het kader van het algemeen stelsel van de loopbaanonderbreking te verminderen (krediet van 60 maanden) heeft uitgeput, het recht om, aansluitend op deze periode van vermindering van prestaties, over te gaan naar een deeltijdse arbeidsovereenkomst (buiten het kader van de loopbaanonderbreking) die in hetzelfde arbeidsstelsel voorziet dat op de werknemer van toepassing was tijdens zijn periode van vermindering van de arbeidsprestaties. De werknemer geniet in dit kader een ontslagbescherming die quasi identiek is aan die welke geldt binnen het kader van de loopbaanonderbreking.

De nadere regels en uitvoeringsmodaliteiten werden bepaald bij het koninklijk besluit van 25 november 1998 (B.S. van 23 december 1998). Die bepalingen zijn op 2 januari 1999 in werking getreden.

- Richtlijn 97/81/EG van 15 december 1997 betreffende de door de UNICE, het CEEP en het EEV gesloten raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid.

Die richtlijn is gericht op de uitvoering van de op 6 juni 1997 genoemde organisaties gesloten raamovereenkomst inzake deeltijdarbeid. Deze raamovereenkomst formuleert een aantal algemene beginselen en minimumvoorschriften inzake deeltijdarbeid en heeft tot doel:

- * een einde te maken aan de discriminatie van deeltijdwerkers en de kwaliteit van deeltijdarbeid te verbeteren en
- * bij te dragen tot de uitbreiding van de mogelijkheden voor deeltijdarbeid op een wijze die zowel voor de werkgevers als voor de werknemers aanvaardbaar is (vrijwilligheid, flexibiliteit, wegwerking van bepaalde belemmeringen van juridische of administratieve aard die een beperking vormen voor deeltijdarbeid, passende informatie omtrent deeltijdarbeid in de onderneming naar de werknemers toe,...).

In een van de consideransen van de richtlijn, wordt deze problematiek op uitdrukkelijke wijze in verband gebracht met het bevorderen van de werkgelegenheid en de gelijkheid van kansen voor mannen en vrouwen.

- Antwoord van de regering op de voorstellen van de sociale partners betreffende de werkloosheidsvallen

Verbetering van het statuut van de deeltijdse werknemers in de sector van de werkloosheidsverzekering en van de pensioenen.

Uit de cijfers (bron: "Het federaal werkgelegenheidsbeleid – Evaluatierapport 1999", Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid) blijkt dat de tendens naar meer deeltijdse arbeid zich blijft doorzetten (1998 : 568.000 loontrekkenden in deeltijds dienstverband, globale deeltijdse arbeidsgraad van 17,8%). Vrouwen zijn bovendien oververtegenwoordigd in deeltijdse banen (ruim 87% van de deeltijders zijn vrouwen). Dit heeft tevens voor gevolg dat deeltijdse arbeid hoofdzakelijk is terug te vinden in sectoren waar veel vrouwen worden tewerkgesteld (tertiaire sector, gezondheidszorg, onderwijs,...). Hoewel de voornoemde maatregelen zonder onderscheid op mannen en vrouwen van toepassing zijn, kan op grond van het voorgaande worden gesteld dat zij dan ook, zij het onrechtstreeks, meer impact zullen hebben op de vrouwen.

Wat betreft tijdelijke arbeid, op 28 juni 1999 werd de richtlijn 1999/70/EG betreffende de door het EVV, de UNICE en het CEEP gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd aangenomen. Deze richtlijn is gericht op de uitvoering van de bedoelde raamovereenkomst die op 18 maart 1999 door de voornoemde organisaties werd gesloten.

Die raamovereenkomst formuleert een aantal algemene beginselen en minimumvoorschriften inzake (alle vormen van) arbeidsovereenkomsten en arbeidsverhoudingen voor een bepaalde tijd en heeft tot doel:

- * de kwaliteit van arbeid voor bepaalde tijd te verbeteren door de toepassing van het non-discriminatiebeginsel te waarborgen;
- * een kader vast te stellen om misbruik als gevolg van het gebruik van opeenvolgende arbeidsovereenkomsten of arbeidsverhoudingen van bepaalde tijd te voorkomen (bijvoorbeeld: regels inzake hernieuwing van dergelijke overeenkomsten, inzake de totale maximumduur van opeenvolgende overeenkomsten,...).

Verder stelt zij eveneens vereisten vast inzake het informeren van de betrokken werknemers omtrent openstaande vacatures voor een betrekking binnen de onderneming of vestiging, inzake de toegang tot passende opleidingsmogelijkheden en wordt bepaald dat voor de berekening van bepaalde drempels die in de nationale wetgeving met betrekking tot de werknemersvertegenwoordiging in de onderneming (ondernemingsraad, vakbondsafvaardiging) worden gehanteerd, rekening moet worden gehouden met de werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd.

Meer in het algemeen kan worden vastgesteld dat tijdelijke arbeid (dus niet alleen arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd of voor een duidelijk omschreven werk, maar bijvoorbeeld vervangingsovereenkomsten, uitzendarbeid,...), die tevens een belangrijke indicator inzake flexibiliteit vormt, de jongste jaren een snellere groei kent. In 1998 werkten bijna 250.000 loontrekkenden op tijdelijke basis (tijdelijke arbeidsgraad van 7,8%). Net zoals deeltijdse arbeid zijn ook tijdelijke banen een overwegend vrouwelijk fenomeen; de tijdelijke arbeidsgraad van vrouwen vertegenwoordigt bijna het dubbele van de mannelijke tijdelijke arbeidsgraad (bron: "Het federaal werkgelegenheidsbeleid – Evaluatierapport 1999").

De bevordering van de verkiezing van vrouwen op verantwoordelijke posten in de vakorganisaties

De voorbereiding van de sociale verkiezingen die vanaf 8 mei 2000 zullen plaatsvinden, werd aangegrepen om te wijzen op de belangrijkheid van een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen binnen de overlegorganen van de bedrijven.

Op wetgevingsvlak werden maatregelen genomen om de deelname van de vrouwen aan die verkiezingen te bevorderen.

Zo bepaalt artikel 26 van het koninklijk besluit van 25 mei 1999 betreffende de ondernemingsraden en de comités voor preventie en bescherming op het werk (B.S. van 30 juni 1999) ondermeer dat de representatieve organisaties ervoor moeten waken dat de werknemers en werkneemsters van de verschillende sectoren van de onderneming op hun kandidatenlijst(en) vertegenwoordigd zijn (bijvoorbeeld op elke kandidatenlijst voor de categorie van de bedienden, moet het aantal vrouwen en mannen evenredig zijn aan het aantal vrouwelijke en mannelijke bedienden die tewerkgesteld zijn in de technische bedrijfseenheid).

Artikel 38 bepaalt bovendien dat de namen van de kandidaten op de lijsten gevolgd moeten worden door de letter M of V naargelang het gaat om een kandidaat of candidate. De gehuwde vrouwen of de weduwen komen op de kandidatenlijsten voor met hun meisjesnaam, eventueel voorafgegaan door de naam van hun echtgenoot of overleden echtgenoot.

Die bepalingen zijn tevens opgenomen in de omzendbrief van 2 juni 1999 betreffende de sociale verkiezingen. Het gaat hier om bepalingen die reeds in het reglementair kader van de sociale verkiezingen van 1995 voorkwamen en die in de huidige procedurevoorschriften zijn overgenomen.

Parallel met die wettelijke bepalingen werd eind 1999 een campagne gestart waarvan een eerste luik tot doel had werknemers en werkneemsters aan te moedigen om zich bij deze verkiezingen kandidaat te stellen. In dit kader heeft de Minister ter gelegenheid van de trekking van de lijstnummers een oproep tot kandidates gericht. Een regeringsmededeling werd verspreid en er werden verschillende publiciteitsmiddelen (radio, schrijvende pers, ook vrouwenbladen) aangewend.

Bovendien werden door het Departement op 7 en 9 december 1999 twee informatiesessies georganiseerd met als thema "Hoe sociale verkiezingen organiseren?". Hiervoor daagden 176 deelnemers op. Bij die gelegenheid werden vertegenwoordigers van de Directie van de gelijke kansen uitgenodigd om erop te wijzen hoe belangrijk een evenwichtige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen is binnen de overlegorganen van de ondernemingen, alsook in de werkgeversafvaardigingen.

Wegwerking van de segregatie in de arbeid

Het project Quo Vadis dat sedert september 1999 gefinancierd wordt door het Europees Sociaal Fonds, heeft tot doel de toegang van de vrouwen tot de traditioneel mannelijke beroepen te bevorderen. Uit experimenten is immers gebleken dat wanneer men de vrouwen voor die functies wil aanmoedigen, enkel opleiding niet volstaat en dat er bijkomende voorwaarden moeten worden ingevuld...

Het is precies op het niveau van die “bijkomende voorwaarden” dat het project Quo Vadis acties wil voeren. Om een opleiding te realiseren waarbij het traditionele rollenpatroon wordt omgekeerd, met permanente tewerkstelling van vrouwen voor ogen, moeten gedurende het hele traject, gaande van de keuze van de kandidaat tot de follow-up in het werk, extra inspanningen worden geleverd. Op basis van de gegevens inzake opleidingen die in 2000 zullen worden georganiseerd, zal Quo Vadis een tewerkstellingsformule uitbouwen die de sectoren en de ondernemingen moet helpen om werkneemsters op doeltreffende en duurzame wijze tewerk te stellen.

Verdubbeling van de inspanningen om de loonverschillen tussen mannen en vrouwen te verminderen (...), en aanmoediging van de invoering van systemen voor evaluatie van de arbeid die op niet-seksegebonden criteria zijn gebaseerd.

Een werkgroep binnen het *Commissariaat-generaal voor de bevordering van de arbeid* heeft een denkoefening verricht over de functie-evaluatie welke heeft geleid tot de organisatie van een informatiedag op 21 september 1999 waarop de verschillende facetten van die techniek en de huidige evolutie werden behandeld, waarbij uiteraard ook aandacht werd besteed aan de problematiek van de gelijke verloning van mannen en vrouwen (187 deelnemers).

In het interprofessioneel akkoord van 8 december 1998 zijn de sociale partners overeengekomen dat de functieclassificatiesystemen zouden worden geëvalueerd en vervangen door genderneutrale analytische classificaties in de sectoren waar die systemen aanleiding geven tot ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Die evaluatie van de beroepsclassificaties wordt sectoraal behandeld binnen de paritaire comités en subcomités van de *Administratie van de collectieve arbeidsbetrekkingen*.

Op 25 april 2000 ziet de stand van zaken van die evaluatie eruit als volgt:

In theorie bestaan er 161 paritaire comités en subcomités waarbinnen de sociale partners onderhandelingen kunnen voeren:

- 23 paritaire organen beschikken niet over een beroepsclassificatiesysteem, hetzij omdat dit orgaan niet werkt, hetzij omdat een dergelijk systeem niet toepasbaar is op de sector;
- 23 paritaire organen voeren thans een debat of een onderzoek rond dit onderwerp;
- 36 paritaire organen hebben laten weten dat de sociale partners geen zin hebben om hieromtrent te onderhandelen;
- 42 sectoren zeggen dat de vigerende beroepsclassificatiesystemen geen discriminatie tussen mannen en vrouwen veroorzaken;
- 37 paritaire organen hebben nog niet formeel gereageerd.

Op basis van die gegevens werd het advies van de Nationale Arbeidsraad gevraagd omtrent de terzake te voeren acties.

Strategische doelstelling F.6.: Mannen en vrouwen de mogelijkheid bieden om de gezins- en de beroepsverantwoordelijkheden te combineren.

In beginsel vormt de loopbaanonderbreking in het algemeen stelsel (dus buiten het kader van de drie specifieke stelsels waarbinnen de loopbaanonderbreking voor een welbepaalde reden wordt genomen, met name het ouderschapsverlof, het verlof voor de verzorging van een zwaar ziek gezins- of familielid en het palliatief verlof) geen recht behalve indien er in de sector of in de onderneming waarin de werknemer is tewerkgesteld een collectieve arbeidsovereenkomst bestaat waarbij een recht op loopbaanonderbreking wordt toegekend.

Het koninklijk besluit van 10 augustus 1998 (B.S. van 8 september 1998) heeft vanaf 1 januari 1999 een recht op loopbaanonderbreking ingevoerd voor minimum 3% van het gemiddeld aantal werknemers dat gedurende het voorgaande kalenderjaar in de onderneming was tewerkgesteld (uitgedrukt in voltijdse equivalenten). Dit recht geldt zowel voor de volledige loopbaanonderbreking als voor de vermindering van de arbeidsprestaties (1/5, 1/4, 1/3, 1/2). Het recht op vermindering van de arbeidsprestaties geldt echter niet voor werknemers van een kleine of middelgrote onderneming die op 30 juni van het voorafgaande kalenderjaar minder dan 10 werknemers tewerkstelde. In dit geval is het akkoord van de werkgever vereist.

De onderbrekingsperiode mag worden genomen met een minimum van drie maanden en een maximum van een jaar. Het minimum van drie maanden geldt echter niet wanneer het louter om een verlenging gaat. De onderbrekingsperiodes mogen in het kader van dit recht over de gehele loopbaan in totaal niet meer dan drie jaar bedragen.

Uit de beschikbare cijfers (bron: Het federaal werkgelegenheidsbeleid – Evaluatierapport 1999”, een uitgave van het federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid), die evenwel slechts betrekking hebben op de begunstigen die effectief onderbrekingsuitkeringen ontvangen, blijkt dat de stijging van het aantal begunstigen die de laatste jaren werd vastgesteld, zich doorzet. Dit valt waarschijnlijk toe te schrijven aan de verdere uitbreiding van de rechten inzake loopbaanonderbreking. Hoewel de mogelijkheden die binnen het kader van de loopbaanonderbreking bestaan, zonder onderscheid voor mannen en vrouwen gelden, situeert het aandeel van de vrouwen in het totaal aantal gerechtigden zich rond 85%. Bovendien blijkt dat vooral de opvoeding van de kinderen een van de voornaamste redenen voor het nemen van een loopbaanonderbreking is (er is echter geen systematisch onderzoek naar de motieven voor het nemen van een loopbaanonderbreking).

De institutionele mechanismen voor de bevordering van de vrouw

Strategische doelstelling H.2.: Integratie van een genderbewuste aanpak bij de uitwerking van de wettelijke bepalingen, de beleidskoersen en de programma's en projecten van algemeen belang.

De Afdeling internationale zaken beantwoordt aan de doelstellingen van het actieprogramma van Peking door hoofdzakelijk een mainstreamingstrategie te volgen, zowel op het vlak van de bilaterale sociale samenwerking als op dat van de multilaterale internationale materies. Zij heeft ook aandacht voor die dimensie in het kader van haar coördinatiefunctie binnen de Europese Unie. Om die mainstreamingprocedure te optimaliseren werd in 1999 een samenwerkingsstrategie opgezet met de Directie van de gelijke kansen.

Voor de mainstreaming in het kader van de bilaterale sociale samenwerking voert het Departement binnen zijn bevoegdheidsgebied sedert 1989 acties voor samenwerking met de Midden- en Oost-Europese landen (MOE). In 1999 is uit de evaluatie gebleken dat de problematiek van de kansengelijkheid integrerend deel uitmaakte van het programma voor uitwisselingsactiviteiten door het organiseren van specifieke modules of door de invoeging in de meer algemene opleidingsprogramma's van items in verband met de genderdimensie.

Sedert 1999 staat de Afdeling internationale zaken in voor de vertegenwoordiging van België in het Stuurcomité voor gelijkheid van de Raad van Europa. Door die opdracht ijvert ze voor coherentie

tussen de adviezen en initiatieven van dat Comité en de andere Comités van de Raad van Europa en tracht zij de landen van die organisatie te sensibiliseren voor de noodzaak van een mainstreamingstrategie.

Het Departement heeft ook een eersterangsrol gespeeld bij de voorbereiding van de bijzondere zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de follow-up van de tenuitvoerlegging van het actieprogramma van Peking. De werkzaamheden van 1999 waren hoofdzakelijk gewijd aan de voorbereiding van de voorbereidende regionale vergadering van de Economische Commissie voor Europa die te Genève heeft plaatsgevonden en aan de Conferentie van de Franstalige vrouwen die te Luxemburg werd gehouden.

Strategische doelstelling H.3.: Verzameling en verspreiding van de per geslacht opgesplitste gegevens en informatie met het oog op planning en evaluatie.

De verschillende administraties van het departement leveren sedert 1998 speciale inspanningen om geslachtsgebonden statistieken te verzamelen op gebieden die onder hun bevoegdheden ressorteren opdat het departement over zoveel mogelijk per geslacht opgesplitste gegevens zou beschikken met het oog op de jaarlijkse voorbereiding van het Belgisch plan voor de werkgelegenheid. Die aanpak heeft ondermeer tot doel dat het werkgelegenheidsbeleid zo doeltreffend mogelijk zou worden gevoerd rekening houdend met de genderdimensie.

Interne beleidsmaatregelen

In het kader van de maatregelen betreffende de veiligheid en de gezondheid op het werk, heeft het departement een aantal maatregelen getroffen die een uitermate positieve invloed hebben op bepaalde categorieën van het vrouwelijk personeel aangezien die in verhoudingen, gelet op de fysiologische verschillen tussen mannen en vrouwen, meer blootgesteld zijn aan de risico's waarmee het vervoer van lasten gepaard gaat.

Die initiatieven hebben betrekking op het in gebruik nemen van aangepaste karretjes zowel voor de drankbedeling als voor de schoonmaak of het vervoer van dossiers en op de organisatie van een studiedag voor het schoonmaakpersoneel over het doeltreffend gebruik van het materieel.

Perspectieven

De systematische integratie van de genderdimensie in het werkgelegenheidsbeleid is ongetwijfeld een prioriteit van het departement gekoppeld aan ondermeer de tenuitvoerlegging van het werkgelegenheidsplan 2000. Dit plan voorziet meer in het bijzonder in een stijging van de werkgelegenheidsgraad en in een aanpassing van de arbeidstijd via collectieve en individuele arbeidstijdverkortingen waardoor zowel werkneemsters als werknemers hun beroepsleven beter kunnen combineren met hun gezins-, sociaal, politiek en cultureel leven.

Wat de specifieke beleidskoersen inzake gelijkheid betreft, zijn de plannen:

- voortzetten van de acties inzake functieclassificaties in het kader van de verbintenissen aangegaan door de sociale partners in het interprofessioneel akkoord 1999-2000;
- bestrijden van de verticale en horizontale segregatie van de vrouwelijke werkgelegenheid op basis van de resultaten van een studie die thans wordt uitgevoerd om:
  - indicatoren aan te maken over de desegregatie van de arbeidsmarkt voor het in kaart brengen van de sectoren en functies waar een duidelijke ondervertegenwoordiging van een bepaald geslacht bestaat;
  - het inbouwen van de genderdimensie in de actieve werkgelegenheidsmaatregelen en in de hulpstructuren voor indienstneming om de vastgestelde discrepanties bij te sturen.

- openen van de toegang van de herintreedsters tot alle programma's voor wegwerking van de werkloosheid. Een eerste stap in die richting werd gezet door de bijdrageverminderingen die al bestaan voor de doelgroepen (bv. de langdurig werklozen) uit te breiden tot herintreedsters.

Het departement is eveneens van plan zijn inspanningen voor de analyse van de doeltreffendheid van de bestaande wetgevingen voort te zetten vanuit de genderoptiek, en die optiek te integreren in zijn werkzaamheden die gericht zijn hetzij op de modernisering van bestaande reglementen en teksten, hetzij op de omzetting van Europese richtlijnen en andere internationale verdragen in de Belgische wetgeving evenals op de follow-up ervan. Dit zal in 2000 vooral gelden voor sommige bepalingen die in de arbeidswetgeving moeten worden ingevoegd, de toepassing van de wet van 7 mei 1999 betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, de verschillende voorzieningen voor aanpassing van de arbeidstijd en van de beroepsloopbaan en een aantal reglementaire bepalingen betreffende de bescherming van de werknemers (kankerverwekkende agentia).

Het departement zet eveneens zijn reflectiewerk voort om doeltreffende instrumenten op te zetten voor de bestrijding van ongewenst seksueel gedrag op het werk en voor de verbetering van de instrumenten die reeds in het kader van de bestrijding van ongewenst seksueel gedrag bestaan.

**Vice-Eerste Minister en Minister van Buitenlandse Zaken
L. MICHEL
Karmelietenstraat 15
1000 Brussel**

**Staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, toegevoegd
aan de Minister van Buitenlandse Zaken
M.P. CHEVALIER
Karmelietenstraat 15
1000 Brussel**

Inleiding

De vijf grote opdrachten die door het Ministerie van Buitenlandse Zaken dienen te worden vervuld, zijn:

1. Het behartigen van de nationale belangen, zijnde de constante belangen (met name, verdediging van de Grondwet, de verdragen die aan de grondslag liggen van de EU, de NATO, de Verenigde Naties en de Mensenrechten, de economische welvaart, de nationale veiligheid, de regionale stabiliteit, de ontwikkelingssamenwerking, de internationale dialoog, de internationale samenwerking op het stuk van immigratie en de handel in verdovende middelen, het personenverkeer en het lot van de Belgen in het buitenland) alsmede conjunctuurgebonden belangen (preventieve diplomatie, vredesproces, humanitaire hulp, intensiteit van de bilaterale betrekkingen);
2. Het bestendig coördineren van de internationale standpunten van alle Belgische autoriteiten en het, in voorkomend geval, op elkaar afstemmen van uiteenlopende belangen met het oog op het bewerkstelligen van samenhang en het bereiken van een consensus;
3. Het beheren van de Belgische vertegenwoordigingen in het buitenland en het organiseren van de Belgische deelname aan de internationale organisaties, rekening houdend met de internationale verbintenissen van België;
4. Het vertegenwoordigen in het buitenland van alle individuele en collectieve Belgische belangen en het promoten ervan;
5. Het in stand houden en bevorderen van het imago van België in het buitenland.

Toetsen in hoeverre bij de uitwerking van een beleid, project of maatregel het Ministerie van Buitenlandse Zaken rekening houdt met de gevolgen ervan voor vrouwen (ook gekend als “gender mainstreaming”), is geen sinecure omdat dergelijke toetsing nog niet stelselmatig gebeurt. Hoewel dit beleid en deze projecten en maatregelen niet helemaal in het verlengde liggen van de aanbevelingen die werden goedgekeurd op de Wereldvrouwenconferentie (4 tot 14.9.1995 in Peking), kan toch worden gesteld dat de maatregelen die raken aan specifieke gebieden uit het rapport een genderspect hebben en dat een bijzondere plaats wordt ingeruimd voor vrouwen en meisjes.

De acties van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn hoofdzakelijk toegespitst op de onderstaande speerpunten van het Platform voor Actie van Peking:

- de fundamentele rechten van de vrouw;
- vrouwen en gewapende conflicten;
- geweld tegen vrouwen;
- het meisje.

Externe beleidsmaatregelen

Maatregelen met het oog op de eerbiediging van de fundamentele rechten van de vrouw.

Strategische doelstelling I.1. “De fundamentele rechten van de vrouw bevorderen en beschermen door de volledige toepassing van alle instrumenten met betrekking tot de mensenrechten, en in het bijzonder het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen”.

Het beleid op het gebied van de eerbiediging van de fundamentele rechten van de mens is in toenemende mate gericht op de eerbiediging van de rechten van vrouwen en meisjes. Meer aandacht gaat uit naar de gewelddadige praktijken die deze rechten schenden. De bezorgdheid die hieromtrent leeft is terug te vinden in diplomatieke initiatieven, het ondersteunen van VN-resoluties en de steun aan initiatieven die in het kader van de Europese Unie tot stand komen.

1. De ondertekening door België, op 10 december 1999 in New York, van het Facultatief Protocol met betrekking tot het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen verdient in dit verband een bijzondere vermelding.

Dit facultatieve Protocol voorziet in een procedure waarbij “de Commissie voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen” kennis kan nemen van de melding door individuen en groepen van individuen van bijzondere schendingen van het Verdrag en een onderzoek kan instellen naar bijzondere of ernstige schendingen van het Verdrag die onder haar aandacht zijn gebracht. Het Protocol schraagt in belangrijke mate de bestaande VN-procedures voor het doen naleven van de mensenrechten en vormt tevens een kanaal om de publieke opinie warm te maken voor het thema van de mensenrechten, met name het bepaalde inzake de discriminatie van vrouwen.

2. In de jaarrapporten over de mensenrechten in de 24 concentratielanden, die overeenkomstig de wet van 7.2.1994 door de Minister van Buitenlandse Zaken en de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking werden opgesteld ten behoeve van het Parlement, wordt ook afzonderlijk aandacht besteed aan de rechten van vrouwen en kinderen.

Maatregelen ter bescherming van vrouwen bij gewapende conflicten

Strategische doelstelling E.2. “Het verlagen van buitensporige militaire uitgaven en het controleren van de beschikbaarheid van wapens”.

1. De campagne voor het verbod van anti-persoonsmijnen heeft een genderspect, aangezien vooral vrouwen en kinderen hiervan het slachtoffer zijn.

België dat als eerste land ter wereld de jure een volledig verbod op anti-persoonsmijnen heeft afgekondigd, heeft een voortrekkersrol gespeeld in de wereldwijde actie die gericht is op een integraal verbod op anti-persoonsmijnen. België was aanwezig bij het opstarten van het Proces van Ottawa waar het pad werd geëffend voor de goedkeuring in Oslo, in september 1997, van een bindend rechtsinstrument dat een verbod legt op de productie, het gebruik, de opslag en de overdracht van dit soort mijnen (van kracht geworden op 1.3.1999) en maakt verder werk van drie prioriteiten, met name ijveren voor de universaliteit van het Verdrag inzake het verbod op anti-persoonsmijnen, de bevordering van de toepassing ervan en internationale hulpverlening aan de getroffen landen. In de strijd tegen de anti-persoonsmijnen heeft België ook het voortouw genomen in verschillende gespecialiseerde instellingen en een aanzienlijke financiële inspanning geleverd (120 miljoen Belgische frank in 1999). De hulpverlening is vooral gericht op slachtofferhulp, humanitaire mijnenruiming, onderzoek naar nog doeltreffender werkwijzen, veiligheidsaspecten en toegankelijke mijnruimingstechnologie.

2. Van oudsher werkt België op diplomatiek niveau aan initiatieven in het kader van het Non-proliferatieverdrag, de tenuitvoerlegging van de Verdragen voor het verbod van chemische en biologische wapens, de onderhandelingen met het oog op een aanvullend protocol bij het Verdrag inzake biologische wapens. Men moet niet vergeten dat in 1915 voor het eerst op grote schaal chemische wapens werden ingezet op Belgisch grondgebied.

In februari 1998, naar aanleiding van de Ontwapeningsconferentie van Genève, kwam van België het voorstel voor de oprichting van een studiegroep die een procedure zou uitwerken

voor het uitwisselen van gegevens over de inspanningen tot nucleaire ontwapening van de kant van de nucleaire grootmachten. In 1999 werd het Belgische voorstel geruggesteund door Nederland, Noorwegen, Duitsland en Italië. Het Alomvattend Kernstopverdrag werd op 29 juni 1999 door België bekrachtigd.

Vermeldenswaard is tenslotte dat de Directie (P40) die bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken belast is met Wapenbeheersing een groot aantal vrouwelijke medewerkers telt.

Strategische doelstelling E.3. “De bevordering van geweldloze manieren om conflicten te regelen en het terugbrengen van de schendingen van de fundamentele rechten in conflictsituaties”.

1. Tijdens de diplomatieke conferentie die in juni 1998 werd gehouden met het oog op de opstelling van het Statuut van het Internationaal Strafhof, hebben Belgische diplomaten zich niet onbetuigd gelaten bij het uitschrijven van de statutaire bepalingen waarin met name de meest grove misdrijven tegen de lichamelijke integriteit van vrouwen zijn opgenomen (verkrachting, seksuele slavernij, gedwongen prostitutie, gedwongen zwangerschap, gedwongen sterilisatie) en die in bepaalde omstandigheden zullen worden beschouwd als bestanddeel van een oorlogsmisdrijf of een misdrijf tegen de menselijkheid.

Maatregelen ter bestrijding van geweld tegen vrouwen

Strategische doelstelling D.3. “De vrouwenhandel uitbannen en hulp verlenen aan vrouwen die het slachtoffer zijn van prostitutie- en mensenhandelgebonden geweld”.

1. Dat de strijd tegen mensenhandel door andere instanties voornamelijk op Belgisch grondgebied wordt gevoerd, doet niets af aan het belang van de samenwerking tussen het Ministerie van Buitenlandse zaken en de diplomatieke en consulaire posten in het buitenland, met name op het stuk van preventie en informatie.

De laatste jaren kwam het accent vooral te liggen op de strijd tegen de handel in vrouwen en jonge meisjes. Deze kwestie wordt systematisch behandeld tijdens de opleiding van diplomatieke en consulaire ambtenaren en op regionale consulaire conferenties. De diplomatieke en consulaire posten wordt gevraagd een bijzondere waakzaamheid aan de dag te leggen bij de afgifte van visums in risicolanden om te voorkomen dat visumaanvragers in prostitutienetwerken terecht komen dan wel tot gedwongen arbeid worden verplicht. Op basis van de kenmerken van de documenten die tot verkrijging van een visum dienen te worden voorgelegd en van de daarop vermelde gegevens, kunnen de diplomatieke en consulaire posten een belangrijke rol vervullen bij het nagaan of het al dan niet een geval van georganiseerde mensensmokkel betreft en de ter zake bevoegde Belgische autoriteiten hiervan in kennis stellen. Dezelfde waakzaamheid is geboden ten aanzien van schijnhuwelijken en adopties. De posten in het buitenland kunnen eveneens een bijdrage leveren door de echtheid van de in België voorgelegde documenten na te gaan.

Wanneer gevallen van georganiseerde mensensmokkel worden opgespoord, kunnen door de Belgische diplomatieke vertegenwoordigers in de desbetreffende landen en bij de te Brussel gevestigde diplomatieke zendingen van deze landen stappen worden ondernomen.

2. De vertegenwoordigers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken nemen deel aan een hele reeks internationale bijeenkomsten en gespecialiseerde seminars over mensenhandel, illegale immigratie en hiermee verband houdende onderwerpen. Bij deze gelegenheid kan praktische informatie over georganiseerde mensensmokkel en de in het kader van de internationale mensenhandel gehanteerde methodes worden uitgewisseld. Deze nuttige informatie wordt vervolgens doorgegeven aan de bevoegde Belgische autoriteiten met het oog op een meer efficiënte bestrijding van de mensenhandel.

3. In dit verband dient ook te worden verwezen naar de belangrijke rol die de vertegenwoordigers van het Ministerie vervullen bij de onderhandelingen over internationale overeenkomsten.

Met betrekking tot het "Herziene ontwerp van aanvullend protocol bij de VN-Overeenkomst tegen de georganiseerde transnationale misdaad, met het oog op voorkoming, bestrijding en bestraffing van de handel in personen, inzonderheid vrouwen en kinderen" had België in juli 1999, in het kader van de werkzaamheden van het Speciaal Comité, voorgesteld het Protocol in zijn geheel te herstructureren teneinde een evenwicht te bewerkstelligen tussen de verschillende doelstellingen ervan: enerzijds, de strijd tegen georganiseerde criminele bendes die zich schuldig maken aan mensenhandel en, anderzijds, de bescherming van de slachtoffers van deze handel, die als zodanig worden erkend. Voor België is het van belang dat de besprekingen worden toegespitst op de strijd tegen de georganiseerde mensensmokkel, de voorkoming van mensenhandel en de bijstand aan de slachtoffers van deze handel. De onderhandelingen over het Protocol zijn nog aan de gang.

De Raad van Europa, voor wie de strijd tegen geweld ten aanzien van vrouwen een belangrijk punt is, besteedt een deel van zijn werkzaamheden aan de bestrijding van de mensenhandel. Een ontwerp-aanbeveling inzake de bestrijding van mensenhandel voor seksuele uitbuiting, waarbij het accent werd gelegd op de handel in vrouwen en jonge meisjes was in 1999 het onderwerp van een studie.

4. Er werd een samenwerking tot stand gebracht met de Internationale Organisatie voor Migratie (I.O.M.). Een praktisch voorbeeld van deze samenwerking is de gezamenlijke financiering door België van een preventiecampagne ten behoeve van Albanese jonge meisjes om ze te waarschuwen voor het gevaar van prostitutienetwerken.
5. In dit verband weze eveneens vermeld welke maatregelen door de Directie Protocol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in juni 1999 werden genomen met betrekking tot de voorwaarden voor de toekenning van speciale identiteitskaarten aan particuliere bedienden (meestal vrouwen) die in dienst zijn van diplomatieke ambtenaren in België. In het kader van de procedures voor het verkrijgen van een visum voor België of een speciale identiteitskaart wordt aangevraagd, dient het Protocol in het bezit te worden gesteld van een arbeidscontract in de voorgeschreven vorm dat beantwoordt aan de Belgische arbeidswetgeving. Wanneer bewezen is dat een diplomatiek ambtenaar zich schuldig heeft gemaakt aan misbruik, wordt door de Directie Protocol geen speciale identiteitskaart verstrekt aan de particuliere bedienden die de ambtenaar in kwestie overweegt in dienst te nemen. In geval van geschil kan een particuliere bediende zich wenden tot de Administratie van de Arbeidsbetrekkingen en -reglementering (Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid) die een contactpersoon heeft aangesteld.

Maatregelen ter bescherming van jonge meisjes

Strategische doelstelling L.7. "De uitbanning van geweld tegen jonge meisjes"

1. In kader van de strijd tegen de mensenhandel waarvan hierboven sprake, kunnen het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de diplomatieke en consulaire Posten een belangrijke rol spelen op het stuk van preventie en informatie omtrent kinderhandel, onder andere door bijzonder waakzaam te zijn bij adoptiedossiers.

Om de strijd tegen de kinderhandel aan te binden, heeft het Ministerie in maart 1999 besloten ook aan kinderen een paspoort te geven (en niet langer de kinderen op het paspoort van de ouders bij te schrijven). Deze maatregel wordt toegepast sinds 1 september 1999.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft actief deelgenomen aan de werkzaamheden van de Commissie die belast was met de voorbereiding van de bekrachtiging van het Verdrag van 's Gravenhagen van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie. Het Departement heeft de ontwerpwet voor de bekrachtiging van dit Verdrag medeondertekend; de ontwerpwet ligt nu ter studie bij de Raad van State.

2. Een ander onderwerp waarop het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de diplomatieke posten hun aandacht hebben gericht is de strijd tegen de seksuele uitbuiting van kinderen.

Met betrekking tot de vervolging van seksuele delicten tegen minderjarigen die door Belgen in het buitenland worden gepleegd (wet van 13.4.1995, bekendgemaakt in het BS van 25.4.1995), dient te worden opgemerkt dat het Ministerie sinds december 1995 van alle diplomatieke en consulaire posten verlangt dat het politieverflag wordt opgevraagd wanneer een Belg in het buitenland wordt gearresteerd voor seksuele delicten tegen minderjarigen, jonger dan 16 jaar (met inbegrip van kinderpornografie). Dit betekent dus dat gevallen waarbij een Belg betrokken is, dienen gemeld te worden aan het Ministerie. Verder dienen de posten aan het Ministerie mededeling te doen van arrestaties of enige voortgang in de gerechtelijke procedure die ter plaatse mocht worden gevoerd. Aan de hand van deze gegevens dient het Belgische gerecht dan te oordelen of het bevoegd is om het beginsel van extraterritorialiteit toe te passen; de gegevens worden ter kennis van het Belgisch gerecht gebracht door de nationale magistraat die er voor zorgt dat ze ook aan de bevoegde diensten worden meegedeeld. Het beginsel van extraterritorialiteit werd reeds herhaaldelijk toegepast bij processen tegen individuen die zedenfeiten in het buitenland hadden gepleegd.

De diplomatieke en consulaire posten hebben ook de opdracht bij de plaatselijke overheid te informeren naar gevallen van seksueel misbruik ten aanzien van Belgische minderjarigen en te zorgen voor de gepaste opvang van de slachtoffers.

3. Naar aanleiding van de tragische gebeurtenissen die in de zomer van 1996 in België aan het licht kwamen en in het kader van de samenwerking met "Child Focus" waarmee het Ministerie in maart 1999 een samenwerkingsovereenkomst heeft gesloten, werd alle diplomatieke en consulaire posten gevraagd na te gaan of in hun ambtsgebied een centrum of vereniging werkzaam is die gegevens over vermiste kinderen centraliseert en in die functie samenwerkt met het gerecht. Het is de bedoeling de gegevens over vermiste kinderen in België aan deze centra te melden.
4. België vindt dat de bestaande internationale overeenkomsten niet toereikend zijn om een degelijke bescherming van kinderen te waarborgen en dat de seksuele of andere uitbuiting van kinderen dusdanig evolueert dat een krachtadig optreden van de internationale gemeenschap noodzakelijk wordt. Vandaar het Belgische voorstel in het kader van de Raad van Europa om een dwingend en normerend instrument uit te werken inzake de bescherming van kinderen die het slachtoffer zijn of dreigen te worden van een onmenselijke behandeling of enige andere vorm van uitbuiting. België heeft ter zake voorstellen gedaan inzake de omschrijving van het begrip "kind", de aard van de misdrijven, de aansprakelijkheid van rechtspersonen, het beslag op en de verbeurdverklaring van de producten van het misdrijf, de sluiting van gelegenheden die zich hebben geleend tot het plegen van de inbreuken, de strafvordering en de invoering van specifieke rechten voor de kinderen/slachtoffers, de uitbreiding van de territoriale bevoegdheid en de gerechtelijke samenwerking op deze gebieden. België heeft ook voorgesteld een commissie van deskundigen op te richten en deze te belasten met de opstelling van een ontwerp-verdrag waarvoor zou worden geput uit de reeds uitgezette koers.
5. Op het niveau van de Verenigde Naties werden in de marge van de Commissie Mensenrechten twee werkgroepen belast met de uitwerking van de ontwerp-protocollen van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, meer bepaald met betrekking tot kinderen in gewapende conflicten, de mensenhandel, prostitutie en pornografie waarvan kinderen het slachtoffer zijn.

België heeft een actieve rol gespeeld bij de onderhandelingen. Zes jaar onverdroten werk heeft twee nieuwe internationale rechtsinstrumenten opgeleverd die een aanvulling vormen op het bepaalde in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Interne maatregelen

1. Inpassing van het genderaspect in human resourcesbeleid:

Ofschoon alle betrekkingen toegankelijk zijn voor mannen en vrouwen en in het hoofdbestuur zelfs een zeker evenwicht aanwezig is, moet worden gesteld dat een dergelijk evenwicht niet op alle niveaus is terug te vinden en dat vrouwen de minderheid vormen onder de diplomaten en consuls.

De eisen van de buitenlandse dienst zijn debet aan het probleem om vrouwen te vinden voor deze carrière, die een grote geografische mobiliteit en flexibiliteit met betrekking tot het gezinsleven en de carrière van de partner vergt. Tijdens de informatievergaderingen inzake de diplomatieke carrière worden vrouwen aangemoedigd om aan de examens deel te nemen. Wanneer ingangsexamens voor de diplomatieke en kanselarijcarrière en bevorderingsexamens voor de kanselarijcarrière worden georganiseerd, streeft het Departement naar een zo evenwichtig mogelijke samenstelling van de jury.

Perspectieven

Het genderaspect (oftewel “gender mainstreaming”) wordt door het Ministerie lang niet bij elk beleidspunt, elk project of elke maatregel systematisch meegewogen, ook al dient te worden vastgesteld dat op de verschillende gebieden die in dit verslag aan bod komen, terdege rekening wordt gehouden met de eigenheid van het geslacht en veel aandacht wordt besteed aan al wat de vrouw en het jonge meisje aanbelangt.

De gegevens die voorafgaandelijk aan het opmaken van het verslag werden ingezameld, verschaffen niet alleen inzicht over de mate waarin de desbetreffende actoren bekend zijn met de resultaten van de Wereldvrouwenconferentie in Peking en met het begrip “mainstreaming” maar ook over de mate van sensibilisering van bedoelde actoren ten aanzien van dit begrip, wat op zich reeds een gunstige evolutie is. Door het opmaken van zodanige jaarverslagen in de toekomst zal deze sensibilisering wellicht nog worden doorgezet.

Het opzetten van een sensibiliseringscampagne binnen het Ministerie teneinde de toepassing van het begrip “mainstreaming” onder de aandacht te brengen, kan in overweging worden genomen. Aan een dergelijke campagne kan gestalte worden gegeven na de Buitengewone Zitting van de Algemene Vergadering over Peking +5, met het oogpunt de actoren wie de tenuitvoerlegging van het Platform en het Actieplan van Peking aanbelangen, een aantal oriëntatiepunten aan te reiken. Zulks zou een goede gelegenheid zijn om de ter zake nog braakliggende gebieden onder de aandacht te brengen.

**Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting, Maatschappelijke
Integratie en Sociale Economie
J. VANDE LANOTTE
Koningsstraat 180
1000 Brussel**

Inleiding

De bevoegdheden van het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu situeren zich op het vlak van de sociale zekerheid voor werknemers, de maatschappelijke integratie, de volksgezondheid, het leefmilieu, de medische expertise en de burgerlijke oorlogsslachtoffers.

Vier federale ministers zijn ter zake bevoegd:

- Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie, Johan Vande Lanotte (maatschappelijke integratie);
- Minister van Sociale Zaken en Pensioenen, Frank Vandenbroucke (sociale zekerheid);
- Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Magda Aelvoet (volksgezondheid, leefmilieu en medische expertise), en
- Minister van Landsverdediging, André Flahaut (burgerlijke oorlogsslachtoffers).
Voor wat de bevoegdheid van Minister Flahaut betreft: zie het rapport van het Ministerie van Landsverdediging

Met betrekking tot het Actieplatform van Peking is voornoemd ministerie bevoegd voor de actiedomeinen “de voortdurende armoede die meer en meer op de vrouwen weegt, vrouwen en gezondheid en vrouwen en milieu”.

In het raam van het eerste actiedomein, dat onder de bevoegdheid valt van Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie, Johan Vande Lanotte, wordt bijzondere aandacht besteed aan de strategische doelstelling A.2.: *"De wetgeving en de administratieve praktijk herzien om de gelijke rechten van vrouwen op het stuk van de economische middelen en de grotere toegang ertoe te verzekeren"*.

Externe beleidsmaatregelen

Meer beroepservaring voor bestaansminimumgerechtigden

In het regeerakkoord staat duidelijk te lezen dat België moet worden uitgebouwd tot een ‘actieve welvaartsstaat’. In het verleden werd - noodgedwongen - te veel de nadruk gelegd op een passieve benadering. Kansarmoede en bestaansonzekerheid werden vooral bestreden met uitkeringen. Aangezien deze uitkeringen eigenlijk vrij laag zijn, biedt deze aanpak zowel financieel als sociaal onvoldoende perspectieven.

Een actieve welvaartsstaat wil daarentegen voorkomen dat mensen uit de boot vallen en tracht ervoor te zorgen dat iedereen - mannen en vrouwen, jong en oud – met de verzekering van een hoog niveau van sociale bescherming een creatieve bijdrage kan leveren aan de samenleving, en hij of zij dit kan verzoenen met de kwaliteit van zijn of haar privé-leven. Wij willen investeren in mensen, in opleiding, in werk en niet langer uitsluitend in uitkeringen.

In dit raam moeten onze tewerkstellingsmaatregelen bekeken worden. Tewerkstelling is immers één van de belangrijkste hefboomen tot maatschappelijke integratie.

Uit het profiel van de bestaansminimumgerechtigden (gebaseerd op de cijfers van 1999) blijkt dat deze categorie steeds jonger wordt en dat het aantal vrouwen toeneemt (55%). Wanneer er een onderscheid gemaakt wordt naar de gezinssituatie of de categorie van bestaansminimum van deze vrouwen, blijkt dat 47% van hen alleenstaande is (cat.3). Daarnaast valt 33% van de bestaansminimumgerechtigde vrouwen onder de categorie “alleenstaande met kind ten laste” (cat.2). Volledigheidshalve kan nog worden vermeld dat 3,3% van de vrouwen onder de categorie van de samenwonende echtgenoten valt

(cat.1) en dat de categorie van samenwonenden met een of meerdere personen (cat.4) goed is voor 17%.

Neemt men nu de verdeling van alle bestaansminimumgerechtigden, zowel mannen als vrouwen, dan geeft dit een ander resultaat over de verschillende categorieën. Samenwonende echtgenoten (cat.1) zijn goed voor 6,8%; alleenstaanden met kinderen ten laste (cat.2) maken 19% uit; 56,3% van de bestaansminimumgerechtigden is alleenstaande en 18% behoort tot de categorie van de samenwonenden (cat.4).

De uitkeringen die aan de verschillende categorieën worden besteed, bedragen respectievelijk 28.455 BEF voor categorie 1; 28.455 BEF voor categorie 2; 21.334 BEF voor categorie 3 en 14.223 BEF voor categorie 4.

Dit cijfermateriaal met betrekking tot het profiel van de bestaansminimumgerechtigden is van belang voor het zogenaamde activeringsproces. Het bekendste en meest gehanteerde instrument om bestaansminimumgerechtigden een plaats op de arbeidsmarkt te bezorgen, is artikel 60, §7, van de organieke OCMW-wet. Via deze weg trachten thans ongeveer 4.500 bestaansminimumgerechtigden (opnieuw) toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt of in orde te geraken met de sociale zekerheid.

Door de recente wetwijzigingen zijn de tewerkstellingsmogelijkheden via artikel 60, §7 nog uitgebreid. Nu hebben de betrokkenen immers ook de mogelijkheid om deeltijds te werken, een maatregel die bijzonder gunstig kan zijn voor alleenstaanden met kinderen. En zoals uit de voornoemde cijfers blijkt, gaat het vooral om vrouwen. Tot op heden had dit artikel tot doel de betrokkenen in staat te stellen om in orde te geraken met de sociale zekerheid. Voortaan kunnen ze op grond hiervan ook een zekere beroepservaring verwerven. Daarenboven zal de betoelaging van deze tewerkstelling losstaan van de bovenstaande categorieën. Deze maatregel moet de instroom nog versterken.

Interne maatregelen

Op 1 oktober 1995 fuseerden het Ministerie van Sociale Voorzorg en het Ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu tot het Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu.

De hiernavolgende interne maatregelen die sedert de fusie van 1 oktober 1995 gelden voor het hele departement, vallen onder de bevoegdheid van de voornoemde ministers.

Kinderopvang wordt georganiseerd tijdens de vakanties, ouders krijgen een tegemoetkoming in de kosten van (sport)vakanties, en vanaf zes maanden zwangerschap werken vrouwen nog 6.30 u per dag in plaats van 7.60 u.

Perspectieven

Tijdens deze regeerperiode wil de Minister bijzondere aandacht besteden aan alleenstaanden met kinderen ten laste. De facto gaat het hier vooral om vrouwen. Het resultaat van de nieuwe tewerkstellingsinitiatieven dient nog te worden afgewacht, maar de eerste reacties zijn veelbelovend. We willen komen tot een actieve welvaartsstaat die ook oog heeft voor de noden van de meest kwetsbaren.

Daarnaast zal ruim aandacht worden besteed aan de gevolgen van echtscheiding. De groeiende onzekerheid qua gezinssituatie is vooral nadelig voor de vrouw. Bij stopzetting van de betaling van het onderhoudsgeld voor de ex-echtgenote en kinderen, wordt de kans op armoede groter. Dit verklaart ook waarom thans zovele parlementsleden zich buigen over de wetgeving betreffende de voorschotten op de onderhoudsgelden. De Minister wil meewerken aan deze initiatieven en nagaan hoe het stelsel verder kan worden verbeterd in het licht van de bestrijding van de armoede.

**Vice-Eerste Minister en Minister van Mobiliteit en Vervoer
I. DURANT
Wetstraat 63-65
1040 Brussel**

Inleiding

De missie van het departement bestaat uit:

- zorgen voor een zo veilig mogelijke afwikkeling van alle verkeer;
- de verantwoorde mobiliteit van goederen en reizigers bevorderen;
- milieuvriendelijk vervoer stimuleren;
- een helder en kansscheppend beleid voeren;
- een gezond mededingingsbeleid waarborgen;
- meewerken aan de verdediging van de rechtmatige belangen van de Belgische economie en industrie;
- een efficiënte en effectieve dienstbaarheid tegenover de bevolking bieden.

Binnen het actieprogramma van Peking situeert ons actiedomein zich vooral op het economisch niveau. Er werden vooral maatregelen genomen om de strategische doelstelling F.5.: *“De beroepssegregatieën alle vormen van discriminatie aangaande tewerkstelling elimineren”* te realiseren.

Externe beleidsmaatregelen

In de actuele reglementering zijn er geen maatregelen ingeschreven die kandidaten de facto uitsluiten op basis van hun geslacht. In de praktijk trekt de transportwereld weinig vrouwen aan, en dit om meerdere redenen: de fysische eisen van het beroep, de onregelmatige werktijden, het feit dat weinig vrouwen een opleiding in deze technische sector volgen, de weinig open houding van het personeel tegenover vrouwen die volgt uit het feit dat de mannen in de meerderheid zijn en dit tot gevolg heeft dat de vrouwen het moeilijk hebben om zich op hun plaats te voelen, een gebrekkige aandacht voor de doelstellingen inzake gelijkheid uit hoofde van de verantwoordelijken voor de aanwerving en de examinatoren, de aard van de proeven en de procedures voor de selectie en de indiensttreding.

De positie van de vrouwen en mannen als deelnemer aan het verkeer zijn verschillend, zodat ook het effect van de genomen maatregelen verschillend is. Vrouwen gebruiken bijvoorbeeld minder vaak de auto als chauffeur, maar zijn vaker passagier. De verschillen komen ook tot uiting in het gebruik van het openbaar vervoer.

In het bijzonder kunnen we verscheidene sectoren op het gebied van verkeer beschouwen.

Maritieme Zaken en Scheepvaart

Als we de toegang voor vrouwen tot beroepen die verband houden met de scheepvaart bekijken kunnen we vaststellen dat weinig vrouwen een beroep uitoefenen dat verband houdt met de scheepvaart.

Nochtans zijn er geen reglementaire bepalingen die de toegang tot het onderwijs beletten of die het uitoefenen van deze functies onmogelijk maken. De mogelijke acties om de toegang te bevorderen vallen evenwel buiten de bevoegdheid van het ministerie, vb. promotiecampagnes i.v.m. toegang tot onderwijs, sociale maatregelen ...

Overigens maakt het Bestuur van Maritieme Zaken en Scheepvaart bij de uitvoering van zijn opdrachten geen enkel onderscheid naar geslacht.

Het Vervoer te Land en Binnenvaart

De regelgevingen inzake de toegang tot de beroepen van binnenvaartondernemer, wegvervoerder en tussenpersoon in het goederenvervoer en de regelgevingen inzake het verkrijgen van een vaarbewijs en van vergunningen voor het wegvervoer zijn neutraal.

Hiermee wordt bedoeld dat de voorwaarden die deze regelgevingen stellen, gelijk zijn voor mannen en vrouwen. De voorwaarden zijn niet zo opgesteld dat mannen gemakkelijker aan de gestelde eisen zouden kunnen voldoen. De regelgevingen terzake zijn trouwens geïnspireerd op Europese richtlijnen.

In de sector van de binnenvaart dient opgemerkt te worden dat tijdens de overgangperiode (voorafgaande aan de toepassing van de reglementering van 1 januari 1993 van het vaarbewijs en van de reglementering van 1 juni 1997 van de toegang tot het beroep) gedurende dewelke het vaarbewijs en de vergunning konden verkregen worden, er een maatregel werd genomen die een positief effect heeft voor de vrouwen. Zo verkregen de echtgenotes en echtgenoten van de binnenschippers, indien laatstgenoemden de voorwaarden vervulden voor het verkrijgen van het vaarbewijs of van een vergunning voor toegang tot het beroep, automatisch hun vaarbewijs of vergunning op aanvraag, zonder aanvullende bewijsstukken te moeten voorleggen. Het voordeel hiervan is dat zij, indien zij dat wensen, zelfstandig het beroep kunnen uitoefenen zonder van de echtgenoot afhankelijk te zijn.

Men moet evenwel vaststellen dat er over het algemeen minder vrouwen zich tot het beroep van binnenschipper voelen aangetrokken. Dit is vooral te wijten aan externe factoren zoals de onregelmatige werktijden, fysiek zwaarder werk.

Deze externe factoren doen zich minder voor in de sectoren van het wegvervoer (exploitatie van het transportbedrijf) en van de tussenpersonen in het goederenvervoer.

In de sector van het spoorvervoer dient er opgemerkt te worden dat de N.M.B.S. een autonoom overheidsbedrijf is en dat de Staat daarom niet tussenkomt in het wervings- en tewerkstellingsbeleid van deze maatschappij.

Men moet wel vaststellen dat de tewerkstellingsmogelijkheden voor de vrouw in diverse functies bij de N.M.B.S. lichtjes ruimer worden.

De Luchtvaart

Voor wat betreft de wetgeving inzake piloten is bepaald dat vrouwen verondersteld worden ongeschikt te zijn tot het besturen van luchtvaartuigen van zodra ze zwanger zijn.

Aangezien deze maatregelen genomen werden in het belang van de veiligheid zowel van de luchtvaart als van de zwangere vrouw zelf is er geen reden om deze bepaling te beschouwen als een discriminatie t.a.v. de vrouwen.

We stellen vast dat de achterstand inzake toegang tot het beroep van piloot de laatste jaren stilaan werd goedge maakt, dank zij de ontwikkeling en de verfijning van de techniek waardoor er minder fysieke kracht nodig is om een luchtvaartuig te besturen.

Interne maatregelen

In de samenstelling van de adviesorganen wordt getracht om zo veel mogelijk de evenwichtige aanwezigheid van mannen en vrouwen te respecteren.

Deze organen zijn samengesteld uit personen van het bestuur maar ook uit personen die de beroepsorganisaties vertegenwoordigen en ook door deze voorgedragen zijn. Hier is men door de aard zelf van de diverse betrokken sectoren geconfronteerd met een groter of dominant aanbod aan mannen.

Op het ogenblik wordt alles in het werk gesteld om samen met de betrokken beroepsorganisaties te streven naar een evenwichtige en door de wetgeving opgelegde vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in deze organen.

Perspectieven

Er moet opgemerkt worden dat de bevoegdheden betreffende mobiliteit en vervoer, zowel regionaal als federaal zijn. De federale overheid kan alleen maatregelen nemen die binnen haar bevoegdheden liggen.

Opdat er bij het nemen van beleidsmaatregelen rekening zou gehouden worden met de genderdimensie, is het nodig dat de betrokkenen op alle niveaus zich van deze problematiek bewust zijn.

Er zal dan ook in eerste instantie aandacht besteed worden aan informatieverspreiding betreffende het concept “mainstreaming” binnen het ministerie.

Eveneens zullen de bestaande studies betreffende de problematiek van vrouwen en vervoer/mobiliteit verzameld worden en zal de relevante informatie verspreid worden binnen het ministerie.

Daar vrouwen minder dan mannen beschikken over een auto, zijn zij voor hun mobiliteit meer aangewezen op het openbaar vervoer. Eén van de beleidsprioriteiten voor de komende jaren is een hogere investering in het openbaar vervoer (o.a. gewestelijk expressnet). Er zal eveneens onderzocht worden of het aanbod kan verbeterd worden door bv. de heropening van spoorlijnen en van stations. Deze initiatieven moeten de mobiliteitsmogelijkheden van de vrouwen verbeteren.

De tariefintegratie zal gerealiseerd worden vanaf 2001 in de regio Brussel, dit zal tot gevolg hebben dat de betalingsmodaliteiten van het openbaar vervoer geharmoniseerd worden. Dit zal de verplaatsingen vergemakkelijken en zal het bijvoorbeeld mogelijk maken met hetzelfde ticket de trein te nemen voor de heenreis en de bus voor de terugreis, wat onder andere oudere vrouwen, die hun twijfels hebben over late verplaatsingen, zal aanmoedigen.

Minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu
M. AELVOET
Kunstlaan 7
1210 Brussel

Inleiding

In het kader van het Actieprogramma van Peking, vallen de domeinen “vrouwen en gezondheid” en “vrouwen en leefmilieu” onder de bevoegdheid van de Minister, van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Magda Aelvoet.

Voor wat het eerste actiedomein betreft werden er maatregelen getroffen om de volgende strategische doelstellingen te bewerkstelligen:

- **het vergroten van de toegang van vrouwen tot aangepaste, betaalbare en degelijke levenslange gezondheidszorg, informatie en aanverwante diensten (C.1);**
- het aanmoedigen van onderzoek en het verspreiden van informatie over de gezondheid van vrouwen (C.4). Deze laatste doelstelling houdt ook verband met de strategische doelstelling K.3.: *“mechanismen op nationaal, regionaal en internationaal niveau versterken of opzetten om de effecten van ontwikkelings- en milieubeleid op vrouwen te evalueren” die voorkomt in het actiedomein “vrouwen en het leefmilieu”.*

Externe beleidsmaatregelen

Het project “MKG in beeld” (ook wel “pathologieatlas” genoemd)

Dank zij de MKG registratie (Minimale Klinische Gegevens), verplicht in België voor alle algemene ziekenhuizen sinds oktober 1990, beschikt het Ministerie van Volksgezondheid over “Minimale Klinische Gegevens” over alle ziekenhuisopnames in België. Deze publicatie zal eind maart 2000 beschikbaar zijn.

Deze “Minimale Klinische Gegevens” bevatten, naast administratieve gegevens betreffende de patiënt (leeftijd, geslacht en woonplaats) en gegevens betreffende de ziekenhuisopname (aard van opname - vb. spoed of gepland - bestemming en aard van ontslag uit ziekenhuis - naar huis of overleden), ook medische gegevens (informatie betreffende diagnoses en ingrepen).

Deze techniek heeft tot doel te achterhalen of bepaalde pathologieën in bepaalde geografische zones meer of minder voorkomen. Hierbij wordt telkens het onderscheid gemaakt tussen het aantal ziekenhuisopnames van vrouwen en mannen.

De grote troef van dit project is de beschikbaarheid van Minimale Klinische Gegevens. MKG-registratie van alle klassieke ziekenhuisverblijven in België is sinds oktober 1990 inderdaad verplicht. Vanaf het registratiejaar 1995 werden ook de dagziekenhuisverblijven opgenomen in de nationale databank.

Men heeft dus gepoogd de algemene ziekenhuizen, die instaan voor de registratie van de ziekenhuisverblijven, aan te moedigen om bijkomende inspanningen te leveren ter verbetering van de registratiekwaliteit en -volledigheid.

Aldus werd een zeer goed uitgewerkte en volledige gegevensbank opgebouwd. De publicatie brengt voor beide geslachten de bestaande geografische variatie in het aantal ziekenhuisverblijven met een bepaalde pathologie in beeld. Een aantal verschillen biedt wellicht een uitgangspunt voor een uitgebreider en grondiger studie.

Dergelijk onderzoek kan zich situeren op domeinen die in deze publicatie slechts terloops worden aangeraakt, zoals de kwaliteit van de zorgverlening, de evaluatie van de medische praktijk, geografische verschillen in opnamecultuur en socio-economische verschillen. Daarbij is het belangrijk steeds de factor “geslacht” mee in overweging te nemen en de gegevens per “geslacht” te groeperen.

Bepaalde gegevens zullen een antwoord geven op vragen als: treffen bepaalde ziekten waarvoor een gegeven soort verzorging nodig is, eerder vrouwen dan mannen (of omgekeerd)? Kan men in dat verband eventuele doelgerichte beleidsmaatregelen uitwerken? Een duidelijker beeld van de persoonskenmerken zal de onderzoekers in staat stellen een meer volledig inzicht te krijgen op het gebied van de volksgezondheid.

De invloed van dioxine op moedermelk

In 1999, naar aanleiding van de dioxinecrisis, werd de invloed van dioxines op moedermelk onderzocht. Deskundigen zijn van mening dat de mogelijke aanwezigheid van dioxines in de voeding geen voldoende reden is om borstvoeding te ontraden. De voordelen ervan zijn groter dan de eventuele nadelige gevolgen van de mogelijke aanwezigheid van bepaalde concentraties dioxine in moedermelk.

Interne maatregelen

Wij verwijzen naar de interne maatregelen die onder de bevoegdheid vallen van minister J. Vande Lanotte.

Perspectieven

Wil men een duidelijk beeld krijgen van de volksgezondheid in België, dan zal men in de toekomst steeds een onderscheid dienen te maken in functie van een aantal doelgroepen (mannen/vrouwen, jongeren/ouderen, autochtonen/allochtonen, ...). Aangezien de factor geslacht alle andere categorieën doorkruist, met andere woorden transversaal is, nemen wij ons voor om op zijn minst deze factor steeds mee in overweging te nemen.

Het Leefmilieubeleid heeft tot doel het leefmilieu en de gezondheid van de bevolking te beschermen, door de schadelijke gevolgen van de economische activiteit op het leefmilieu en de volksgezondheid te beperken (hoewel tot nog toe weinig rekening werd gehouden met eventuele schadelijke gevolgen die verschillend zouden kunnen zijn voor mannen en vrouwen). Een belangrijke doelstelling voor wat het milieubeleid betreft, is het streven naar duurzame ontwikkeling.

Net zoals dat bij Volksgezondheid het geval is, is het onderscheid mannen/vrouwen bij de registratie van gegevens uit wetenschappelijk onderzoek over het leefmilieu een absolute voorwaarde om een gedifferentieerd beleid te kunnen voeren. De Minister tracht dan ook in eerste instantie over deze basisgegevens te beschikken.

**Minister van Binnenlandse Zaken
A. DUQUESNE
Koningsstraat 60-62
1000 Brussel**

Inleiding

De belangrijkste bevoegdheden van het Ministerie van Binnenlandse zaken hebben betrekking op vier domeinen, te weten:

1. *De politionele veiligheid:* deze opdracht bestaat in de eerste plaats in de handhaving van de openbare orde door de organisatie en de coördinatie van de politiediensten. Het Vast secretariaat voor het Preventiebeleid steunt de lokale initiatieven en is belast met het beheer inzake criminaliteitspreventie.
2. *De niet politionele veiligheid:* het waarborgen van de openbare veiligheid en hygiëne, betekent dat, in geval van rampen, de noodzakelijke dringende hulp aan de bevolking moet verstrekt worden. De Algemene Directie van de Civiele bescherming staat in voor de coördinatie van de operaties en het beheer van de menselijke hulpmiddelen. Ze maakt de rampen- en interventieplannen op. Ze oefent eveneens de administratieve voogdij uit over de werking van de brandweerdiensten.
3. *Efficiënte en transparante instellingen:* de algemene administratieve organisatie van de instellingen blijft een federale bevoegdheid. Dit impliceert een bevoegdheid over de wetgeving betreffende bepaalde artikelen uit de grondwet, de Raad van State, de provinciale en gemeentewet, het gebruik van de talen in bestuurszaken. De Algemene directie van de Wetgeving en de nationale Instellingen is belast met deze opdracht en waakt eveneens over de vereenvoudiging en de uniformisering van de verschillende kieswetgevingen. Ze is eveneens bevoegd voor de wetgeving op de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten van alle Belgen en buitenlanders die in ons land mogen verblijven. Het beheer en het onderhoud van de Belgische militaire begraafplaatsen in het land en van de Belgische militaire begraafplaatsen in het buitenland vallen eveneens onder haar bevoegdheid. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht waakt over de concrete toepassing van het gebruik van de talen in bestuurszaken.
4. *Het asiel- en immigratiebeleid:* De Dienst Vreemdelingenzaken staat in voor de toegang (eerste instantie), het verblijf, de vestiging, de terugzendingen en uitzettingen van vreemdelingen. Het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen verleent het statuut van politiek vluchteling. De Vaste beroepscommissie voor de vluchtelingen, administratieve rechtspraak, doet uitspraak over de bezwaarschriften ingediend tegen de beslissingen van toekenning of weigering aan een asielaanvrager van het statuut van vluchteling of staatloze.

Wat de integratie van het gelijke-kansenbeleid betreft, stemt het Ministerie van Binnenlandse zaken zijn activiteiten af op de volgende grote actierreinen van het platform van Peking:

Maatregelen ter bestrijding van het geweld ten aanzien van de vrouw

Strategische doelstelling D.1. Doordachte maatregelen nemen om het geweld tegen vrouwen te voorkomen en uit te schakelen

1. In het kader van de veiligheids- en samenlevingscontracten en van de preventiecontracten, worden specifieke maatregelen genomen met het oog op een betere integratie van de vrouw in het gezins- en sociale leven:
  - 1.1. het veiligheids- en samenlevingscontract te Molenbeek stelt een project voor met de titel “Vrouwenhuis – de vrouw, haar bemiddelings- en integratietak”; er wordt een ontmoetingsplaats gecreëerd met het oog op de informatie en de begeleiding van vrouwen, moeders of toekomstige moeders die al dan niet migrant zijn.

- 1.2 het veiligheidscontract van Comblain-au-Pont stelt een project voor ter preventie van het geweld, zowel op niveau van de scholen, straat en buurt als binnen het gezin. De preventieploeg beoogt, aan de hand van sensibiliserings- en preventiemodules, het begrip en de analyse van het fenomeen geweld, de bevordering van het welzijn, het oprichten van solidariteitsnetwerken en afwisselende communicatiemethoden.
- 1.3 het veiligheids- en samenlevingscontract van Gent stelt een project “vrouwenalarm” voor. De vrouwen die door hun ex-partner lastiggevallen worden krijgen een alarm dat ze in hun woning of in de omgeving ervan kunnen activeren. De oproep is prioritair voor de politiediensten. Dit moet het veiligheidsgevoel van de vrouw die hiervan het slachtoffer wordt, verhogen.

Strategische doelstelling D.2. De oorzaken en gevolgen van het geweld tegen vrouwen bestuderen en de efficiëntie van de preventiemaatregelen.

Een werkgroep genaamd “Geweld, Mensenhandel, Seksuele misdrijven, drugsmisdrijven” heeft als hoofdplicht voorstellen uit te werken op het vlak van de indicatoren die aan deze fenomenen gekoppeld zijn. Deze indicatoren zullen de basis vormen van een vademecum ter attentie van de politiediensten; het vademecum is een kostbaar werkmiddel voor de uitwerking van de plaatselijke veiligheidsplannen.

Strategische doelstelling D.3. De vrouwenhandel uitschakelen en de vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld gekoppeld aan prostitutie en mensenhandel begeleiden.

1. Om tot een coherenter beleid te komen in de strijd tegen de internationale mensenhandel, heeft de regering beslist een permanente coördinatiestructuur op poten te zetten. De Cel ter Bestrijding van de Mensenhandel is samengesteld uit afgevaardigden van alle ministeries en federale diensten die met deze problematiek bezig zijn. De mogelijkheid is ook voorzien om aan bevoegde en deskundige personen en/of diensten toe te laten aan deze vergaderingen deel te nemen. Talrijke deelnemers behoren inderdaad noch tot de federale, noch tot de overheidsdiensten. De hoofdplicht van deze cel bestaat erin de informatie-uitwisseling mogelijk te maken tussen alle partners die de mensenhandel bestrijden teneinde enerzijds, een coördinatie te bekomen van alle acties op het terrein en anderzijds, een efficiënt beleid te ontwikkelen.

Dit vergt enerzijds een dynamische samenwerking tussen de politiediensten, de inspectiediensten en de parketten en anderzijds de Dienst Vreemdelingenzaken en de gespecialiseerde onthaalcentra. De principes die deze samenwerking regelen zijn opgenomen in de omzendbrief van 7 juli 1994 en in de richtlijnen van 13 januari 1997.

2. De opvang van de slachtoffers van de handel is enerzijds een hoofdpunt van het beleid inzake de strijd tegen de mensenhandel. De Dienst vreemdelingenzaken kent aan de slachtoffers een voorlopig of definitief verblijfsdocument toe. De regelgeving voorziet enerzijds de toekenning aan de slachtoffers van een eerste opvang en omkadering en anderzijds, wordt hen de mogelijkheid geboden hun medewerking te verlenen aan het onderzoek over de organisatoren van de handel waarvan zij het slachtoffer zijn.

Maatregelen betreffende vrouwen en gewapende conflicten

Strategische doelstelling E.5. Instaan voor bescherming, begeleiding en opleiding aan de vluchtelingen, aan de andere vrouwen die van woonplaats moeten veranderen en die een internationale bescherming nodig hebben en aan de vrouwen die binnen hun eigen land van woonplaats moeten veranderen.

1. Zelfs indien het Verdrag van Genève van 1951 tot regeling van de toekenningsvoorwaarden van het statuut van vluchteling geen melding maakt van het geslacht als motief voor vervolging, toch erkennen de Belgische instanties belast met de ontvankelijkheid en de erkenning van het statuut van vluchteling, in bepaalde omstandigheden, de seksuele discriminatie als gegrond motief voor toekenning van het asiel.

Vanuit juridisch standpunt beantwoordt het bestaan of de gegronde angst voor vervolgingen op grond van het geslacht aan het criterium *“behoren tot een bepaalde sociale groep”* van artikel 1, A2 van het Verdrag van Genève. Overeenkomstig het criterium van het Verdrag van Genève, kunnen de vrouwen die, om die redenen, het slachtoffer zijn van ernstige discriminaties of van een wrede en onmenselijke behandeling, beschouwd worden als deel uitmakend van een sociale groep. Er moet vanzelfsprekend sprake zijn van een gegronde angst, hetgeen enkel kan aangetoond worden met een individueel onderzoek van de asielaanvraag.

Een andere belangrijke voorwaarde ligt in het feit dat de betrokkene niet kan rekenen op de bescherming van de overheden van haar land, hetzij omdat deze laatsten niet kunnen of willen tussenbeide komen, hetzij omdat zij de gedragingen die aanzetten tot vervolging aanmoedigen of dulden. Van zodra de betrokken persoon een samenhangend en geloofwaardig verhaal naar voren brengt, verklaren de bevoegde overheden de aanvraag ontvankelijk. Indien de aangehaalde redenen als geground erkend worden tijdens het onderzoek naar de grond, wordt het statuut van vluchteling toegekend.

Maatregelen genomen op het vlak van de “vrouw en de economie”

Strategische doelstelling F.5. Beroepsdiscriminatie en alle vormen van discriminatie op het werk uitschakelen.

1. Bij de voorbereiding van de teksten over de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus werd heel bijzondere aandacht geschonken aan de situatie van de vrouw. De toegang van de vrouwen tot een betrekking binnen de toekomstige politie werd verbeterd.

De organieke wet over de politie van 7 december 1998 bepaalt inderdaad in artikel 129:

“Het statuut van de politieambtenaren waarborgt de gelijke kansen van mannen en vrouwen in de federale en in de lokale politie. Onder voorbehoud van de bepalingen betreffende de bescherming van het moederschap die van toepassing zijn op het personeel van het openbaar ambt, zijn de vrouwelijke personeelsleden aan dezelfde arbeidsvoorwaarden onderworpen als het mannelijk personeel dat tot hetzelfde korps behoort.”

2. De wervingsvoorwaarden voor de officieren van de brandweerdiensten zijn bij koninklijk besluit vastgesteld. De wervingsvoorwaarde die bepaalde dat men van het mannelijk geslacht moest zijn om brandweerofficier te worden werd afgeschaft bij koninklijk besluit van 29 juli 1992¹.

---

¹ B.S. van 22 oktober 1992

De wervingsvoorwaarden van de brandweerlieden worden bepaald door de gemeenten of de intercommunales in het organiek reglement van de brandweer. Dit reglement is onderworpen aan de voogdij van de Provinciegouverneur krachtens artikel 13, §2, van de wet van 31 december 1963 op de Civiele bescherming.

In het kader van zijn voogdij vraagt de Gouverneur het advies² van de Inspectie van de brandweerdiensten³. Deze brengt ambtshalve een ongunstig advies uit ten aanzien van een gemeentereglement dat bepaalt dat de pompier van het mannelijk geslacht moet zijn om pompier te worden.

Maatregelen genomen in het kader van de vrouw en de besluitvorming

Strategische doelstelling G.1. Specifieke maatregelen nemen om aan de vrouwen een gelijke toegang en volledige deelname aan de machtsstructuren en de besluitvorming garanderen.

1. De wet van 24 mei 1994 ter bevordering van een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen⁴ bepaalt hoofdzakelijk dat het aantal kandidaten van hetzelfde geslacht op de kandidatenlijsten voor de verkiezingen een verhouding van tweederden van het totaal niet mag overschrijden dat is samengesteld door de som van de zetels die voor de verkiezing te begeven zijn en van het maximum aantal toegelaten plaatsvervangers.

Deze wet was van toepassing tijdens de gelijktijdige verkiezingen van 13 juni 1999 voor het Europees parlement, de federale wetgevende kamers en de Gemeenschaps- en Gewestraden.

Ter gelegenheid van deze verkiezingen heeft het Ministerie van Binnenlandse zaken en meer bepaald de Directie van de verkiezingen nagegaan of de bepalingen van deze wet worden nageleefd.

2. Overeenkomstig het regeerakkoord van juli 1999 zal de Regering een wetsontwerp indienen dat erin bestaat het gewicht van de kopstem met de helft te verminderen en de plaatsvervangers af te schaffen. Beter dan nu het geval is, zal de burger kunnen bepalen wie hem zal vertegenwoordigen in het parlement. Dit evenwicht in de kopstem zal anderzijds bijdragen tot een verhoogde politieke vertegenwoordiging van de vrouw.

Maatregelen genomen ten gunste van het kleine meisje

Strategische doelstelling L.1. Alle vormen van discriminatie ten opzichte van het kleine meisje uitschakelen.

1. Gelet op de leeftijd van bepaalde asielaanvragers en de vereisten van het Verdrag op de bescherming van de Rechten van het kind, is het noodzakelijk bijzondere aandacht te besteden aan de minderjarigen. In die optiek wenst de Dienst Vreemdelingenzaken een systeem van fiches in te voeren waardoor, via een speciale vragenlijst, de informatie over de minderjarige en zijn omgeving ingezameld wordt tijdens zijn eerste contact met een overheidsdienst (Dienst Vreemdelingenzaken, politiediensten, OCMW,...).

² Het betreft een niet eensluidend advies

³ die deel uitmaakt van de Algemene directie van de Civiele bescherming

⁴ Belgisch Staatsblad van 1.7.1994

2. Naar analogie van de formule van de tijdelijke verblijfsvergunningen voor de slachtoffers van de mensenhandel heeft de Dienst vreemdelingenzaken gedeeltelijk een verblijfsreglement op punt gesteld voor minderjarigen en dit vooral voor de minderjarigen die alleen zijn op ons grondgebied. Deze regelgeving betekent een steun. Bovendien schept ze een duidelijk kader voor de organisaties die optreden bij de opvang van minderjarigen.
3. Om de opvolging van de dossiers van minderjarige vreemdelingen in goede banen te leiden, werd binnen de Dienst vreemdelingenzaken een cel (niet vergezelde) minderjarigen opgericht met de volgende bevoegdheden:
  - Het beleid ondersteunen door deel te nemen aan het luik van de wet op de vreemdelingen binnen het ruimere kader van de opvang en de begeleiding van minderjarigen. Deze cel neemt deel aan de werkzaamheden van diverse commissies of werkgroepen die over dit onderwerp handelen.
  - De opvolging van procedures en beslissingen in individuele dossiers
  - Op niveau van het Commissariaat-generaal en dit sedert 1995, worden dossierbeheerders en gespecialiseerde supervisors aangesteld en opgeleid bij de behandeling van dossiers van minderjarigen, onder verantwoordelijkheid van een medewerkster van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen. Deze persoon is verantwoordelijk voor de opvolging van de problematiek van de (niet vergezelde) minderjarige asielzoekers, voor de omkadering en de supervisie van de dossiers.

**Minister van Sociale Zaken en Pensioenen
F. VANDENBROUCKE
Wetstraat 66
1040 Brussel**

Inleiding

Met betrekking tot het Actieplatform van Peking valt het domein ‘Vrouwen en gezondheid’ onder de bevoegdheid van Minister Frank Vandenbroucke, die belast is met de sociale zekerheid. In die zin werden maatregelen getroffen met het oog op de toepassing van het strategisch doel C.1.: *“het vergroten van de toegang van vrouwen tot een aangepaste, betaalbare en degelijke levenslange gezondheidszorg, informatie en aanverwante diensten”*.

Hoewel preventie onder de bevoegdheid van de Gemeenschappen valt, kan over bepaalde maatregelen overleg worden gepleegd en regelingen worden getroffen tussen de Gemeenschappen en de federale overheid.

In dit licht is er sprake van een maatregel die in de toekomst moet zorgen voor de verwezenlijking van de strategische doelstelling C.2.: *“het versterken van de specifieke preventieprogramma’s ter verbetering van de gezondheid van vrouwen”*.

Externe beleidsmaatregelen

Wetsmaatregel tot invoering van twee bijkomende weken zwangerschapsverlof bij de geboorte van een meerling

Deze maatregel kwam tot stand in het raam van het koninklijk besluit van 19 april 1999 tot wijziging van het koninklijk besluit van 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994 (B.S. 19/06/99).

Het koninklijk besluit van 19 april 1999 voorziet in twee bijkomende weken van zwangerschapsverlof voor een werkneemster of werkloze wanneer zij een meerling verwacht. Zij heeft aldus recht op negen weken voorbevallingsrust in plaats van zeven, waarvan één week verplicht dient genomen te worden vóór de vermoedelijke datum van de bevalling.

Geplande wetsmaatregel tot wijziging van de huidige reglementering betreffende de moederschapsbescherming in het raam van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen

De huidige reglementering betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen verbiedt een werkneemster die valt onder een maatregel inzake moederschapsbescherming uit hoofde van haar activiteit als werkneemster, tijdens deze periode een activiteit aan te vatten of verder uit te oefenen:

- ofwel zet zij haar zelfstandige activiteit stop en kan ze aanspraak maken op een moederschapsuitkering die berekend wordt op basis van het gederfde loon uit haar activiteit als werkneemster. Voor het verlies van het inkomen uit de zelfstandige activiteit bestaat geen financiële compensatie. Dit kan zware gevolgen hebben op professioneel vlak, zoals verlies van cliënteel, wanneer de betrokkene haar zelfstandige activiteit gedurende betrekkelijk lange tijd moet stopzetten (bv. een maatregel inzake moederschapsbescherming bij het begin van de zwangerschap);
- ofwel oefent zij haar zelfstandige activiteit (verder) uit tijdens de periode van de moederschapsbescherming, met als gevolg dat zij geen aanspraak kan maken op de moederschapsuitkeringen. Dit zou tevens het behoud van haar hoedanigheid als gerechtigde binnen het stelsel voor werknemers in het gedrang kunnen brengen, indien zij vóór de vijfde maand van de zwangerschap van het werk wordt verwijderd, daar de betrokkene enkel haar hoedanigheid als gerechtigde behoudt wanneer zij ten vroegste vanaf de vijfde maand van de zwangerschap haar werk onderbreekt om te rusten.

Een ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van de huidige reglementering werd ter advies voorgelegd aan de Raad van State, en strekt tot de wijziging van artikel 219ter, §5, van het koninklijk besluit van 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994.

Dit ontwerp van koninklijk besluit voorziet dat de rechthebbende gedurende de periode van moederschapsbescherming de zelfstandige activiteit die zij uitoefende onmiddellijk voorafgaand aan de periode van moederschapsbescherming, mag blijven uitoefenen mits deze activiteit geen gezondheidsrisico voor haar of het kind inhoudt en zij deze activiteit niet uitoefent tijdens de dagen of uren waar zij normaliter aan het werk zou zijn geweest indien zij geen maatregel inzake moederschapsbescherming had genoten. In dat geval wordt het uitkeringsbedrag waarop de betrokkene aanspraak maakt, met 10% verminderd.

Toekenning van bijkomende middelen voor de interculturele bemiddeling in ziekenhuizen

Er zijn beduidend meer middelen uitgetrokken voor de interculturele bemiddeling in ziekenhuizen, en ook werd een grondiger evaluatie gemaakt van de rol en opdracht van de sociale diensten in deze instellingen. Dit kan een belangrijk gegeven zijn voor de toegang tot de gezondheidszorg en het passend gebruik ervan voor de allochtone bevolking in het algemeen, maar meer nog voor de allochtone vrouwen.

Bevordering van de intercollegiale toetsing in ziekenhuizen

De versterking van de intercollegiale toetsing en van een ‘evidence based medicine’ kan leiden tot een opwaardering van de tenlasteneming van een aantal vrouwelijke aandoeningen.

Via de intercollegiale toetsing in ziekenhuizen, ook wel bekend als ‘peer review’, kan iets worden gedaan aan de regionale verschillen - die niet te herleiden zijn tot verschillen tussen de taalgemeenschappen met betrekking tot bijvoorbeeld het aantal kunstverlossingen, keizersneden of hysterectomieën (zo heeft men voor de hysterectomieën niet alleen aanzienlijke geografische verschillen vastgesteld, maar ook aanzienlijke verschillen tussen de vrouwen uit diverse socio-economische klassen. Via de intercollegiale toetsing zouden deze verschillen op een aanvaardbaar niveau kunnen worden teruggebracht).

Op dit vlak beschikt de federale overheid over een schat aan informatie, afkomstig van de registratiesystemen van de ziekenhuizen.

Interne maatregelen

Hiervoor verwijzen we naar de interne maatregelen die vallen onder de bevoegdheid van Minister J. Vande Lanotte.

Perspectieven

Een systematische analyse van de volksgezondheid is een belangrijke doelstelling voor de federale overheid.

Deze analyse kan op verschillende complementaire manieren gebeuren, zoals via de bevordering van het wetenschappelijk onderzoek op het vlak van de volksgezondheid, een nieuwe gezondheidsenquête (op de interministeriële conferentie van 29 maart 2000 werd daartoe een protocol ondertekend) en andere manieren om de gezondheidseffecten op het beleid op meer systematische wijze op te volgen.

Daartoe is het voor de federale overheid van belang dat deze analyse toegespitst is op de sociale (on)gelijkheid inzake de financiering van de gezondheidszorg en de zorgverlening, en dat daarbij ook systematisch het genderaspect in aanmerking wordt genomen.

Thans wordt de toegankelijkheid van de gezondheidszorg geëvalueerd; hierbij zijn niet alleen de respectieve Ministers van Volksgezondheid en van Maatschappelijke Integratie betrokken, maar ook actoren zoals het RIZIV, de verzekeringsinstellingen en de organisaties waar armen een stem hebben.

Hoewel de Gemeenschappen bevoegd zijn voor preventie, zijn voor een aantal acties overleg en duidelijke afspraken tussen de Gemeenschappen en de federale overheid vereist.

Als voorbeeld kan borstkankerscreening worden genoemd. Een goed georganiseerde borstkankerscreening kan in grote mate bijdragen tot een verminderde sterfte als gevolg van deze veel voorkomende ernstige aandoening omdat een vroegtijdige opsporing meer kans op genezing geeft wanneer de behandeling wordt aangevat in een minder gevorderd stadium. De Vlaamse Gemeenschap organiseert reeds dergelijke screenings om de twee jaar bij vrouwen van 50 tot 69 jaar.

Tijdens de interministeriële conferentie voor volksgezondheid van 29 maart 2000 werd dan ook beslist over te gaan tot de oprichting van een werkgroep, die belast is met de analyse van de organisatorische en financiële aspecten, zodat op korte termijn een landelijke campagne inzake borstkanker kan worden gelanceerd. Dit moet een eind maken aan de bestaande ongelijkheid op het vlak van de toegankelijkheid en kwaliteit van de secundaire preventie tussen de verschillende regio's.

**Minister van Ambtenarenzaken en Modernisering
van de openbare besturen
L. VAN DEN BOSSCHE
Wetstraat 155
1040 Brussel**

Inleiding

De oprichting van het Ministerie van Ambtenarenzaken door het koninklijk besluit van 19 september 1994 weerspiegelt de wil om een nieuwe administratieve eenheid in het leven te roepen, ten dienste van het federaal openbaar ambt.

Het Ministerie werd als een horizontale structuur en als steun aan de andere federale departementen opgevat. Het vervult de opdrachten van het federaal openbaar ambt en staat tevens in voor de logistieke opdrachten. Een betere dienstverlening en een geïntegreerde aanpak worden hierdoor mogelijk gemaakt.

In dit vooruitzicht werden aan het departement de diensten voor interdepartementale opleiding toegevoegd (het Opleidingsinstituut van de federale Overheid – OFO), alsook die voor het beleid op het gebied van ambtenarenzaken (de Dienst van Algemeen Bestuur – DAB), de werving (Selectiebureau van de federale overheid – Selor) (voorheen het Vast Wervingssecretariaat – VWS) en het advies inzake beheer en organisatie (het Adviesbureau ABC).

Bovendien heeft op 1 januari 1996 het Federaal Aankoopbureau (FAB), de overheidsinstelling belast met de aankoop en de kwaliteitscontrole van benodigdheden en goederen die bestemd zijn voor de overheidsdiensten, zich hierbij aangesloten.

De actiegebieden van het actieplatform van Peking die het Ministerie van Ambtenarenzaken betreffen zijn:

- Opvoeding en opleiding van vrouwen (Rijksambtenaren) (specifieke opdracht van het OFO)
- Vrouwen en economie (bevordering van een gelijke toegang van vrouwen tot een betrekking bij de Staat) (specifieke opdracht van Selor)
- Vrouwen en besluitvorming (binnen het Ministerie van Ambtenarenzaken)
- Institutionele mechanismen die belast zijn met het in de hand werken van de bevordering van de vrouw (Rijksambtenaar)

Onder deze gebieden zijn de strategische doelstellingen B.3. *“Het verbeteren van de toegang tot de beroepsopleiding, het wetenschappelijk en technisch onderwijs en de permanente vorming”*, F.1. *“Het bevorderen van de economische rechten en onafhankelijkheid van vrouwen, vooral de toegang tot de tewerkstelling, aangepaste arbeidsvoorwaarden en de toegang tot economische hulpbronnen”*, F.2. *“De toegang van vrouwen vergemakkelijken tot de economische middelen, de tewerkstelling, de markt en het handelsverkeer”*, F.3. *“Professionele diensten en vormingsmogelijkheden verstrekken aan vrouwen, en in het bijzonder aan vrouwen met een laag inkomen, en hen toegang geven tot de arbeidsmarkt, informatie en technologie”*, F.5. *“De beroepssegregatie en alle vormen van discriminatie aangaande tewerkstelling elimineren”*, G.1. *“Specifieke maatregelen nemen om vrouwen gelijke toegang en deelname aan machts- en besluitvormingsstructuren te verzekeren”*, G.2. *“Vrouwen de middelen geven om deel te nemen aan de besluitvorming en verantwoordelijkheid uit te oefenen”* en H.3. *“Het opstellen en verspreiden van geslachtsspecifieke gegevens en informatie met het oog op planning en evaluatie”* de belangrijkste die onder de bevoegdheden van het departement vallen.

Externe beleidsmaatregelen

A. OFO: De integratie van het genderspect in het opleidingsbeleid

1. Opleidingen "Gelijke-kansenbeleid"

Het OFO biedt in het kader van het gelijke-kansenbeleid een aantal opleidingen aan. Het zijn:

- Werk en gezin beter combineren;
- Gelijke-kansenbeleid: mijn professioneel leven in de weegschaal;
- Gelijke-kansenbeleid: leiding geven als vrouw;
- Gelijke-kansenbeleid: vertrouwen voor vrouwen.

De laatste twee zijn enkel toegankelijk voor vrouwen. Uit ervaring is gebleken dat de vrouwen zo meer profijt haalden uit de opleiding. Bij de twee eerste is de inbreng van mannen nuttig gebleken.

Er is ook een opleiding "Gelijke-kansenbeleid: de vertrouwenspersonen" betreffende het ongewenst seksueel gedrag op het werk en bestemd voor de aangeduide vertrouwenspersonen.

2. Opleidingen tijdens werkuren

a) Vroeger werd een onderscheid gemaakt tussen de zuivere beroepsopleidingen en deze meer gericht op persoonlijke ontplooiing. De eerste werden bij het OFO georganiseerd. Voor de tweede werd vooral verwezen naar de diverse bestaande vormen van avondonderwijs die voorbereiden op loopbaanexamens of algemene vorming verschaffen. Deze toestand werd gewijzigd omdat het de personeelsleden met gezinslast benadeelde. In het aanbod van OFO zijn er nu tijdens de werkuren opleidingen die voorbereiden op de verschillende proeven van de examens:

- voor overgang naar niveau 1
- voor overgang naar niveau 2
- voor overgang van contractueel niveau 2 in dienst getreden vóór de invoering van de verplichte test in Selor (voorheen VWS) naar reglementair contractueel niveau 2.
De vrouwelijke opkomst in deze opleidingen is zeer belangrijk.

b) In de mate van het mogelijke werd voor opleidingen afgezien van residentiële seminaries omdat de ervaring heeft geleerd dat vrouwen gemakkelijker afhaakten.

3. Multimediaondersteuning

De beslissing werd genomen in de toekomst meer opleidingen met multimediaondersteuning aan te bieden. Hierdoor wordt de opleiding op de werkplek of thuis vergemakkelijkt.

4. Begeleiding laureaten overgangsexamen niveau 1

Zeer recent werd een cursuspakket uitgewerkt met het oog op de begeleiding van de betrokkene naar het niveau 1 nadat zij voor het examen geslaagd zijn.

Al deze inspanningen hebben een positieve weerslag op de verhouding man/vrouw van het publiek van het OFO.

B. SELOR (voorheen VWS)

Gender-problematiek met betrekking tot de selecties (werving, loopbaan, talenkennis).

1. Mannen en vrouwen genieten een gelijke toegang tot de openbare diensten.

Deze regel stoelt op het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel (art. 10 G.W.).

Uitzonderlijk worden de openbare betrekkingen voorbehouden aan één van beide geslachten. Deze aanwervingen gebeuren op basis van wettelijke of reglementaire bepalingen en mits uitdrukkelijke functionele verantwoording. Zo wordt in de bijzondere jeugdbijstand het geslacht van kandidaten opvoeders-begeleiders bepaald door het geslacht van de kinderen die in de instelling worden geplaatst.

2. Mannen en vrouwen worden toegelaten tot alle niveaus.

Dit betekent geenszins dat ze in alle niveaus evenredig vertegenwoordigd zijn. Zo is het niveau 4 een specifiek mannenniveau omdat vele betrekkingen binnen dit niveau te begeven zijn door personeelsleden die specifieke beroeps- en technische opleidingen genoten die veelal door mannen worden gevolgd (schrijnwerker, elektricien, loodgieter, drukker, ...).

Het kandidatenbestand wordt veelal een weerspiegeling van het studenten- of leerlingenbestand in de overeenstemmende sectoren van het onderwijs.

3. Mannen en vrouwen worden aan dezelfde selectieproeven onderworpen.

Mannen en vrouwen worden aan dezelfde selectieproeven onderworpen zonder enig onderscheid naar geslacht. Een nieuwe aanpak voor de examens wordt op dit ogenblik in werking gesteld. Voortaan betreffen de examens niet alleen noch in wezen de kennis, maar de aandacht richt zich op de functie en op de bekwaamheden, de vaardigheden en de nodige persoonlijke trekken om de functie optimaal te vervullen. De aandacht gaat naar de functie en naar de vaardigheden, bekwaamheden en persoonlijkheidskenmerken die nodig zijn om de functie optimaal te vervullen. Hier wordt tevens de waarborg van een grotere gelijkheid van behandeling tussen de kandidaten nagestreefd.

4. Gelijke behandeling in de selectie.

De eerste doelstelling van de selectie is de meest geschikte kandidaat toe te laten tot de te begeven betrekking. Het "merit-principe" is prioritair. Ook bij ex-aequo worden regels toegepast die losstaan van het onderscheid naar geslacht (anciënniteit, leeftijd, e.d., ...). Alleen voor personen met een handicap kunnen specifieke (vereenvoudigde) selectieprocedures worden aangewend.

5. Bij selecties wordt, waar mogelijk, een beroep gedaan op vrouwelijke deskundigen.

Het eerste criterium is evenwel de specialiteit. Het gebeurt vaak dat vrouwelijke deskundigen ontbreken en de selectiecommissie uiteindelijk alleen uit mannen bestaat. Dit neemt niet weg dat de administraties systematisch ertoe worden aangezet om, waar mogelijk, vrouwelijke medewerkers in te schakelen.

6. De regelgeving betreffende de vrouwenarbeid.

De reglementering legt eveneens bepaalde beperkingen op bij de werving; deze zijn evenwel uitzonderlijk (Koninklijk besluit van 24 december 1968 betreffende vrouwenarbeid – Afdeling II – Werkneemsters die tewerkgesteld zijn in de openbare sector).

7. De institutionele mechanismen die belast zijn met het in de hand werken van de bevordering van de vrouw.

Inzake selectie – waarin het “merit-principle” centraal staat – is de aanpak er een die waakt over de gelijkheid tussen mannen en vrouwen steunend op de regelgeving die tevens voorziet in de nodige beroepsinstanties (Raad van State) ingeval deze regels zouden worden overtreden.

Evaluatie van de objectiviteit van deze regels en van de toepassing gebeurt met behulp van een jaarlijkse statistische analyse gevoerd over een periode van tien jaar waarbij de man/vrouw verhouding onderzocht wordt voor de inschrijvingen, het absentieïsme, het slaagpercentage en de aanstellingen in openbare betrekkingen. Deze analyses tonen een grote neutraliteit aan van de bestaande regelgeving en de vastgestelde verschillen hebben veelal in wezen een externe oorsprong (zoals de studiekeuzen die nog ten dele beïnvloed worden door het bestaande cultuurpatroon).

Al deze statistische gegevens zijn beschikbaar op de website van Selor.

De aangroei van het eigen personeelsbestand is onderworpen aan het begrip “vergelijkende examens”. De kandidaten worden gerangschikt op grond van het behaalde resultaat en de indienstroeping gebeurt in dezelfde volgorde. Het geslacht speelt hier dus geen enkele rol.

C. D.A.B.

1. Mannen en vrouwen gelijk voor de wetten en reglementeringen

Het geheel van de wettelijke en reglementaire bepalingen betreffende het statuut en de loopbaan zijn identiek voor mannen en vrouwen.

2. Werk en gezin verzoenen

De maatregelen die door de D.A.B. kunnen worden genomen om de positie van de ambtenaren in het algemeen, en dus ook van de vrouwen, te verbeteren, situeren zich vooral op het vlak van een betere harmonisatie tussen werk en gezin.

Zo werden in 1999 meerdere koninklijke besluiten genomen in verband met verloven:

- koninklijk besluit van 7 mei 1999 betreffende de onderbreking van de beroepsloopbaan van het personeel van de besturen: recht op volledige of gedeeltelijke onderbreking met vergoeding, specifiek stelsel voor palliatieve zorgen, zorgen voor een zwaar ziek gezins- of familielid, ouderschapsverlof;
- koninklijk besluit van 26 mei 1999 tot wijziging van het koninklijk besluit van 19 november 1998 betreffende de verloven en afwezigheden, met een hoofdstuk over ouderschapsverlof en een uitbreiding van het prenataal verlof in geval van meervoudige geboorte;
- koninklijk besluit van 4 juni 1999 tot invoeging van een recht op loopbaanonderbreking voor de contractuele personeelsleden in de federale overheid wegens ouderschapsverlof of verzorging van een zwaar ziek gezins- of familielid, waarbij het stelsel voor contractuele personeelsleden gelijkgeschakeld wordt met wat voor de statutairen geldt.

3. Code van goede praktijk inzake positieve acties

Tevens werd een omzendbrief - ondertekend met het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid - uitgevaardigd betreffende het koninklijk besluit van 27 februari 1990 houdende maatregelen tot bevordering van gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de overheidsdiensten – code van goede praktijk inzake positieve acties (omzendbrief van 20 april 1999).

Daarin worden de opdracht, de aanstelling, de tijdsvrijstelling en de taken van de positieve-actieambtenaar uiteengezet, het belang onderstreept dat positieve actie een permanent proces is, de opdracht, de samenstelling, de taken en het overleg van de interne begeleidingscommissie uiteengezet, en wordt voor de regionale kantoren in het aanstellen van contactpersonen voorzien.

4. Toepassing van de wet “maximum 2/3° van de leden van de adviesorganen zijn van hetzelfde geslacht”

In meerdere ministeriële besluiten tot samenstelling van diverse raden en commissies werd gewaakt over een voldoende vertegenwoordiging van vrouwen; in alle raden en commissies waar de overheid de samenstelling vrij kan bepalen (overheidsvertegenwoordiging in de interdepartementale raad van beroep, de departementale raad van beroep, de departementale stagecommissie, het Basisoverlegcomité 400), is de verhouding mannen/vrouwen ongeveer 50/50. Daarenboven werd ook bij de vakbonden erop aangedrongen telkens zowel een man als een vrouw af te vaardigen, wat ook goed nageleefd wordt.

5. Statistieken van de databank

Bij het opslaan van informatie in de databank wordt rekening gehouden met het aspect man/vrouw. Dit laat toe specifieke statistieken op te stellen en bepaalde conclusies te trekken over de gevolgen van bepaalde maatregelen op vrouwen, en zo maatregelen die een negatieve invloed zouden blijken te hebben eventueel bij te sturen.

D. ABC

In de toekomst zouden de consultants van het bureau ABC in hun beheeradviezen aan de administraties met de genderdimensie meer systematisch rekening kunnen houden.

E. FAB

De benodigheden en goederen van het Federaal Aankoopbureau die bestemd zijn voor de overheidsdiensten zijn genderneutraal alsook de dienst die ermee gepaard gaat.

De individualisering van de aankoopcriteria is mogelijk voor bepaalde artikelen (bijvoorbeeld voor ergonomische stoelen) en houdt dus de inachtneming van het verschil tussen mannen en vrouwen in.

Interne maatregelen

Een gelijke-kansenplan wordt op dit ogenblik voor een periode van drie jaar door twee positieve-actieambtenaren in werking gesteld. Het plan loopt ten einde in 2000.

De voorgestelde acties vloeien zowel voort uit het analytisch verslag als uit de resultaten van een enquête die bij het personeel werd gevoerd.

De meeste voorgestelde acties richten zich niet alleen tot vrouwen maar betreffen eveneens de mannelijke personeelsleden.

Het algemene actieplan is rond drie assen gestructureerd: maatregelen betreffende de loopbaan, maatregelen betreffende de arbeidsomstandigheden en het werkmilieu en maatregelen betreffende de mentaliteitsverandering.

Men dient er eveneens op te wijzen dat er per administratie een verantwoordelijke werd aangeduid voor het opstellen van het deel van onderhavig verslag dat zijn administratie betreft. Er werd eveneens een personeelslid aangeduid voor het coördineren van deze bijdragen.

De positieve-actieambtenaren ontwikkelen bovendien acties voor het sensibiliseren van de verantwoordelijke van hun departement bij het in werking stellen van de "mainstreaming".

Het departement werkt ook regelmatig samen met het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid.

Zo heeft het begin 1998 deelgenomen aan het onderzoeksproject "Ken- en stuurgetallen. Instrument voor een evenredige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in de federale ministeries" dat op initiatief van de Minister belast met het gelijke-kansenbeleid voor mannen en vrouwen werd opgestart. Het doel van dit project was het voor de eerste maal ontwikkelen van een methodologie en het bepalen van kwantitatieve doelstellingen over de aanwezigheid van mannen en vrouwen in de federale ministeries.

In 1999 werd een nieuwe samenwerking met het Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid tot stand gebracht door het organiseren van een halve studiedag over hetzelfde onderwerp "Ken- en stuurgetallen".

Het departement heeft eveneens deelgenomen aan een internationaal project, het 4e gemeenschappelijk actieprogramma van de Europese Unie over "het integreren van een dimensie gelijke kansen in het personeelsbeleid van de overheid" en heeft het profiel van een "mainstreamingambtenaar" uitgewerkt.

Voor België hebben de Directie van de gelijke kansen en een onderzoeksteam van de K.U.L. (Katholieke Universiteit Leuven) aan het project meegewerkt.

Perspectieven

- Het zou interessant zijn om de differentiatie tussen mannen en vrouwen bij het verzamelen van statistische gegevens te veralgemenen.
- In de toekomst zal er systematischer aandacht worden besteed aan de mogelijke effecten van de beleidsvoornemens en nieuwe reglementeringen op de genderdimensie (en b.v.: niet de taalkundig mannelijke vorm gebruiken, maar een seksenetrale).
- Het systeem van mandaten dat uitgewerkt werd en dat afwijkt van de klassieke bevorderingsprocedures geeft vrouwen meer gelijke kansen wanneer ze een managementfunctie willen bekleden. De genderneutrale "assessment"-selectiemethode zal worden toegepast. Zij levert even goede resultaten op voor mannen als voor vrouwen.
- De mogelijkheid van telewerken voor een aantal federale ambtenaren kan worden onderzocht. Het pilootproject dat bij de juridische dienst van de Regie der Gebouwen in maart 1997 werd opgestart, wordt als zeer positief ervaren zowel door het diensthoofd van de betreffende dienst als door de personeelsleden die voor het telewerk geopteerd hebben.
- In de besprekingen over arbeidsherverdeling zal niet alleen het aspect van de flexibele arbeidsorganisatie, maar ook het effect daarvan op vrouwen doorgelicht worden.
- Er zou kunnen worden overwogen een talentenbank voor vrouwen op te richten, een databank met namen, achtergrondgegevens en loopbaanplannen van vrouwen, waarop een beroep zou kunnen worden gedaan voor de bemiddeling voor functies waarvoor men quota zoekt.

**Minister van Landsverdediging
A. FLAHAUT
Lambermontstraat 8
1000 Brussel**

Inleiding

De bevoegdheden van het Departement van Landsverdediging behelzen de uitvoering van de defensiepolitiek en de veiligheid van België. De opdrachten van het Departement, en van de Strijdkrachten in het bijzonder, zijn de volgende:

- solidair deelnemen aan de collectieve veiligheid van EUROPA in het kader van de NAVO ;
- bijdragen tot crisisbeheer ;
- bijdragen tot het behoud van de vrede;
- bijdragen tot het herstellen van de vrede ingeval van agressie;
- bijdragen tot de veiligheid van het nationaal grondgebied;
- beschikbaar blijven voor hulp aan de natie (rampen, omgeving, burger-bescherming);
- beschikbaar zijn voor humanitaire opdrachten.

In het kader van het actieplatform opgesteld tijdens de conferentie van PEKING, het domein dat rechtstreeks het Departement van Landsverdediging aanbelangt, behelst “de vrouwen en de gewapende conflicten”. De strategische objectieven, naar dewelke het Departement zich oriënteert, zijn:

1. *De deelname van vrouwen uitbreiden bij de regeling van conflicten op het niveau van het nemen van de beslissingen en het beschermen van de vrouwen welke leven in situaties van gewapend conflict en anderen of onder vreemde bezetting. (strategische doelstelling E.1.)*
2. *De overmatige militaire uitgaven beperken en de beschikbaarheid van de bewapening controleren. (strategische doelstelling E.2.)*
3. *Het bevorderen van niet-gewelddadige oplossingen om conflicten te regelen en het verminderen van de overtredingen van de fundamentele rechten in conflictsituaties. (strategische doelstelling E.3.)*
4. *Het leveren van bescherming, bijstand en vorming aan de vluchtelingen, andere ontheemde vrouwen die behoefte hebben aan een internationale bescherming en aan ontheemde vrouwen binnen in hun eigen land. (strategische doelstelling E.5.)*

Externe beleidsmaatregelen

De door het actieplatform aangehaalde strategische doelstellingen welke vermeld in de inleiding, zijn door het Departement vertaald in concrete maatregelen.

1. Maatregelen welke de deelname van de vrouwen uitbreiden tot regeling van de conflicten op niveau van het nemen van de beslissing met het doel het beschermen van de vrouwen, welke leven in situaties van gewapend conflict en anderen of onder vreemde bezetting:
  - (1) De rekruteringscampagnes georganiseerd door het Departement waken erover het idee te bevorderen dat het militair beroep niet alleen voorbehouden blijft voor mannen, maar dat ook de vrouw er haar plaats in vindt en haar specifieke inbreng kan leveren. De verhouding van de vrouwen in de schoot van de Strijdkrachten is in stijgende lijn sinds 1985; in 15 jaar tijd is een verdubbeling vastgesteld gaande van 3,8 % tot 7,6 %.

- (2) De bescherming van vrouwen tegen gewelddadige acties maakt niet het onderwerp uit van een speciale wetgeving, het respect van de internationale conventies van Genève en de Aanvullende Protocols zijn van toepassing op alle militairen en burgers, mannelijk of vrouwelijk. De overtreding van die internationale rechtsregels worden bestraft door een reglement van de strijdkrachten (Algemeen Order J/818 van 05 februari 1998).

2. Maatregelen met als doel de overmatige militaire uitgaven te verminderen en de beschikbaarheid van de bewapening te controleren:

- (1) Op een globale manier heeft het Departement van Landsverdediging de laatste vijf jaar, maatregelen tot herstructurering en rationalisering van zijn Strijdkrachten doorgevoerd. Dit om te komen tot een vermindering, in constante termen, van het budget gewijd aan de militaire uitgaven.
- (2) Onder impuls van België werd op 1 maart 1999 de conventie van Ottawa geratificeerd, die het verbod tot gebruik, stockage, productie en de vernietiging van de anti-persoonsmijnen beoogt. De Belgische Strijdkrachten hebben dus hun stock anti-persoonsmijnen vernietigd.

3. Maatregelen tot het bevorderen van niet-gewelddadige vormen tot regeling van conflicten:

Als voorbeeld kan hier aangehaald worden dat in de akkoorden van Dayton, ondertekend op 14 december 1995, tussen de betrokken partijen in het kader van het uiteenvallen van ex-Joegoslavië, de Strijdkrachten aan de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE) waarnemers ter beschikking hebben gesteld die waken over de toepassing van het vredesakkoord, elke heropflakking van het conflict melden en elke vorm van overtreding van de fundamentele rechten.

4. Maatregelen beoogend het leveren van bescherming, bijstand en vorming aan vluchtelingen:

- (1) In 1999, gedurende de Kosovo-crisis, hebben de Strijdkrachten detachementen naar Albanië gestuurd om ter hulp te komen aan de Kosovaarse vluchtelingen. Ze hebben het transport en hun veiligheid verzekerd vanaf de grens tussen Kosovo en Albanië tot aan een opvangkamp dat door Belgische genietroepen in enkele weken werd gebouwd. Dit kamp heeft enkele duizenden vluchtelingen kunnen opvangen in gepaste omstandigheden.
- (2) De deelname van vrouwen aan humanitaire operaties in het buitenland is stijgend. In 1999 hebben 218 vrouwen van de Strijdkrachten deelgenomen aan verschillende zendingen in ex-Joegoslavië en in Italië.

Bij de aanduiding van het personeel voor die humanitaire operaties welke 4 tot 6 maand duren, wordt er rekening gehouden met de familiale lasten welke de potentiële kandidaten dragen. Niettegenstaande deze factor zijn de vrouwelijke militairen altijd talrijker om deel te nemen aan die operaties waar hun eigenheid als vrouw sterk gewaardeerd wordt in het kader van contacten met de plaatselijke bevolking of verdreven personen.

- (3) Ieder detachement van de Strijdkrachten dat op humanitaire operaties gestuurd wordt, is vergezeld van een Raadgever in het recht van Gewapende conflicten met de rang van officier. Zijn opdracht bestaat erin te waken over het respect van de Internationale Conventies van Genève en de Aanvullende Protocols.

De vorming van deze raadgever bestaat uit een theoretische cursus van vier weken en de studie van concrete voorvallen. Deze raadgever geeft eveneens een cursus, recht van de gewapende conflicten, aan alle militairen van het detachement in de voorbereidende fase van de operatie alsook tijdens de operatie.

Interne maatregelen

1. In het Departement hebben vrouwen en mannen dezelfde rechten en kansen. Alle nieuwe initiatieven zijn gebaseerd op deze gelijkheid.
2. Zekere maatregelen, toegankelijk zowel voor het burger- als het militair personeel, laten een betere geleiding toe van het privé- en beroepsleven en worden gebruikt door de vrouwen. Het gaat hier voornamelijk over maatregelen voor herverdeling van het werk of over maatregelen betreffende het ouderschapsverlof.
3. De politiek betreffende de bescherming van het militair personeel tegen ongewenste intimiteiten binnen de Krijgsmacht is van toepassing voor alle militairen sinds 24 april 1997 (Algemeen Order J-821 van 24 april 1997 en de nota JSP-P van 05 mei 1997). Een procedure voor de behandeling van klachten werd opgesteld en de mogelijkheid tot straffen bestaat. Een Vertrouwensdienst, met als opdracht te luisteren naar de klachten, werd opgericht. Deze dienst werkt onafhankelijk van de hiërarchische structuur en de leden hebben een gespecialiseerde vorming bekomen. Het zijn voornamelijk vrouwen die slachtoffer zijn van ongewenste intimiteiten waardoor ze meer beroep doen op deze Vertrouwensdienst.

Perspectieven

1. Strijd tegen het racisme.

Het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding heeft in mei 1998 een verslag gepubliceerd met betrekking tot een onderzoek naar de mechanismen die kunnen leiden tot racisme bij de Belgische strijdkrachten. Zekere denkpistes vooropgesteld door het Centrum zullen worden uitgediept.

De rekrutering van vrouwen en mannen afkomstig uit ethnische minderheden, moet aangemoedigd worden. Om beter de verschillen te kennen met de mensen die ze eventueel zullen ontmoeten tijdens operaties, zal de interculturele vorming alsook een sensibilisering van de sociologische omgeving moeten versterkt worden.

2. De strijd tegen de ongewenste intimiteiten.

De Vertrouwensdienst zal, intra muros, een informatie- en sensibiliseringscampagne voeren, teneinde nog beter gekend te zijn bij de leden van het Departement.

3. De rechten van het kind - het kind soldaat.

België zou, in navolging van wat het gedaan heeft in de strijd tegen de antipersoonsmijnen, het voortouw kunnen nemen om de minimumleeftijd, voor deelname aan gewapende conflicten, te verhogen.

4. Psychosociale steun.

Het komt er op aan om voor het personeel van het Departement de psychologische en sociale steun te voorzien opdat de betrokkenen operationeel blijven zowel in moeilijke arbeidsvoorwaarden als in specifieke problemen (persoonlijk en familiaal). Men zal erover moeten waken dat het Departement beschikt over deze nodige steunstructuren en infrastructuur aangepast aan de situatie.

**Minister van Landbouw en Middenstand
J. GABRIELS
Maria-Theresiastraat 1
1000 Brussel**

Inleiding

De opdrachten van het departement zijn geënt op het professionele en sociale leven van de zelfstandigen, de KMO's en de landbouwers.

In dit kader zijn de volgende opdrachten, die overeenkomen met de administraties van het departement voorzien:

- het concipiëren van het KMO-beleid;
- het concipiëren van het landbouwbeleid;
- het landbouwproductiebeheer;
- het kwaliteitsbeheer van de grondstoffen en in de plantaardige sector;
- het beheer van de dierlijke gezondheid en de kwaliteit in de dierlijke sector;
- onderzoek en ontwikkeling;
- het sociaal statuut van de zelfstandigen.

Deze bevoegdheden passen in het domein "Vrouwen en economie", en meer bepaald in de strategische doelstellingen F.1. "*Het bevorderen van de economische rechten en onafhankelijkheid van vrouwen, vooral de toegang tot de tewerkstelling, aangepaste arbeidsvoorwaarden en de toegang tot de economische hulpbronnen*" en F.2. "*De toegang van vrouwen vergemakkelijken tot de economische middelen, de tewerkstelling, de markt en en het handelsverkeer*".

Voor het Ministerie van Middenstand en Landbouw konden voor het jaar 1999 alleen enkele realisaties in verband met genderdimensie worden gereveleerd. Het is inderdaad zo dat de taken van de verschillende besturen en diensten veelal een technisch karakter hebben dat past in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid.

De genderdimensie kan echter niet worden ontkend op landbouwgebied, waar de landbouwster in de landbouwproductie een actieve rol speelt. De erkenning van die rol is trouwens één van de eisen van de landbouwstersverenigingen. Daarbij komt de kwestie van het sociaal statuut der zelfstandigen die bekommernis nog kracht bijzetten, meer bepaald inzake de regeling van het statuut van de meewerkende huwelijkspartner.

Externe beleidsmaatregelen

1. Mogelijkheid om de naam van de producent uit te breiden tot beide huwelijkspartners die samen een landbouwbedrijf exploiteren

Met deze maatregel wordt het voor echtparen, waarvan slechts één persoon als producent staat aangegeven, mogelijk om via een neutrale operatie de identiteit van de geregistreerde producent te wijzigen door toevoeging van de naam van de andere echtgenoot of echtgenote (voor zover deze tenminste deelneemt aan het bedrijf) en aldus een groepering van twee natuurlijke personen te vormen.

Vroeger geschiedde registratie vaak enkel en alleen op naam van de echtgenoot, ook al nam de vrouw actief deel aan het bedrijf. In 87 % van de gevallen staat alleen de echtgenoot als producent ingeschreven. Nu is het aantal meewerkende echtgenoten in de landbouw zeer groot: in meer dan 80 % van de boerderijen zijn de vrouwen aanwezig en voeren ze zowat 40 % van de landbouwtaken uit. In 90 % van de gevallen zijn ze ook financieel betrokken als garantiehoudsters bij het ondertekenen van financiële leningen.

Het beoogde doel is in geval van echtscheiding de meewerkende huwelijkspartner meer rechtszekerheid te bieden in de mate waarin zij, als niet-officieel erkende producent, moeilijkheden dreigde te ondervinden om de vruchten van haar medewerking op het bedrijf op te eisen.

De vrouwelijke beroepsverenigingen hebben deze maatregelen als een ware zege onthaald. Op het huidige ogenblik zijn er al een honderdtal regularisatieaanvragen ingediend.

Het is een eerste stap naar de erkenning van de landbouwsters. Om hun betrokkenheid bij het landbouwbedrijf te verstevigen zou er een gelijksoortig statuut als dat van de echtgenoot tot stand moeten komen, waarbij rekening wordt gehouden met de talrijke verbintenissen die het beroep van landbouwster meebrengt.

2. Verslag van het Centrum voor Landbouweconomie over "De landbouwster tussen vrijheid en gebondenheid"

In de loop van de laatste decennia hebben de Land- en Tuinbouw aanzienlijke wijzigingen ondergaan. De vorm van de landbouwbedrijven daarentegen, is nog niet veranderd. Het gaat nog steeds om familiebedrijven waarin de vrouw een belangrijke rol vervult. Volgens de jaarlijkse landbouwstellingen is het aantal vrouwen dat hun man voltijds bijstaat op de boerderij onlangs nog gestegen, ondanks de snelle afname van het aantal landbouwbedrijven. Deze toename alsook de emancipatie van de vrouw hebben ertoe geleid dat steeds meer aandacht wordt geschonken aan de landbouwster.

Een verbetering van de situatie van de landbouwster is echter slechts mogelijk indien men haar positie en rol binnen het landbouwbedrijf kent. Het is dan ook om die reden dat tal van vrouwenorganisaties bij de overheid hebben aangedrongen op een grondige studie van de positie van de landbouwster binnen het familiebedrijf. De opdracht werd toevertrouwd aan het Centrum voor Landbouweconomie, die in 1998 een uitgebreide enquête uitvoerde teneinde meer kennis te verwerven hieromtrent en tot eventuele oplossingen te komen.

De huidige situatie van de landbouwster en de manier waarop zij reageert op haar snel veranderende omgeving vormen de basis van de enquête. In eerste instantie werd een analyse opgemaakt van de rollen die zij vervult in het familiebedrijf. Daarna werd nagegaan in welke mate de structurele wijzigingen en de combinatie van haar familiale en professionele rol een bron van overbelasting vormen en ervoor zorgen dat de vrouw zowel fysische als psychische spanningen ondergaat die haar gezondheid kunnen schaden. Een 900-tal vrouwen, allen getrouwd met een bedrijfsleider uit de land- en tuinbouwsector hebben op de vragenlijst geantwoord.

Wat is het profiel van de landbouwster? Op het ogenblik van de enquête was de leeftijd van de landbouwsters gemiddeld 44,7 jaar. Vandaag is één landbouwster op vier afkomstig uit het landbouwmilieu, terwijl dat er vroeger vier op vier waren. Zij hebben gemiddeld 2,45 kinderen. Het opleidingsniveau van de landbouwster ligt duidelijk hoger dan dat van haar man.

Uit de besluiten van het verslag blijkt het volgende:

1. Het partnerschap blijft nog steeds een belangrijk kenmerk van het landbouwbedrijf. Man en vrouw beheren het landbouwbedrijf als gelijken, beiden medeverantwoordelijk en zich bewust van de bijdrage van de andere, teneinde in hun noden te voorzien en in die van hun familie. Dit partnerschap wordt duidelijk weerspiegeld in de organisatie van het werk. Nochtans kan het bedrijf ook de verwezenlijking van de persoonlijke verlangens in de weg staan. Alles lijkt er immers op te wijzen dat het bedrijf het moeilijk zonder de vrouwelijke handenarbeid zou kunnen stellen. Wat ook de keuze van de landbouwster mag zijn, het is duidelijk dat haar kans op de verwezenlijking van haar verlangens zal afhangen van het socio-economisch kader waarin zij haar activiteiten uitoefent. Daarom moeten alle verantwoordelijken (landbouworganisaties,

overheid en bedrijfsleider zelf) getuigen van een positieve houding en openstaan voor verandering, wil men voldoende ruimte scheppen voor de emancipatie van de vrouw.

2. De landbouwster is onderhevig aan stress. Wat de stressgevoeligheid betreft, blijkt dat we de voornaamste factoren niet enkel op economisch en financieel vlak moeten gaan zoeken, maar ook op arbeidsvlak; op familiaal vlak daarentegen, ondervinden de landbouwster nauwelijks enige druk.

Op economisch en financieel vlak zijn de voornaamste factoren die in de twee Gewesten voorkomen: "de angst voor de risico's in het geval er nieuwe investeringen moeten worden gedaan" en "de ongerustheid inzake de financiële lasten die op het bedrijf wegen".

Op familiaal vlak werd een schaal opgesteld die de tevredenheid van de landbouwster weergeeft met betrekking tot de rol die haar man in het gezin en het bedrijf vervult. Er werd vastgesteld dat de grote meerderheid van de landbouwsters tevreden is over de hulp van haar man, wat niet onbelangrijk is aangezien dat vrouwen die zich gesteund weten eveneens minder onderhevig zijn aan stress. De vrouw die zich gewaardeerd voelt, heeft minder het gevoel "dat zij slechts leeft om te werken", "dat zij haar werk slechts half beheerst" en "dat de huishoudelijke en landbouwtaken niet samengaan".

Ondanks alle verwachtingen, heeft de belangrijkste factor in de twee Gewesten geen betrekking op de economische of financiële situatie van het bedrijf, maar wel op de arbeidssituatie (vaak "de indruk dat ik mijn werk niet de baas kan, dat de dingen aan mij voorbijgaan"). Deze vaststellingen maken het makkelijker om acties uit te stippelen die de stress kunnen tegengaan.

- a. Persoonlijke bekwaamheden: *vermogen om de situatie te beheersen*

Het gaat erom de persoonlijke bekwaamheden van de vrouw te versterken door haar te leren de situatie beter te beheersen, en dit door haar kennis inzake economie zoveel mogelijk bij te schaven teneinde het haar mogelijk te maken gemakkelijker beslissingen te nemen, doelstellingen voorop te stellen en haar tijd beter te besteden.

Het vermogen van de landbouwster om de situatie te beheersen kan worden verbeterd door haar te betrekken bij de specifieke acties inzake de belangrijke problemen waaraan zij het hoofd moet bieden. De bekwaamheden die worden aangeleerd zullen meer kans maken om geassimileerd en geïntegreerd te worden in een actiekader waarin de negatieve gevolgen worden geminimaliseerd en dat in een beloning voorziet voor de geleverde inspanningen.

Door te proberen haar kennis maximaal uit te breiden, kan men de landbouwster de steun verlenen die zij nodig heeft, want haar vermogen om de situatie te beheersen zal proportioneel stijgen met de kennis die zij verwerft. Men kan de vrouw stimuleren om de talrijke economische informatie die reeds beschikbaar is concreet te gebruiken door haar aan te zetten een cursus te volgen in het nemen van beslissingen, het vooropstellen van doelstellingen en het beheer van de tijd.

De organisatie van dergelijke opleidingen valt ten laste van de Opleidingscentra van de Representatieve Organisaties van het landbouwleven en dit, onder het toezicht van de Gewesten, op basis van een Decreet dat daarvoor in subsidies voorziet.

Op het niveau van de U.P.A. bv., worden twee soorten cursussen gegeven:

- Cursussen van korte duur (30u) over vastgestelde onderwerpen zoals een initiatie in de informatica.
- Cursussen van type A en B (minimum 80u) die toegang verlenen tot het Investeringsfonds van de Landbouw.

De landbouwsters eisen dat deze Decreten zouden worden aangepast aan de huidige staat van de landbouwbedrijven, en met name aan hun pluralistische karakter. Op dit moment is het echter moeilijk om een officiële goedkeuring te bekomen voor nieuwe cursussen die aan deze vraag beantwoorden.

b. Sociale bekwaamheden: bevordering van de communicatie

De enquête leert ons dat de communicatie tussen de landbouwster en haar echtgenoot van groot belang is. De opleidingsprogramma's moeten dan ook meer de nadruk leggen op de nood aan open communicatie tussen de echtgenoten. Een kwalitatieve versterking van de communicatie draagt bij aan de ontplooiing van beide partners.

De voorstellen in dit verslag maken het mogelijk de positie van de landbouwster binnen het landbouwbedrijf alsook de verbeteringen die aan haar sociale situatie moeten worden aangebracht, beter in kaart te brengen.

3. Sociaal statuut van de zelfstandigen: Progressieve wijziging van de pensioenleeftijd.

Wat het sociaal statuut van de zelfstandigen betreft, werd in 1999 één enkele maatregel genomen waarin de genderdimensie in beschouwing werd genomen.

Deze maatregel betreft de impact van een stopzetting van activiteiten in de loop van het kwartaal waarin de zelfstandige de pensioenleeftijd heeft bereikt op de bijdrageverplichting. De bedoeling was de Belgische sociale wetgeving voor zelfstandigen aan te passen in functie van de progressieve wijziging van de pensioenleeftijd voor vrouwen, die vanaf 1 januari 2009 tot 65 jaar zal worden opgetrokken, en die omwille van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen werd gewijzigd.

Artikel 15, §2, alinea 2 van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut van de zelfstandigen werd dan ook in die zin gewijzigd dat geen enkele kwartaalbijdrage moest worden geleverd voor het kwartaal waarin de bijdrageplichtige de leeftijd van 65 of 60 jaar bereikt, naargelang het een man of een vrouw betreft, of als zelfstandige een vervroegde pensioenuitkering verkrijgt, op voorwaarde dat de betrokkene zijn/haar beroepsactiviteit beëindigt in de loop van dat kwartaal.

In de huidige versie, artikel 197 van de wet van 25 januari 1999 houdende sociale bepalingen (Belgisch Staatsblad van 6 februari 1999), werden de termen "de leeftijd van 65 of 60 jaar, naargelang het een man of een vrouw betreft" vervangen door de woorden "de pensioenleeftijd zoals bepaald in artikel 3, §1 en 16 van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel van zelfstandigen", op dit moment 65 jaar voor de mannen en 61 jaar voor de vrouwen.

4. De "meewerkende echtgenote"

Het overgrote deel van de landbouwsters is "meewerkende echtgenote" van hun man die landbouwer is in hoofdberoep. Vanuit sociaal oogpunt worden zij beschouwd als huisvrouwen die rechten genieten uit de bijdragen van hun echtgenoten, ondanks het feit dat zij een beroepsactiviteit uitoefenen. Zij worden nadrukkelijk uit het sociaal statuut gesloten, dat nochtans toegankelijk is voor meewerkende niet-echtgenoten. In 1990 hebben zij uiteindelijk toegang gekregen tot de sector schadevergoeding van het zelfstandigenstelsel. Op vrijwillige basis kunnen zij enkel en alleen bijdragen aan de sector arbeidsongeschiktheid door invaliditeit en zwangerschap.

Deze toegankelijkheid is niet verplicht en blijft onvolledig. De landbouwsters-meewerkende echtgenoten vallen nog steeds niet onder het pensioenstelsel voor zelfstandigen. Onlangs werd hen de toegang tot het bijkomende pensioenstelsel voorgesteld. Het zou namelijk wenselijk zijn, wat betreft het pensioen, hen te integreren in het sociaal statuut (1e pijler) alvorens hen te integreren via de tweede pijler.

In geval van echtscheiding of stopzetting van de activiteiten, kan de meewerkende echtgenote op geen enkel recht een beroep doen. Deze vaststellingen gelden eveneens voor elke ondernemende vrouw, of zij nu landbouwster is of niet.

Perspectieven

Het lijkt geen twijfel dat er op het gebied van het sociaal statuut van de zelfstandigen nog heel wat maatregelen moeten worden genomen teneinde de *indirecte discriminaties* (aangezien het merendeel van de meewerkende echtgenoten vrouwen zijn) tussen mannen en vrouwen weg te werken. De landbouwsters zijn hierbij vragende partij.

Om die reden voorziet de Regering in een evaluatie van de problematiek omtrent de sociale dekking die werd uitgebreid tot de meewerkende echtgenoten, en omtrent het al dan niet verplichtende karakter van deze dekking. Om dit te doen, zijn verschillende onderhandelingen aan de gang binnen een werkgroep "meewerkende echtgenoten" (Middenstand, Sociale Zaken en Werkgelegenheid).

**Minister van Justitie
M. VERWILGHEN
Waterloolaan 115
1000 Brussel**

Inleiding

Het Ministerie van Justitie vervult de volgende functies:

1. *Een functie van juridisch adviseur met betrekking tot de wetgevende activiteiten van de Minister van Justitie:* het departement bereidt de wetgeving voor zowel op het vlak van burgerlijk recht, handelsrecht, gerechtelijk recht als strafrecht. Het neemt deel aan de internationale samenwerking in die verschillende materies.
2. *Een logistieke steunfunctie aan de verschillende gebruikers van de justitie:* het departement is bevoegd voor het ter beschikking stellen aan de rechtelijke organisatie van de nodige human resources en middelen, nodig voor de goede werking van de interne en externe organisaties die verbonden zijn met de Justitie.
3. *De uitvoering van rechterlijke beslissingen:* de strafinrichtingen behoren tot de bevoegdheid van het Ministerie van Justitie, dat instaat voor de uitvoering van de rechterlijke beslissingen op strafrechtelijk vlak. Het is ook belast met het in de praktijk brengen van alternatieve straffen en werkzaamheden van algemeen belang.
4. *Het waken over de interne en externe veiligheid van de Staat:* het criminaliteitsbeleid van de Minister van Justitie wordt ondersteund. De controle op de toepassing van de veiligheidsmaatregelen op het gebied van kernenergie behoort eveneens tot de bevoegdheden van het departement.
5. *Een adviserende functie inzake de bescherming van het privé-leven en de hulp aan slachtoffers van opzettelijke gewelddaden.*

Het Ministerie van Justitie concentreert zijn acties in de volgende grote domeinen van het actieplatform van Peking:

- geweld op vrouwen
- het jonge meisje
- de fundamentele rechten van de vrouw

Externe beleidsmaatregelen

Maatregelen om het geweld op vrouwen en kinderen te bestrijden

Strategische doelstelling D.1. “Gezamenlijke maatregelen nemen ter preventie en uitbanning van geweld op vrouwen”

1. Niettegenstaande er geen enkele substantiële aanpassing doorgevoerd werd op het vlak van geweldsmisdrijven, kan er gewezen worden op het bestaan van de wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan (B.S. 6/02/1998). Door deze wet wordt het begrip van het geweld tegen de echtgenoot of tegen de persoon met wie men samenwoont of samengewoond heeft en met wie men een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft of gehad heeft expliciet in het strafwetboek opgenomen. Een verzwarende straf wordt voorzien voor deze gevallen. Elke instelling van openbaar nut en elke vereniging die op de datum van de feiten ten minste vijf jaar rechtspersoonlijkheid bezit en volgens haar statuten tot doel heeft geweld tussen partners te voorkomen en hulp te bieden aan slachtoffers van geweld tussen partners en hun gezin, kan trouwens door deze wet met instemming van het slachtoffer in rechte optreden in het geding.

2. Om de slachtofferopvang te verbeteren, werd er sinds 1996 bij de Dienst Justitiehuisen een Steundienst Slachtofferzorg ondergebracht.

Deze dienst heeft als opdrachten:

- de informering en sensibilisering van de burger, de magistratuur, de balie en de parketten rond de projecten ten voordele van slachtoffers, onder andere door het opstellen van brochures;
- de coördinatie en de ondersteuning van het slachtofferbeleid, onder andere dankzij een versterking van de structurele samenwerking met de adjunct-adviseurs en de justitieassistenten voor de opvang van slachtoffers bij de parketten en de rechtbanken;
- de vertegenwoordiging van de Minister bij de Commissie voor Hulp aan Slachtoffers van Opzettelijke Gewelddaden door het opstellen van verslagen en de aanwezigheid bij de zitting; het secretariaat van het Nationaal Forum voor het Slachtofferbeleid, dat het belangrijkste adviesorgaan is aangaande de slachtofferproblematiek;
- de voorbereiding en het opstellen van aspecten ten voordele van slachtoffers in wetsvoorstellen, koninklijke besluiten en ministeriële richtlijnen teneinde de positie van het slachtoffer in het gerechtelijk systeem te verbeteren.

3. Om het slachtofferbeleid te versterken, is door de wetten van 12 april en 7 mei 1999 en de bijhorende koninklijke besluiten van 13 juni 1999 en ministeriële besluiten van 23 juni 1999 (allen gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 29 juni 1999) de wettelijke grondslag gelegd voor de oprichting van een justitiehuis in elk gerechtelijk arrondissement.

Deze beslissing kadert in het streven naar een meer toegankelijke, efficiënte en humane justitie.

In de justitiehuisen wordt de (voorheen versnipperde) parajustitiële sector samengebracht. Elke burger kan er terecht voor zijn contact met het gerecht. De justitieassistenten die er werken zijn met name belast met slachtofferopvang in de parketten en rechtbanken.

4. Om het overleg tussen de verschillende instanties inzake slachtofferopvang te verbeteren, werd op 13 juli 1999 een samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap van kracht. Het voorziet onder meer in een systeem voor de doorverwijzing naar de hulpverleningsdiensten (de autonome centra voor algemeen welzijnswerk en de vertrouwenscentra kindermishandeling).

5. Om het respect voor het privé-leven en de waardigheid van slachtoffers van misdrijven te verzekeren, werd op 15 mei 1999 een gezamenlijke omzendbrief van de Minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal van kracht betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek.

Er wordt uitdrukkelijk herinnerd aan het verbod van de publicatie en verspreiding van teksten, tekeningen, foto's of enigerlei beelden waaruit de identiteit kan blijken van minderjarigen (artikel 80, lid 2, wet op de jeugdbescherming) of van slachtoffers van seksueel geweld (artikel 378bis Strafwetboek). Verder wordt bepaald dat enkel de procureur des Konings informatie kan verstrekken over zedenmisdrijven, in het bijzonder wat betreft pedofilie.

6. Om te garanderen dat er meer rekening gehouden wordt met het belang van de slachtoffers bij het vrijkomen van de geweldplegers, voorzien de koninklijke besluiten van 10 februari 1999 en 28 oktober 1999 houdende uitvoeringsmaatregelen m.b.t. de voorwaardelijke invrijheidstelling dat het slachtoffer door de dienst slachtofferonthaal geïnformeerd en gehoord wordt over mogelijke bijzondere voorwaarden voor de invrijheidstelling die in zijn belang kunnen worden opgelegd.

7. Teneinde de middelen op rechtsherstel te garanderen aan slachtoffers van seksueel geweld, werd op 1 maart 1999 een ministeriële richtlijn van kracht aangaande de set seksuele agressie, gericht aan de parketmagistraten en de politiediensten. De Set Seksuele Agressie is bestemd voor de geneesheer die door de gerechtelijke autoriteiten wordt opgevorderd om een onderzoek aan het lichaam te verrichten bij een slachtoffer van seksueel geweld. De set omvat een geheel van instructies en van instrumenten die de opgevorderde geneesheer moeten toelaten op een deskundige manier van slachtoffers van seksueel geweld de nodige sporen af te nemen. Deze sporen kunnen, na laboratoriumonderzoek, wetenschappelijk bewijsmateriaal leveren inzake de identiteit van de dader (onder meer door middel van DNA-analyse).
8. Sinds juni 1994 heeft het Nationaal Forum voor het Slachtofferbeleid als adviesorgaan de doelstelling om de samenwerking en het overleg tussen de betrokken instanties op het vlak van de geweldproblematiek te stimuleren. De genderdimensie is geïntegreerd in de werkzaamheden van het Forum, waarin een lid van de Directie van de gelijke kansen van het Federaal Ministerie van Tewerkstelling en Arbeid zetelt. Dit forum vervult ook een sensibiliseringsopdracht door het opstellen van brochures voor slachtoffers, het gerecht en de politiediensten. Sinds eind 1998 worden twee brochures verspreid door het Ministerie van Justitie: een Handvest bestemd voor de politiediensten, magistraten, advocaten en hulpverleners waarin de rechten van een slachtoffer van een misdrijf worden omschreven, en een brochure bestemd voor de burger: "Uw rechten als slachtoffer van een misdrijf".
9. Sinds 1998 werd in het kader van de permanente vorming voor de magistraten en de stagiairs een speciale sessie georganiseerd om hen te sensibiliseren en te informeren rond de problematiek van fysiek en seksueel geweld, vooral in het kader van intrafamiliaal geweld.

In de loop van 1999 werden de volgende vormingen georganiseerd:

- Vijf jaar opvang van slachtoffers in de parketten en rechtbanken (1 dag);
- Video-opname van het verhoor van minderjarigen die slachtoffer of getuige zijn van seksueel misbruik of van andere ernstige mishandelingen (3 dagen).

Beide opleidingen oogstten een enorm succes zowel bij de magistraten (jeugdrechters en magistraten belast met familiale aangelegenheden) als bij de justitieassistenten en de gerechtelijke stagiairs.

10. Naast de maatregelen om de slachtoffers bij te staan en de gerechtelijke instanties te sensibiliseren rond de geweldproblematiek, legt het Ministerie van Justitie zich ook toe op de herintegratie van delinquenten. In 1999 publiceerde het Ministerie een handboek inzake de preventie van recidive voor seksuele delinquenten in de gevangenis. Dit handboek staat ter beschikking van psychosociale ploegen die als taak hebben om een detentieplan te realiseren en een reclasseringsplan voor te bereiden. Bovendien heeft Justitie samenwerkingsakkoorden afgesloten met de gemeenschappen en de gewesten aangaande de begeleiding en behandeling van daders van misdrijven van seksuele aard. Deze laatste engageren zich om te subsidiëren van gespecialiseerde centra voor de evaluatie en behandeling van seksuele delinquenten. De samenwerkingsakkoorden beschrijven de taken van alle betrokkenen en bepalen de uitwisseling van informatie.

D.3. De vrouwenhandel uitbannen en hulp verlenen aan vrouwen die het slachtoffer zijn van prostitutie- en mensenhandelgebonden geweld.

1. Sinds 1995 beschikt de Belgische justitie over juridische instrumenten voor de preventie en bestraffing van zedenfeiten.
De wet van 13 april 1995 houdende bepalingen tot bestrijding van de mensenhandel en kinderpornografie behandelt tegelijkertijd de mensenhandel, de prostitutie en de kinderpornografie.
Ze bestraft de mensenhandel, die gedefinieerd wordt als “ertoe bijdragen dat een vreemdeling het Koninkrijk binnenkomt of er verblijft en ten opzichte van deze vreemdeling listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of dwang gebruiken of misbruik maken van de bijzonder kwetsbare positie waarin die vreemdeling verkeert ten gevolge van zijn onwettige administratieve toestand, zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid.
Ze wil ook elke vorm van uitbuiting van de ontucht of de prostitutie van minderjarigen strenger bestraffen, ook al wordt de prostitutie op zich niet als een misdrijf beschouwd.
De kinderpornografie wordt eveneens uitdrukkelijk strafbaar gesteld door artikel 383 van het Strafwetboek, dat naast de opzettelijke verspreiding, verkoop of vervaardiging ervan, het bezit van kinderpornografie verbiedt.
Een extraterritorialiteitsclausule laat bovendien toe om iedereen te vervolgen die zich in België bevindt en die in het buitenland, op minderjarigen jonger dan 16 jaar, zedenfeiten heeft gepleegd zoals bepaald door de wetgever.
Tenslotte wordt sinds de wet van 4 mei 1999 (B.S. 22 juni 1999) de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen erkend in het kader van de mensenhandel en dit voor “misdrijven die hetzij een intrinsiek verband hebben met de verwezenlijking van zijn doel of de waarneming van zijn belangen, of die, naar blijkt uit de concrete omstandigheden, voor zijn rekening zijn gepleegd” (nieuw art. 5 SW).
2. In het kader van de evaluatie van de wet van 13 april 1995 heeft de Minister van Justitie, voornamelijk met de hulp van de Dienst criminaliteitsbeleid, richtlijnen inzake mensenhandel en kinderpornografie opgesteld, die op 1 september 1999 van kracht werden. Deze richtlijnen, bekend onder de naam “col 12” stellen prioriteiten voor bij het onderzoek en de vervolging. Door middel van uniforme formulieren zou het mogelijk moeten zijn om strategische analyses op te stellen van de evolutie, de ernst, de aard en het voorkomen van het fenomeen, zowel als van de risicosectoren, aangezien de handel niet beperkt is tot seksuele uitbuiting maar ook betrekking heeft op de clandestiene ateliers. De richtlijnen voorzien ook een evaluatie en een systeem van regelmatige ontmoetingen tussen veldwerkers, met inbegrip van de niet-gerechtigde instanties. De richtlijnen bieden ook een betere bescherming van de rechten van personen die zich geprostitueerd hebben, met name van hun privé-leven (hun toestemming is vereist bij het nemen van foto's of vingerafdrukken buiten het kader van misdrijven).
Wat de kinderpornografie betreft werd er een werkgroep opgericht om de mogelijkheid te onderzoeken om een databank uit te bouwen die toelaat om de vervolging van daders te vergemakkelijken en om tot een definitie van het concept te komen.
3. Naast de in België genomen maatregelen om de seksuele uitbuiting en handel in vrouwen en kinderen te bestrijden, speelt het Ministerie van Justitie, in samenwerking met andere departementen, een belangrijke rol in de verschillende maatregelen die op internationaal niveau in dit domein worden genomen (Europese Unie, Verenigde Naties, IAO, Raad van Europa...). Hierbij kan er worden herinnerd aan het aannemen binnen de Europese Unie, op aansporing van de Belgische delegatie, van vier gemeenschappelijke acties, waarvan één, de meest ambitieuze, precies de strafbaarstelling van de mensenhandel en de seksuele uitbuiting van kinderen behandelt en een groot aantal bepalingen bevat voor de verbetering van de strafrechtelijke samenwerking bij deze materie.

In aansluiting hierop heeft de Belgische delegatie ervoor gepleit dat de bevoegdheden van het U.D.E./Europol, de instantie voor Europese politiesamenwerking, uitgebreid zouden worden met de strijd tegen de productie, de commercialisering en het bezit van kinderpornografie.

In 1999 werden twee belangrijke elementen verworven op het gebied van de mensenhandel op de Europese Raad van Tampère (15 en 16 oktober 1999), namelijk:

- het begrip “handel” wordt uitgebreid tot de economische uitbuiting en omvat niet langer enkel de seksuele uitbuiting;
- de bevoegdheden van Europol werden uitgebreid op het gebied van de mensenhandel.

Er werd bovendien beslist om de strafrechtelijke samenwerking te verbeteren door de oprichting van Eurojust.

Maatregelen ten voordele van het jonge meisje

Strategische doelstelling L.7. “De uitbanning van het geweld tegen jonge meisjes”

Naast de maatregelen die genomen werden voor de bescherming van minderjarigen, en meer bepaald jonge meisjes, in het kader van de strijd tegen de mensenhandel zoals uitgelegd in het gedeelte over geweld, voert het Ministerie van Justitie ook meer specifieke acties om het seksueel misbruik van minderjarigen te bestrijden.

1. De wet van 13 april 1995 aangaande het seksueel misbruik van minderjarigen behandelt de verlenging van de verjaringstermijn, het verhoor van de minderjarige door de overheid, de facultatieve correctionalisatie bij de verkrachting van een kind van jonger dan tien jaar, het invoeren van een strafverzwaring bij afzien van hulpverlening aan een kind in gevaar, de verplichte raadpleging van een gespecialiseerd centrum voorafgaand aan de vrijlating van daders van seksueel geweld, de verplichte begeleiding of behandeling van de voorwaardelijk in vrijheid gestelde en, tenslotte, de onder curatele stelling.
2. Er werd een werkgroep opgericht rond het verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van seksueel misbruik of andere zware misdrijven. De werkgroep moet een stand van zaken opmaken van de situatie en voor de politiediensten en magistraten een richtlijn opstellen voor de uniformisering van de technieken voor opgenomen verhoor in het kader van de strafrechtelijke procedures. Het gebruik van niet-suggestieve ondervragingstechnieken garandeert een kwalitatief verhoor. Dit vermijdt verdere gelijkaardige ondervragingen, verzekert een grotere transparantie en maakt een getrouwe weergave van de woorden van het kind mogelijk. Het ontwerp van de ministeriële richtlijn inzake het opgenomen verhoor van minderjarige slachtoffers of getuigen van seksueel misbruik of ander zware misdrijven is momenteel voltooid.
3. Wat betreft het seksueel misbruik van kinderen via het internet is, sinds de wet van 1995, ook elke publiciteit voor seksuele diensten waarbij kinderen worden betrokken via om het even welk medium, daarbij begrepen het internet (art. 380quinquies SW), alsook kinderpornografie, aangeboden via om het even welk medium, waaronder ook het internet (art. 383bis SW), streng verboden. Voor de kinderpornografie heeft de Belgische wetgever beslist dat niet enkel de productie en de verspreiding, maar ook het bezit ervan strafbaar moesten worden gesteld. Bovendien is de Belgische wet niet enkel gericht tegen reële afbeeldingen, dit wil zeggen beelden van seksueel misbruik dat echt heeft plaatsgevonden, maar ook tegen fictieve afbeeldingen. België staat consequent op deze twee laatste punten binnen alle internationale organen waar deze kwesties behandeld worden.

4. Om de strijd te kunnen aanbinden tegen de misbruiken van het internet, en in het bijzonder de misbruiken waarbij kinderen betrokken zijn, werd op 28 mei 1999 een samenwerkingsprotocol getekend tussen het ISPA (Belgische organisatie van service providers) en de ministers van Telecommunicatie en Justitie. Dit akkoord voorziet met name dat wanneer een vermoedelijk geval van kinderpornografie wordt ontdekt door de providers of hun gebruikers, dit volgens een overeengekomen procedure wordt gemeld aan het centraal meldpunt van de gerechtelijke politie (NCCU).

Strategische doelstelling L.9. “De rol van de familie versterken bij de verbetering van de positie van jonge meisjes”

1. Op 16 december 1999 keurde de Ministerraad een voorontwerp van wet goed tot goedkeuring van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen en de internationale samenwerking. Het betreft een volgende stap naar de bekrachtiging van dit Verdrag dat als doelstelling heeft om garanties vast te leggen opdat de internationale adopties in het belang van het kind zouden gebeuren en met respect voor diens fundamentele rechten erkend door het internationaal recht.

Maatregelen ten voordele van de fundamentele rechten van de vrouw

Strategische doelstelling I.1. De fundamentele rechten van de vrouw bevorderen en beschermen door de volledige toepassing van alle instrumenten met betrekking tot de mensenrechten, en in het bijzonder het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen

Een wet van 4 mei 1999 tot aanpassing van bepaalde bepalingen inzake het huwelijk (van kracht sinds 1 januari 2000) bracht een aantal wijzigingen aan in de huwelijksformaliteiten. De ambtenaar van de burgerlijke stand beschikt sindsdien over een grotere beoordelingsmacht voor wat betreft de echtheid van het voorgestelde huwelijk. Door deze maatregelen wil men voornamelijk de schijnhuwelijken, waarvan de vrouw vaak het slachtoffer is, bestrijden.

Het Ministerie van Justitie schenkt een bijzondere aandacht aan de juridische situatie van migrantenvrouwen, met name wanneer hun personeel statuut ongelijke behandelingen aan het licht brengt. In dit opzicht kan opgemerkt worden dat de Ministerraad op 26 maart 1999 een voorontwerp van wet heeft goedgekeurd tot herziening van het wetboek van internationaal privaatrecht. Dit voorontwerp regelt, in burgerlijke en handelsmateries, op een rationele en systematische manier de internationale bevoegdheid van de Belgische rechtbanken, de vaststelling van het toepasselijke recht en de voorwaarden inzake erkenning en tenuitvoerlegging van buitenlandse officiële akten en beslissingen. Naast een aantal algemene bepalingen bevat het met name bepalingen die preciseren onder welke voorwaarden een buitenlandse akte die de wil van een huwelijkspartner om het huwelijk te ontbinden vaststelt (verstoting) gevolgen kan hebben in België. Het accent ligt hierbij op het respect voor de rechten van de huwelijkspartner die de ontbinding ondergaat, zijnde in zo goed als alle gevallen de vrouw.

Ook bij de behandeling van gedetineerden wordt er rekening gehouden met de rechten van de vrouw. Zo zijn een aantal bepalingen van het Reglement of Algemene Onderrichtingen voor de strafinstellingen gewijd aan gedetineerde vrouwen⁵

Kinderen kunnen meestal bij hun moeder in de gevangenis blijven tot ze ongeveer twee en een half jaar zijn. Via externe contacten worden inspanningen geleverd om deze kinderen een zo normaal mogelijk leven te verzekeren.

Als de moeder niet samen met haar kind in de gevangenis verblijft zorgen meerdere organisaties ervoor dat banden tussen de moeder en haar kind onderhouden worden.

---

⁵ Zie in bijlage: art. 111 en 112 van het Algemeen Reglement (vrouwen met kinderen), art. 127 §2 van het Algemeen Reglement (overplaatsing), art. 197 tot 200 van de Algemene Onderrichtingen (geboorten)

Strategische doelstelling I.2. Het verzekeren van de niet-discriminatie en de gelijkheid voor de wet en in de praktijk.

Tot voor kort gebeurde de bewaking van de vrouwenafdelingen uitsluitend door vrouwen en van de mannenafdelingen uitsluitend door mannelijk personeel.

Momenteel zijn experimenten aan de gang met gemengd personeel (vrouwen in de mannenafdelingen en mannen in de vrouwenafdelingen) in de gevangenissen van Brugge, Gent en Lantin.

Perspectieven

De regeringsverklaring vermeldt in de prioriteiten van het veiligheidsplan de strijd tegen de mensenhandel en tegen andere vormen van uitbuiting (een geïntegreerde aanpak bestaande uit een preventieve schakel, een repressieve schakel en de follow-up van slachtoffers en daders).

Een evaluatie van de wet op de mensenhandel en het seksueel misbruik van minderjarigen zou kunnen leiden tot aanpassingsvoorstellen voor de van kracht zijnde wetgeving. Op het stuk van de prostitutie bijvoorbeeld, moet de rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake de begrippen “uitbuiting” en “abnormale winst” in een wettekst worden omgezet.

Er moet vooruitgang worden geboekt op het gebied van de verzameling en de coherentie van statistieken inzake de mensenhandel. Er is verbetering in zicht door de aanwerving van statistische analisten in 1999. Zij moeten onder andere waken over de conformiteit van de interpretaties van de nomenclatuur die ter beschikking van de autoriteiten staat, en dit omdat een grotere uniformiteit de betrouwbaarheid van de cijfers zou kunnen verhogen.

Er moeten wijzigingen worden aangebracht aangaande de bescherming van minderjarigen, en meer in het bijzonder aan artikel 380bis van de Strafwet.

Met het oog op de verbetering van de rechten van kinderen werd het ontwerp van wet betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, dat op 1 april 1999 door de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd, na de parlementsverkiezingen van verval ontheven.

Dit ontwerp bevat bepalingen ter versterking van de bescherming van kinderen tegen de diverse vormen van seksuele uitbuiting, tegen ontvoering, tegen het onthouden van verzorging of voedsel en tegen verlaten. Het betreft inzonderheid de herziening van de straffen en de verzwarende omstandigheden die verband houden met de leeftijd van het slachtoffer in geval van seksueel misbruik en van zware mishandeling en strekt tot rationalisering ervan.

In het ontwerp wordt het begrip mensenhandel bovendien uitgebreid tot misbruik van de staat van minderjarigheid van het slachtoffer. De bescherming die minderjarigen die de leeftijd van zestien jaar niet hebben bereikt genieten op het stuk van de exploitatie van ontucht of van prostitutie alsmede van kinderpornografie wordt uitgebreid tot de minderjarigen van zestien en zeventien jaar.

Dit ontwerp strekt er tevens toe de inspanningen ter voorkoming van recidive van seksueel misbruik verder te ontwikkelen.

Bovendien wordt door de invoering van een specifiek artikel betreffende seksuele verminkingen bij vrouwen en meisjes het beginsel dat dergelijke praktijken ontoelaatbaar zijn duidelijk gesteld en wordt aan de andere kant de mogelijkheid in het leven geroepen een aangepaste straf te voorzien.

Met betrekking tot de vragen aangaande het onderzoek en het verzamelen van bewijzen inzake alle misdrijven (inbegrepen het seksueel misbruik van kinderen) via of op het internet, worden nieuwe maatregelen in het vooruitzicht gesteld in een wetsvoorstel op de computercriminaliteit in het algemeen. Dit voorstel ligt momenteel ter discussie in het Belgisch Parlement en zal normaal gezien in de loop van de komende maanden aangenomen worden.

Er zullen ook maatregelen genomen worden tot een hervorming van de adoptie. De doelstelling hierbij is tweevoudig: aan de ene kant het aanbrengen van de nodige wijzigingen aan de Belgische wetgeving met het oog op de tenuitvoerlegging van het Verdrag van Den Haag van 29 mei 1993 inzake de bescherming van kinderen op het stuk van de internationale adoptie, en aan de andere kant het invullen

van een aantal leemtes in de huidige wetgeving, het moderniseren van het adoptierecht, en het toevoegen van een aantal nieuwigheden.

Er worden momenteel verschillende hervormingen uitgewerkt om de rechten van slachtoffers te verbeteren.

Het gaat onder andere om:

- het ontwerp van een richtlijn inzake het verhoor van minderjarigen;
- het ontwerp van een richtlijn inzake de positie van het slachtoffer in de vrijlatingsprocedure;
- het ontwerp van een richtlijn die de samenwerking tussen de parketten en de justitiehuizen wil verbeteren;
- de voorbereiding van de ratificatie van het Europees Verdrag inzake de schadeloosstelling van slachtoffers van geweldsmisdrijven, door België ondertekend op 19 februari 1998.

Tenslotte zal het Ministerie zijn werkzaamheden binnen de verschillende internationale instanties voortzetten zowel op het gebied van de strijd tegen het geweld als de mensenhandel of de bescherming van de rechten van het kind.

Hierbij kan opgemerkt worden dat in Genève de onderhandelingen rond het afsluiten van een aanvullend protocol bij het Verdrag van de rechten van het kind voortgezet worden en dat er een zekere hoop bestaat dat dit protocol binnenkort zal afgesloten worden. Op basis van artikel 34 van het Verdrag zou men iedereen die betrokken is bij de seksuele uitbuiting van kinderen, met inbegrip van het bezit en de verspreiding van kinderpornografie strafbaar kunnen stellen.

Op het niveau van de Raad van Europa wordt onderzocht of het mogelijk is om via dit platform de Centraal- en Oost-Europese landen te sensibiliseren rond de mensenhandel.

Tenslotte wordt deze problematiek eveneens behandeld binnen de commissie “misdaadpreventie” van de Verenigde Naties in Wenen. Er wordt momenteel gewerkt aan een internationaal verdrag op de strafbaarstelling van de georganiseerde misdaad. Bij dit verdrag horen ook drie protocollen, waarvan één over wapens, een tweede over de handel in vrouwen en kinderen en derde over handel in migranten.

Het Ministerie van Justitie zal ervoor zorgen dat de laatste internationale ontwikkelingen in de Belgische wetgeving worden ingepast.

Minister van Financiën
D. REYNDERS
Wetstraat 12
1000 Brussel

Inleiding

Teneinde te voldoen aan de collectieve behoeften van de burgers heeft de Staat enorme financiële middelen nodig. Het Ministerie van Financiën is belast met het verzamelen van de fondsen en het herverdelen ervan ten behoeve van de gemeenschap; het beheert de overheidsfinanciën.

Het Ministerie van Financiën heeft daartoe een dubbele hoofdplicht :

- een uitsluitend fiscale opdracht, verzekerd door de fiscale administraties;
- een opdracht van financieel beheer, verzekerd door de niet-fiscale administraties.

De fiscale administraties hebben daarenboven nog een aantal niet-fiscale taken, zoals bijvoorbeeld het bijhouden en verwerken van documentatie omtrent onroerende goederen, het verzamelen van gegevens voor de buitenlandse handelsstatistiek, het toepassen van de reglementeringen uitgevaardigd door de Europese Gemeenschap of door diverse ministeries.

De opdracht van financieel beheer bestaat uit:

- evaluatie van ontvangsten en uitgaven van de Staat (uitwerking van de begroting);
- het betalen van de uitgaven van alle departementen en het bijhouden van de rekeningen;
- het beheer van de openbare schuld (leningen uitgegeven door de Staat);
- het beheer van het Openbaar Domein (aankopen, verkopen, verhuur van roerende en onroerende staatseigendommen);

De bevoegdheden van het Ministerie van Financiën passen in het *actiedomein "Vrouwen en economie"*, en beogen met name de strategische doelstelling F.1.: te weten: *het bevorderen van de economische rechten en onafhankelijkheid van vrouwen, vooral op het gebied van de tewerkstelling, aangepaste arbeidsvoorwaarden en de toegang tot economische middelen*. Het bestuderen van de nationale belastingswetgeving - zowel op vlak van inkomstenbelasting als op vlak van successierechten - maakt het mogelijk om ongewenste ongelijkheden tussen mannen en vrouwen te elimineren.

Binnen de algemene doelstellingen van het Departement, namelijk het beheer van de overheidsfinanciën, is het in stand houden van ongelijkheid tussen mannen en vrouwen principieel uitgesloten.

Toch is het mogelijk, rekening houdend met het grote aantal wettelijke bepalingen die de opdrachten van het Departement sturen, dat bepaalde wettelijke bepalingen, als gevolg van historische redenen, impliciete ongelijkheden tussen man en vrouw kunnen bevatten.

Deze ongelijkheden worden prioritair uitgeschakeld en vervangen door bepalingen die de gelijkheid tussen man en vrouw bevestigen. De taak van de wetgever staat hierbij centraal.

Externe beleidsmaatregelen

De wetgeving blijft op vlak van de inkomstenbelastingen zo neutraal mogelijk. Het begrip "belastingplichtige" opgenomen in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 en in het daarbij horend uitvoerend koninklijk besluit maakt geen onderscheid tussen mannen en vrouwen. Toch zijn in de wetgeving nog een aantal punten waarin een onderscheid wordt gemaakt:

1. Een koninklijk besluit vestigt jaarlijks de regels op het vlak van inhouding van bedrijfsvoorheffing en in beschouwing te nemen gezinslasten. Volgens punt 6 van het K.B. van 15 december 1999, zal - wanneer beide echtgenoten beroepsinkomsten verkrijgen - de verminderingen wegens gezinslasten (behalve die voor de gehandicapte vrouw) aan de man worden verleend. Deze veronderstelling kan nadelig zijn in de veronderstelling dat de echtgenote hogere beroepsinkomsten verdient dan haar echtgenoot. Bij de latere globale

berekening van de verschuldigde belasting (de inkohiering) wordt het verschil weggewerkt zodat de praktische impact beperkt is.

2. Voor de fiscale wetgeving verschilt de normale datum van op pensioenstelling nog tussen mannen en vrouwen in bepaalde gevallen. Die datum wordt geleidelijk geharmoniseerd (61 jaar vanaf 01.07.1997) om zo te komen tot 65 jaar op 01.01.2002.
3. Het begrip “echtgenoot” dat in het Wetboek van Inkomstenbelasting 1992 en in het Koninklijk Besluit ter uitvoering van het W.I.B., meer bepaald met betrekking tot de wetgeving betreffende de invordering, werd weerhouden, vestigt geen enkele discriminatie tussen mannen en vrouwen.

Het artikel 399bis van het Wetboek Inkomstenbelastingen 1992, ingevoegd door artikel 6 van de wet van 4 mei 1999 houdende fiscale en andere bepalingen (B.S. 04.06.1999), heeft tot doel, zonder onderscheid naar geslacht, de situatie te verbeteren van de feitelijk gescheiden echtgenoot, die wordt vervolgd tot invordering van een belasting die afzonderlijk werd gevestigd op de inkomsten van de echtgenoot, waarvan hij gescheiden leeft.

Deze bepaling die toepasselijk is vanaf het aanslagjaar 2000, voorziet dat de invordering ten laste van de andere echtgenoot slechts mag worden vervolgd op voorwaarde dat een ingebrekestelling werd toegezonden aan de echtgenoot op wiens inkomen de belasting is gevestigd, en de andere echtgenoot daarvan binnen de vier maanden te rekenen vanaf die ingebrekestelling op de hoogte werd gebracht. Deze nieuwe bepaling respecteert de volledige gelijkheid tussen echtgenoten.

Op grond van de gegevens die de belastingdiensten bijhouden is het mogelijk om vele interessante statistieken op te maken over de toestand van vrouwen. Via een micro-simulatiemodel bestaat de mogelijkheid om op het vlak van de beroepsinkomsten een onderscheid te maken naargelang het geslacht.

Perspectieven

- Volgens het regeerakkoord van 7 juli 1999 zal de regering in de loop van de legislatuur een algemene hervorming van de personenbelasting uitwerken. Zij zal zich daarbij laten leiden door de volgende principes: een beperking van het aantal tarieven, het verhogen van de belastingvrije minima en het groeperen van de aftrekmogelijkheden in een beperkt aantal forfaitaire korven waarbinnen de belastingplichtige zijn keuze maakt. Het systeem van de aanvullende inkomsten zal zodanig worden georganiseerd dat er rekening wordt gehouden met de specifieke kosten voor belastingplichtigen met een laag inkomen. Het nieuwe belastingstelsel moet bovendien neutraal zijn t.a.v. de gekozen samenlevingsvorm. De respectieve discriminaties ten aanzien van gehuwden, samenwonenden en alleenstaanden zullen worden weggewerkt. De belastingsaangifte zal eveneens drastisch worden vereenvoudigd wat zal bijdragen tot een betere aanslag en inning van de verschuldigde belasting.
- Overeenkomstig het koninklijk besluit van 27 januari 2000 worden met betrekking tot het aanslagjaar 2000 de kosten van kinderopvang per oppasdag en per kind verhoogd van 345 BEF naar 450 BEF (aanpassing art. 61 WIB 1992).
- Overeenkomstig het K.B. van 24 december 1999 werd de bijkomende toeslag voorzien in art. 132, eerste lid, 6° reeds opgetrokken van 10.000 BEF naar 13.000 BEF. Een ander toekomstperspectief bestaat erin de kosten voor kinderopvang helemaal aftrekbaar te maken voor kinderen tot 12 jaar in plaats van 80 procent voor kinderen tot drie jaar nu. De doelstelling is de toegang van vrouwen tot de arbeidsmarkt te verbeteren. Een verdere ontwikkeling van de informatietechnologie zal toelaten om de statistieken nog verder te verfijnen.

Minister van Economie en Wetenschappelijk Onderzoek,
belast met het Grootstedenbeleid
Ch. PIQUE
De Meeûssquare 23
1040 Brussel

Inleiding

Het Ministerie van Economische Zaken speelt een belangrijke rol in het economisch beleid. Het beschikt over een groot aantal strategische bevoegdheden die rond twee polen draaien:

- * het uitwerken van regels en normen;
- * de toepassing en controle van de reglementen, alsook de verzameling, behandeling en verspreiding van de informatie.

De opdracht van het Ministerie bestaat erin te "stimuleren, reguleren en beschermen".

Als belangrijkste actor op de federale economische scène, zorgt het Ministerie ervoor:

- de beslissingen van de Regering te concretiseren, in goed overleg met de Minister;
- de vrijheid van onderneming en handel veilig te stellen, evenwel niet zonder de bescherming van het algemeen belang en de legitieme belangen van al wie aan het economisch leven deelneemt;
- de bescherming van de consument te verzekeren;
- de toepassing van de economische reglementering te controleren;
- de technologische competitiviteit en knowhow te bevorderen;
- controles uit te oefenen teneinde aan de wereld van de economie de nodige garanties te bieden;
- een dynamische politiek te ontwikkelen, door spitse en strategische informatie ter beschikking te stellen;
- mee te werken aan de realisatie van de Economische en Monetaire Unie, door zowel voor de burger als voor de ondernemingen, een geleidelijke overgang naar de eenheidsmunt, voor te bereiden;
- België te vertegenwoordigen in de Europese en internationale context;
- de bevoorrading in energie, onontbeerlijk voor de economische activiteiten en het comfort van de bevolking, zeker te stellen.

In vergelijking met het Actieprogramma van Peking, kan men zeggen dat het actieterrein van de Federale Minister van Economie zich situeert in het kader van de *"institutionele mechanismen om de emancipatie van de vrouw te steunen"* en van de strategische doelstelling H.3: *"Gegevens en informatie, opgesplitst volgens geslacht, produceren of verspreiden ter fine van planning en evaluatie"*.

Er werden eveneens maatregelen getroffen op het actieterrein omtrent *"de voortdurende armoede die steeds zwaarder op de vrouwen weegt"*, door de verbetering van de wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling.

Wat het actieterrein *"vrouwen en economie"* betreft, kan men bevestigen dat het merendeel van de op dat gebied te bereiken strategische doelstellingen, ressorteren onder de bevoegdheid van de Federale Minister van Werkgelegenheid. Andere hefbomen om het economisch leven te beheren, werden geregionaliseerd en vallen onder de gewestelijke ministers van Economie.

Externe beleidsmaatregelen

1. *Het ter beschikking stellen van de economische informatie.*

De voorbije jaren werden talrijke inspanningen geleverd om de toegang tot deze informatie te verbeteren en om ze ruim te verspreiden, door bijvoorbeeld deel te nemen aan beurzen en andere populaire manifestaties om er meerdere publicaties uit te delen, maar ook via het Internet.

Het Ministerie beschikt sinds 1998 over zijn eigen website op het Internet: "<http://mineco.fgov.be>".

Tot de Diensten van het Ministerie van Economische Zaken behoren eveneens het Nationaal Instituut voor de Statistiek en het Bestuur Economische Informatie. Die twee departementen hebben de verzameling, behandeling en verspreiding van veel economische informatie tot doel.

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek is toegankelijk op het Internet, hetzij via de website van het Ministerie, hetzij rechtstreeks via "<http://statbel.fgov.be>".

In het kader van zijn wettelijke opdracht splitst het Instituut de beschikbare gegevens over personen uit in mannelijk of vrouwelijk, scrupuleus rekening houdend met het geslacht van betrokkene. Te dien einde werd een personeelslid van het Nationaal Instituut voor de Statistiek belast met de statistische verwerking van die variabele.

Toch wordt op een zeker aantal gebieden de uitsplitsing volgens geslacht nog niet gepubliceerd, omdat die variabele in de vraag naar statistische gegevens niet voorkwam, omdat het gegeven niet rechtstreeks beschikbaar is of omdat de informatie noch gekend, noch beschikbaar is.

Op het gebied van de economische statistieken in het bijzonder, wordt het probleem nog bemoeilijkt door het heterogene en/of onvolledige karakter van de gegevens die door de ondernemingen werden verstrekt.

Zo is er bijvoorbeeld de wens om te weten hoeveel vrouwen hoofd of eigenaar zijn van een onderneming of welke positie zij in die onderneming innemen. Welnu, in de nomenclaturen van de beroepen komt de classificatie "Kader" niet voor. En het concept van eigendom van ondernemingen is evenmin duidelijk gedefinieerd.

2. *Bescherming van de consumenten, bevoegdheid verdeeld onder de Minister van Consumentenzaken en de Minister van Economie.*

Tot op heden lag het accent vaak op de bescherming en de veiligheid van de kinderen en de jongeren en werd er op niveau van de veiligheid van het speelgoed, belangrijk werk verricht.

De wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van verkoop uit de hand van de in beslag genomen onroerende goederen is op 1 januari 1999 in werking getreden.

De procedures die door deze wet werden ingevoerd, hebben tot doel aan talrijke gezinnen de mogelijkheid te bieden om hun schuldproblemen te vereffenen.

Men constateert binnen de gezinnen dikwijls dat de echtgenotes en de kinderen het meest onder de gevolgen de schuldenlast te lijden hebben. Men mag dus aannemen dat deze wet, zelfs indien zij op het ogenblik dat zij werd samengesteld, geen discriminatoire bedoelingen ten gunste van de vrouwen had, toch een positieve impact op een gedeelte van de vrouwelijke bevolking zal hebben.

De wet is nog te jong om haar statistische effecten te bestuderen. Toch engageerde de Minister van Economie zich reeds om kortelings, op grond van een rechtsstudie, uitgevoerd door het Observatorium voor het Krediet en de Schuldenlast, zekere onderdelen van deze wet te verbeteren.

Perspectieven

De Minister van Economie verbindt er zich toe dat de operaties, vereist om volgens de variabele gender voorsnag onbekende of onbeschikbare statistieken toch te publiceren, eerlang door het Nationaal Instituut voor de Statistiek worden uitgevoerd.

Op het gebied van de economische statistieken, zouden de federale Minister van Werkgelegenheid en de federale Minister van Economie, gecoördineerd met de sociale gesprekspartners, een actie kunnen ondernemen om de gegevens die door de ondernemingen worden verstrekt, meer rekening te doen houden met het genderaspect.

In het kader van de wet op de schuldenoverlast, zal de Minister van Economie aan het Observatorium van het Krediet en de Schuldenlast vragen om in zijn jaarverslag bijkomende informatie te verstrekken over de rol van de vrouw in de preventie van de schuldenoverlast en in het proces dat betrekking heeft op het aanzuiveren van de schulden.

De weg die het begrip "mainstreaming" heeft afgelegd is nog te kort en de impact van elke politieke maatregel voor de vrouwen, werd nog niet aan een systematische analyse onderworpen. Op het ogenblik van de modernisering van de federale diensten, zullen wij daar zeker bijzonder veel aandacht moeten aan besteden.

**Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, toegevoegd aan de
Minister van Buitenlandse Zaken
E. BOUTMANS
Regentlaan 45-46
1000 Brussel**

Inleiding

De Belgische Internationale samenwerking heeft als hoofddoel de duurzame menselijke ontwikkeling te realiseren door middel van armoedebestrijding, op basis van het concept "partnerschap" en met inachtneming van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie. Teneinde de doelstelling van duurzame menselijke ontwikkeling te realiseren, behoren tot de bevoegdheid van de Directie-generaal Internationale Samenwerking de werking van alle beleidsinstrumenten voor de internationale samenwerking, de coördinatie in het Ministerie inzake onderwerpen, thema's, projecten en programma's die de internationale samenwerking betreffen, het beheer van de nood- en rehabilitatiehulp, de samenwerking met indirecte actoren, het beheer, in coördinatie met andere betrokken diensten van het Ministerie van de internationale samenwerking via de Europese Unie en via de organisatie van de Verenigde Naties, alsmede de informatie, de sensibilisering en de educatie inzake internationale samenwerking.

Externe beleidsmaatregelen

Samenvatting van het Rapport aan het Parlement

« Welke maatregelen heeft de Belgische Internationale Samenwerking na de Wereldvrouwenconferentie van '95 getroffen met als doel meer gelijkheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen ? » Hieromtrent werden door de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking reeds twee verslagen aan het Parlement opgesteld die de perioden '96, '97 en '98 besloegen. Deze verslagen zijn beschikbaar op simpele vraag bij de verantwoordelijke dienst. Voor 1999 wordt wederom een afzonderlijk rapport aan het Parlement overgemaakt waarvan in dit Federale rapport slechts een bondige samenvatting wordt opgenomen.

Een aantal aanbevelingen van de Parlementaire Onderzoekscommissie leidden in 1997 tot een ingrijpende hervorming van het voormalige ABOS, een hervorming die momenteel wordt afgerond. Beleid en uitvoering werden gesplitst en een externe evaluatiecel werd opgericht. Dit vond zijn weerslag in een aantal beleidsnota's en koninklijke besluiten waaronder in 1999 de wet op de Internationale samenwerking, waarin het gendergelijkheidsprincipe als wet werd vastgelegd. De integratie van het genderthema in de samenwerking werd door de herstructurering enerzijds vergemakkelijkt, anderzijds ook vertraagd. Zowel de inschrijving van gendergerichte projecten in de budgetten als de uitvoering ervan, werden echter gerealiseerd.

Als uitgangspunt voor het verslag aan het Parlement wordt de wet op de Internationale samenwerking genomen, waarna specifieke beleidsopties besproken worden. Hierna volgt een overzicht van de praktische uitwerking gekoppeld aan de 12 domeinen van het « Beijing Platform for Action ».

De trend om beleidsintenties te vertalen in concrete acties voor vrouwen in het Zuiden, met de bedoeling hen te geven waar ze recht op hebben, wordt verdergezet. Vrouwen -net zo goed als mannen- hebben recht op een stem, voldoende rust, toegang tot kennis, gezond en voldoende eten, politieke vertegenwoordiging, een onbedekt gelaat, een eigen identiteit en seksualiteit. Bij vrouwen is dit in de meeste gevallen echter minder het geval.

Globaal werd er in 1998 en 1999 respectievelijk 435 miljoen BEF en 350 miljoen BEF aan gendergerichte projecten uitgegeven. Er wordt hierbij uitgegaan van reële uitgaven en niet van wat geprogrammeerd of gepland was. De bedragen duiden dus voor 1998 aan wat in dat jaar effectief werd uitgegeven. In bepaalde gevallen kan de programmering reeds in '97 of zelfs vroeger hebben plaatsgevonden. De volledige informatie over de effectieve uitgaven van 1999 is nog niet beschikbaar, het bedrag duidt de stand van zaken dd. 15 maart 2000 aan.

Door de gouvernementele samenwerking werd in 1998 voor specifiek op vrouwen gerichte initiatieven 205,81 miljoen BEF effectief uitgegeven. Dit is een mooi resultaat, doch in realiteit wordt waarschijnlijk nog beter gescoord gezien het niet steeds evident is in een programma het genderaspect in cijfers weer te geven.

In 1999 werden er, volgens de op dit ogenblik beschikbare cijfers, reeds 132,48 miljoen BEF uitgegeven. Gezien de Belgische samenwerking een gendergericht beleid als een van haar prioriteiten blijft beschouwen, kan men voor 1999 eenzelfde positief eindresultaat verwachten als in '98, met een opwaartse trend voor 2000.

De niet gouvernementele samenwerking (NGO's) spendeerde in 1998 bijna 90 miljoen BEF aan vrouwgerichte initiatieven. Zoals voor de gouvernementele samenwerking zijn de cijfers voor 1999 nog onvolledig maar werden op datum van 15 maart 77,27 miljoen BEF uitgegeven.

Voor de multilaterale samenwerking laat de Belgische bijdrage aan de gendercomponent van de instellingen van de Verenigde Naties en de gespecialiseerde VN-instellingen zich moeilijker becijferen, daar deze bijdragen gewoonlijk in de algemene middelen van deze organisaties begrepen zijn. Ze maken aanzienlijke budgetten vrij voor specifieke vrouwenprogramma's en ondersteuning van lokale vrouwenorganisaties die de rechten van de vrouwen in hun land verdedigen op een cultureel aangepaste wijze. Deze benadering wordt gekoppeld aan een a-priori en systematische vraagstelling van het effect van globale programma's op vrouwen en hun leefsituatie. De specifiek door DGIS toegewezen bijdragen aan welbepaalde multilaterale projecten ligt voor '98 zowel als voor '99 rond 140 miljoen BEF.

Door het integrale karakter van het gendergelijkheidsprincipe binnen de interventies, was het niet vanzelfsprekend elk project of programma in het rapport aan bod te laten komen, het is nu eenmaal de bedoeling dat gender verweven zit in elk programma. Toch werd getracht een zo duidelijk mogelijk beeld te schetsen van de programma's die specifiek door, voor en met vrouwen gebeurden. Een volgende stap zal het meten van de impact van de programma's op de situatie van vrouwen moeten zijn, zowel wat betreft algemene als vrouw/gendergerichte programma's.

Perspectieven

Voor deze perspectieven verwijzen wij naar het rapport aan het Parlement van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking.

Staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, toegevoegd aan
de Minister van Mobiliteit en Vervoer

O. DELEUZE
Koloniënstraat 56
1000 Brussel

Inleiding

De bevoegdheden op het vlak van energie betreffen de splijtstofcyclus, de elektriciteit, de motorbrandstoffen, de vaste en vloeibare brandstoffen alsook de energie onder de vorm van warmte; het betreft dan aspecten van productie, transport, distributie en opslag.

Het gaat om materies zoals het in werking stellen van de liberalisering van de gas- en elektriciteitssector, de keuze in de energievoorziening (het Uitrustingsplan, het indicatief programma van de productiemiddelen inzake elektriciteit, het investeringsprogramma van de gasector, de reglementering in verband met de opslag,...); men vindt hier bevoegdheden in verband met voogdij (bijvoorbeeld over NIRAS, SCK, IRE,...), aangaande de reglementering van prijzen en tarieven (bijvoorbeeld voor gas- en elektriciteit), toezicht op de markt (bijvoorbeeld van apparatuur met gebruik van gas- en elektriciteit of van de verwarmingsketels).

Bij deze bevoegdheden horen ook de vertegenwoordiging op internationaal vlak in verband met deze materies (zoals de opvolging en omzetting van de getekende verdragen).

Op het gebied van de duurzame ontwikkeling betreffen de bevoegdheden het opstellen en de opvolging van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling, de opvolging van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDD) en de opvolging van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDD).

Men kan hier denken aan de Belgische vertegenwoordiging binnen de Commissie voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties en aan de opvolging van de internationale verdragen (Kyoto-protocol, Rio-conferentie,...)

Niet te vergeten is daar ook de coördinatie van de fiscale hervormingen voor het verwezenlijken van de doelstellingen van de Duurzame Ontwikkeling (CO2-taks,..)

Onder deze bevoegdheden kan het actiedomein “*Vrouwen en milieu*” en meer bepaald de strategische doelstelling K.2. “*De integratie van de noden, zorgen en meningen van vrouwen in de beleidsvlakken en programma’s voor een duurzame ontwikkeling*” onderstreept worden.

Externe beleidsmaatregelen

Er bestaat voor 1999 een concreet geval van toepassing van de mainstreamingsstrategie in het kader van de politiek van duurzame ontwikkeling dat onder de titel “externe politieke maatregelen” zou kunnen geplaatst worden: inderdaad heeft de Task Force van het Planbureau actief meegewerkt aan het integreren van een punt “vrouwen” (deel 4, punt 2) in het voorontwerp van het Federaal Planbureau wat betreft duurzame ontwikkeling voor 2000-2003.

In het kader van de versterking van de rol van de sociale groepen in de maatschappij, wordt de rol van groepen zoals die van de vrouwen onderstreept als bijzonder belangrijk bij de uitdagingen die duurzame ontwikkeling stelt.

In dit kader wordt een actieplan voorgesteld dat strategische doelstellingen en concrete maatregelen bevat. De voornaamste thema’s betreffen de tenuitvoerlegging van de mainstreamingsstrategie in alle beleidsdomeinen, de evenwichtige vertegenwoordiging in de federale administratie, de herziening van de functieclassificaties en de strijd tegen het ongewenst seksueel gedrag op het werk en de definitie van een statuut voor de vertrouwenspersonen in dit kader.

Perspectieven

Wij vragen vanaf heden dat de Administratie van het Departement Economische Zaken de opvolging zou beginnen van het dossier betreffende “de Vierde Vrouwenconferentie van Peking”, duidelijk stellende dat het hier gaat om “mainstreaming” met betrekking tot de bevoegdheden van het Departement en dat dit iets anders is dan “positieve acties”. Bijgevolg dient nagegaan hoe te investeren in mankracht en vorming.

BESLUITEN

BESLUITEN

Een eerste analyse van dit verslag toont aan dat de genderdimensie (voor sommige departementen) gemakkelijker te definiëren is dan voor andere, gelet op de aard van de bevoegdheden die hen zijn toegekend.

Nu leert de ervaring van andere landen – zoals de noordelijke landen – dat het voeren van een *mainstreaming*beleid mogelijk is binnen het geheel van de beleidsvormen met behulp van bepaalde instrumenten zoals:

- De sensibilisering en de opleiding van de bestuurlijke hiërarchie van de verschillende departementen waaronder de secretarissen-generaal, net als de kabinetsleden en het geheel van de ministers;
- Het voeren van een openbaar debat om de kwestie van de gelijkheid uit de vertrouwelijkheids sfeer te halen waarin men ze steeds heeft gehouden en om er een werkelijk politieke inzet van te maken die zinvol kan zijn voor latere maatregelen en acties;
- Het opstellen van een structuur voor het activeren van de *mainstreaming*, de inwerkingstelling ervan en de evaluatie;
- De inbreng in dit proces van de actieve krachten uit de burgermaatschappij.

In dit verband zal jaarlijks een vergadering voor de ministers belegd worden op initiatief van de Minister belast met het Gelijke-kansenbeleid. Voor elk Departement zal ten minste één strategische doelstelling inzake gelijkheid gedefinieerd worden die bereikt moet worden in de loop van een bepaalde periode.

Uit de bijdragen die voor dit verslag ingediend werden komen de volgende actiepunten naar voren:

- Wat het departement van de Eerste Minister betreft: de uitbreiding van de bevoegdheden van het Centrum voor de gelijkheid van kansen en strijd tegen het racisme, een bijzondere aandacht voor de mensenhandel, de voortzetting van het Agora-project binnen de Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele zaken voor het opstellen van specifieke statistieken mannen/vrouwen rond de thema's van de arbeidsmarkt, de inkomens, de fiscaliteit en de demografie, het naar voren schuiven van de genderdimensie in talrijke opzoekingsprogramma's waaronder dat over de "huidige problematiek inzake sociale cohesie".
- Wat betreft het departement Werkgelegenheid, de systematische integratie van de genderdimensie in het werkgelegenheidsbeleid, in het bijzonder met betrekking tot de tenuitvoerlegging van het Nationaal Actieplan voor de Werkgelegenheid 2000. Dat voorziet met name een verhoging van de tewerkstellingscijfers en een herorganisatie van de arbeidstijd, in het bijzonder door collectieve en individuele arbeidsduurverminderingen, die het zowel werkneemsters als werknemers moet mogelijk maken om hun beroepsleven beter te combineren met hun gezin en hun sociaal, politiek en cultureel leven.

Op het niveau van de specifieke beleidsvlakken aangaande gelijkheid,

- de voortzetting van de acties op het gebied van de functieclassificaties.
- de strijd tegen de verticale en horizontale segregatie van de vrouwenarbeid, met name op basis van de resultaten van een studie voor het opstellen van kengetallen voor de desegregatie van de arbeidsmarkt en de integratie van de genderdimensie in de actieve tewerkstellingsmaatregelen en de hulp bij de aanwerving om de vastgestelde ongelijkheden te corrigeren.
- de toegang voor herintreedsters tot alle programma's voor de terugdringing van de werkloosheid.
- de analyse van de doeltreffendheid van de bestaande wetgeving vanuit een genderperspectief en de integratie van dit perspectief in de werkzaamheden die hetzij gericht zijn op de modernisering van de bestaande reglementen en teksten, hetzij op de overname van Europese richtlijnen en andere internationale verdragen in de Belgische wetgeving en de opvolging ervan.

- Dit zal in het jaar 2000 in het bijzonder het geval zijn voor bepaalde bepalingen die in het arbeidsrecht moeten worden ingevoerd, de toepassing van de wet van 7 mei 1999 op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, de verschillende bepalingen aangaande de organisatie van de arbeidstijd en de beroepsloopbaan en een aantal reglementaire bepalingen inzake de bescherming van de werknemers (kankerverwekkende stoffen).
- de invoering van doeltreffende instrumenten ter bestrijding van ongewenst seksueel gedrag op het werk en de verbetering van reeds ontwikkelde instrumenten in het kader van de strijd tegen ongewenst seksueel gedrag.
  - Wat het departement Buitenlandse Zaken betreft: in aanmerking nemen van de rechten van vrouwen en van meisjes als integrerend deel van de rechten van de mens, de bekrachtiging van het facultatieve protocol met betrekking tot de Overeenkomst over de afschaffing van alle vormen van discriminatie ten overstaan van de vrouwen, de voortzetting van de campagne rond het verbod op antipersoonsmijnen waar vrouwen en kinderen de eerste slachtoffers van zijn, de strijd tegen de mensenhandel en meer bepaald de handel in vrouwen en kleine meisjes.
  - Wat het departement Mobiliteit en Vervoer betreft: de bestaande studies over de problematiek van vrouwen en mobiliteit zullen worden verzameld, verspreid en aangewend; het aanbod van openbaar vervoer zal worden verbeterd (Gewestelijk expressnet heropening van lijnen, geïntegreerd tarief).
  - Wat de departementen Maatschappelijke Integratie, Volksgezondheid en Leefmilieu, Sociale Zaken en Pensioenen betreft: een bijzondere aandacht, bij de voortzetting van het beleid van de sociaal actieve staat, voor de alleenstaanden met kind ten laste (33 % van de bestaansminimumtrekkers) die in feite vooral vrouwen zijn; bij de armoedebestrijding, de verbetering van het stelsel van het alimentatiegeld; het in aanmerking nemen van het onderscheid man/vrouw in alle gegevens; een systematische analyse van de volkgezondheid met vooral aandacht voor de sociale (on-)gelijkheid inzake financiering van de gezondheidszorg en de zorgverstrekking door systematisch rekening te houden met het genderperspectief; inzake preventie, het starten van een nationale campagne voor de opsporing van borstkanker.
  - Wat het departement Binnenlandse Zaken betreft: de heroriëntering van de veiligheids- en samenlevingsovereenkomsten en van de preventie-overeenkomsten naar geweld op vrouwen toe; het opstellen van indicatoren, meer bepaald bij seksuele misdrijven; bij het individueel onderzoeken van asielaanvragen, rekening houden met de seksuele geaardheid als voldoende reden (of als te vrezen reden) voor vervolgingen; de erkenning van het statuut van vluchteling voor vrouwen die het slachtoffer waren van verkrachting; een beter toegang voor de vrouwen tot een betrekking bij de politie; de voortzetting van de acties voor een evenwichtige deelname van de vrouwen in de beslissingsorganen.
  - Wat betreft het departement Ambtenarenzaken: bij de aan de gang zijnde hervorming, de ontwikkeling van het stelsel van de mandaten dat, in afwijking van de bevorderingsprocedures, even goede resultaten geeft voor mannen als voor vrouwen; de mogelijkheid van telewerk; de organisatie van de flexibele arbeid; de oprichting van een talentenbank voor vrouwen en tenslotte, het beheer van de problematiek van de gelijkheid voor mannen en vrouwen door een specifieke dienst met transversale bevoegdheden.
  - Wat het departement Landsverdediging betreft: de uitbreiding van de deelname van de vrouwen in het leger; de uitdieping van de resultaten van de studie door het Centrum voor de gelijkheid van kansen over de mechanismen die kunnen leiden tot racistische gedragingen in het Belgische leger; het lanceren van een beweging die de leeftijdsgrens verhoogt voor deelname aan gewapende conflicten;

- Wat het departement Landbouw en Middenstand betreft de evaluatie van de uitbreiding van de sociale dekking voor de meewerkende echtgenoot net als van het al dan niet verplicht karakter van die maatregel.
- Wat het departement Justitie betreft: een evaluatie van de wetten op de mensenhandel en op de seksuele misbruiken met wijzigingsvoorstellen voor de wetteksten; de verbetering van de statistieken op de mensenhandel; wijzigingen in het raam van bescherming van de minderjarigen, meer bepaald inzake seksuele genitale verminkingen; een hervorming van het adoptiestelsel; de verbetering van de rechten van de slachtoffers;
- Wat het departement Financiën betreft: een algemene hervorming van de personenbelastingen die neutraal staat ten overstaan van levenskeuze; de volledige aftrekbaarheid van de uitgaven voor kinderopvang tot de leeftijd van 12 jaar.
- Wat het departement van de Minister van Economie betreft: de voortzetting van de publicatie van statistieken per geslacht die onbekend of niet beschikbaar zijn, meer bepaald de gegevens die door de bedrijven worden verstrekt rekening houdend met de budgettaire verplichtingen, de mogelijkheid om in het jaarverslag van het Observatorium voor het krediet en voor de schuldenlast, bijkomende inlichtingen op te nemen over de overmatige schuldenlast, bijkomende inlichtingen op te nemen over de overmatige schuldenlast per geslacht.

Door talrijke departementen werd ook de noodzaak van een systematische inzameling van naar geslacht uitgesplitste statistieken onderstreept.

Om de opvolging te verzekeren in het kader van de verschillende jaarverslagen voorzien door de wetgeving (verslag van de Regering over de opvolging van Peking en verslag over de toepassing van de Overeenkomst van de Verenigde Naties over de afschaffing van alle vormen van discriminatie ten overstaan van de vrouwen) zal elk departement een vertegenwoordig(st)er aanstellen op het niveau van de minister en op het niveau van de administratie.

Voorts wordt een interministeriële conferentie opgericht om de coördinatie en de samenhang van het beleid te verzekeren op het niveau van de verschillende machten (Federaal, Gewestelijk en Communautair). Zij moet dusdanig overlegde acties ontwikkelen, dat een werkelijk geïntegreerd beleid kan worden gevoerd inzake gelijkheid.

Tenslotte zet de Regering haar inspanningen voort om een gelijke deelname van mannen en vrouwen aan het besluitvormingsproces te verzekeren. Zolang de vrouwen inderdaad niet talrijker vertegenwoordigd zijn in de Parlementen en in de Regeringen, zullen zij niet bij machte zijn een werkelijke invloed uit te oefenen op de uitwerking van het beleid en van de beslissingen opdat deze de sociale, economische en culturele waarden zouden weerspiegelen van de hele samenleving. In die zin zal de Regering voorstellen dat in de Grondwet de waarborg zou ingebouwd worden van het recht op gelijkheid van mannen en vrouwen om er een fundamenteel en positief recht van te maken dat toelaat specifieke regelingen te treffen om het te bevorderen.